

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра німецької філології

На правах рукопису

ТРАВІНА АНАСТАСІЯ ВІКТОРІВНА

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ MIGRATION
У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ**

Спеціальність: 035 Філологія

Освітньо-професійна програма: Мова і література (німецька). Переклад

Робота на здобуття освітнього ступеня «МАГІСТР»

Науковий керівник:

ЛИСЕЦЬКА НАТАЛІЯ ГРИГОРІВНА,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри німецької філології

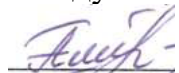
РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № **5**

засідання кафедри німецької філології

від « **20** » листопада 2025 р.

Завідувач кафедри

доц. Людмила ПАСИК

Луцьк 2025

АНОТАЦІЯ

Травіна А. В. Вербалізація концепту MIGRATION у сучасному німецькому медіадискурсі. – На правах рукопису.

Робота на здобуття освітнього ступеня магістр зі спеціальності «035 Філологія», освітньо-професійної програми «Мова і література (німецька). Переклад». – Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, 2025.

Робота присвячена дослідженню концепту MIGRATION у німецькому медіадискурсі з метою вивчення його мовно-когнітивної репрезентації, визначення структури концепту та аналізу тенденцій у вербалізації явища міграції в умовах політичних та соціальних подій сьогодення. У першому розділі «Теоретичні основи дослідження концепту MIGRATION у німецькому медіадискурсі» проаналізовано сутність поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці та розглянуто його структуру. Досліджено специфіку німецького газетного дискурсу, його вплив на формування суспільної думки, а також характерні мовні особливості. Обґрунтовано методологію дослідження, що базується на соціально-когнітивному дискурс-аналізі Теуна А. ван Дейка й дискурсивно-історичному підході Рут Водак та визначено доцільність використання комплексу методів.

Другий розділ «Структура концепту MIGRATION у німецьких газетних текстах: ядро та периферія» присвячено аналізу внутрішньої будови концепту. У ньому розглянуто ядро концепту MIGRATION, яке охоплює базові та незмінні смисли, що були виявлені шляхом етимологічного та лексикографічного аналізу. У результаті цього було виділено п'ять домінантних смислових вузлів ядра концепту MIGRATION. Окремо проаналізовано периферію концепту, яку наповнюють асоціації, конотації та стилістичні засоби. Розглянуто взаємодію досліджуваного концепту з іншими ключовими

концептами сучасного медіадискурсу, яка демонструє, що міграція є каталізатором суспільних тривог та політичних дискусій.

Третій розділ «Аналіз вербалізації концепту MIGRATION на основі цитатного матеріалу» зосереджено на вивченні мовних механізмів, які є інструментами репрезентації міграційного процесу у німецькому медіадискурсі. Проаналізовано загальні тенденції у висвітленні міграції, які ґрунтуються на взаємодії двох шарів: статистичного та емоційного. У розділі розглянуто дискурсивні стратегії представлення міграції, що були класифіковані за оцінним забарвленням: негативна, нейтральна та позитивна. Приділено увагу ставленню політичних партій Німеччини до міграційного процесу через призму медіадискурсу. Окрім цього було проведено топос-аналіз на матеріалі проаналізованого цитатного матеріалу.

Ключові слова: концепт, біженці, міграція, медіадискурс, ядро, периферія, інтеграція, партії Бундестагу, топос-аналіз.

ABSTRACT

Travina A. V. Verbalization of the Concept of MIGRATION in Contemporary German Media Discourse. – Manuscript.

Thesis for the Master's degree, speciality 035 Philology, educational and professional programme «Language and Literature (German). Translation». – Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2025.

The thesis is devoted to the study of the concept of MIGRATION in German media discourse with the aim of examining its linguistic and cognitive representation, identifying the structure of the concept and analysing current trends in the verbalization of the phenomenon of migration in the context of contemporary political and social developments. The first chapter, «Theoretical Foundations of the Study of the Concept of MIGRATION in German Media Discourse» analyses the essence of the notion of concept in modern linguistics and examines its structure. It explores the specifics of German newspaper discourse, its influence on the formation of public opinion and its characteristic linguistic features. The research methodology, based on Teun A. van Dijk's socio-cognitive discourse analysis and Ruth Wodak's discourse-historical approach, has been substantiated, and the relevance of employing a combination of methods has been determined.

The second chapter, «The Structure of the Concept of MIGRATION in German Newspaper Texts: Core and Periphery» is devoted to the analysis of the internal structure of the concept. It examines the core of the concept of MIGRATION, which encompasses basic and stable meanings identified through etymological and lexicographic analysis. As a result, five dominant semantic nodes of the core of the concept of MIGRATION have been singled out. The periphery of the concept, filled with associations, connotations and stylistic devices, has been analysed. The interaction of the examined concept with other key concepts of contemporary media discourse has been also studied, demonstrating that migration functions as a catalyst for social anxieties and political debates.

The third chapter, «Analysis of the Verbalization of the Concept of MIGRATION on the basis of Quotation Material» focuses on the study of linguistic

mechanisms that serve as tools for representing the migration process in German media discourse. General tendencies in the coverage of migration have been analysed, based on the interaction of two layers: statistical and emotional. The chapter examines discursive strategies for representing migration, which are classified according to the evaluative colouring as negative, neutral and positive. Particular attention has been paid to the attitudes of German political parties towards the migration process through the lens of media discourse. In addition, a topos analysis of the quotation material under study has been carried out.

Keywords: concept, refugees, migration, media discourse, core, periphery, integration, Bundestag parties, topos analysis.

ZUSAMMENFASSUNG

Travina A. V. Die Verbalisierung des Konzepts MIGRATION im zeitgenössischen deutschen Mediendiskurs. – Als Manuskript.

Arbeit zur Erlangung des akademischen Grades Master im Studienfach 035 Philologie, im Bildungs- und Studienprogramm „Sprache und Literatur (Deutsch). Übersetzen“. – Nationale Lesja-Ukrajinka-Universität-Wolhynien, Luzk, 2025.

Die Arbeit ist der Untersuchung des Konzepts MIGRATION im deutschen Mediendiskurs gewidmet und zielt darauf ab, dessen sprachlich-kognitive Repräsentation zu erforschen, die Struktur des Konzepts zu bestimmen sowie Tendenzen der Verbalisierung des Migrationsphänomens unter den Bedingungen gegenwärtiger politischer und sozialer Entwicklungen zu analysieren. Im ersten Kapitel „Theoretische Grundlagen der Erforschung des Konzepts MIGRATION im deutschen Mediendiskurs“ werden das Wesen des Begriffs Konzept in der modernen Linguistik analysiert und seine Struktur dargestellt. Untersucht werden die Spezifika des deutschen Zeitungsdiskurses, sein Einfluss auf die Meinungsbildung der Gesellschaft sowie seine charakteristischen sprachlichen Merkmale. Die Methodologie der Untersuchung wird begründet, die auf dem sozial-kognitiven Diskursansatz von Teun A. van Dijk sowie dem diskurshistorischen Ansatz von Ruth Wodak basiert, und die Zweckmäßigkeit der Anwendung eines Methodenkomplexes wird dargelegt.

Das zweite Kapitel „Die Struktur des Konzepts MIGRATION in deutschen Zeitungstexten: Kern und Peripherie“ ist der Analyse der inneren Struktur des Konzepts gewidmet. Es behandelt den Kern des Konzepts MIGRATION, der grundlegende und stabile Bedeutungen umfasst, die durch etymologische und lexikografische Analysen ermittelt wurden. Infolgedessen werden fünf dominante semantische Knoten des Kerns des Konzepts MIGRATION herausgearbeitet. Gesondert wird die Peripherie des Konzepts analysiert, die durch Assoziationen, Konnotationen und stilistische Mittel geprägt ist. Zudem wird die Interaktion des untersuchten Konzepts mit anderen Schlüsselkonzepten des zeitgenössischen

Mediendiskurses betrachtet, was zeigt, dass Migration als Katalysator gesellschaftlicher Ängste und politischer Debatten fungiert.

Das dritte Kapitel „Analyse der Verbalisierung des Konzepts MIGRATION auf der Grundlage von Zitatmaterial“ konzentriert sich auf die Untersuchung sprachlicher Mechanismen, die als Instrumente der Repräsentation des Migrationsprozesses im deutschen Mediendiskurs dienen. Analysiert werden allgemeine Tendenzen der Migrationsdarstellung, die auf dem Zusammenspiel zweier Ebenen beruhen: einer statistischen und einer emotionalen. Im Kapitel werden diskursive Strategien der Darstellung von Migration erörtert, die nach ihrer evaluativen Ausrichtung in negative, neutrale und positive klassifiziert werden. Besondere Aufmerksamkeit wird der Haltung der politischen Parteien Deutschlands zum Migrationsprozess durch das Prisma des Mediendiskurses gewidmet. Darüber hinaus wird eine Topos-Analyse auf der Grundlage des untersuchten Zitatmaterials durchgeführt.

Schlüsselwörter: Konzept, Flüchtlinge, Migration, Mediendiskurs, Kern, Peripherie, Integration, Bundestagsparteien, Topos-Analyse.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ MIGRATION У НІМЕЦЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ	7
1.1. Поняття концепту в сучасній лінгвістиці та його структура	7
1.2. Концепт MIGRATION у когнітивній лінгвістиці	11
1.3. Специфіка німецького газетного дискурсу та його роль у формуванні суспільної думки	14
1.4. Методи і методологія дослідження концепту MIGRATION у німецькому медіадискурсі	17
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ MIGRATION У НІМЕЦЬКИХ ГАЗЕТНИХ ТЕКСТАХ: ЯДРО ТА ПЕРИФЕРІЯ.....	27
2.1. Ядро концепту MIGRATION, його ключові ознаки та домінантні сенси	27
2.2. Стилiстичні засоби та асоціації у периферії концепту MIGRATION.....	35
2.3. Взаємодія концепту MIGRATION з іншими ключовими концептами сучасного медіадискурсу	44
Висновки до розділу 2	56
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ MIGRATION НА ОСНОВІ ЦИТАТНОГО МАТЕРІАЛУ	58
3.1. Аналіз цитатного матеріалу німецької періодики, загальні тенденції у висвітленні міграції.....	58
3.2. Дискурсивні стратегії представлення міграції: нейтральне, позитивне та негативне забарвлення.....	66
3.3. Ставлення політичних партій Німеччини до процесу міграції через призму медіадискурсу.....	77
Висновки до розділу 3	97
ВИСНОВКИ	100
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

DZ – Die Zeit

TS – Tagesschau

DW – Deutsche Welle

SZ – Süddeutsche Zeitung

JW – Junge Welt

AI – Amnesty International

DF – Deutschlandfunk

HB – Handelsblatt

SVR – Sachverständigenrat für Integration und Migration

EZ – Evangelische Zeitung

FO – Focus online

ВСТУП

Постановка проблеми та актуальність дослідження. Вивчення концепту є одним із актуальних напрямків сучасної лінгвістики, а сам концепт є базовою одиницею когнітивної лінгвістики. Окрім цього він є ключовим елементом лінгвокультурології, адже це не лише одиниця мислення, а й одиниця колективної свідомості.

Вивчення концепту MIGRATION є надзвичайно актуальним в умовах подій сьогодення, адже він є не лише політично та соціально, але й емоційно наповненим. В умовах довготривалої російсько-української війни та періоду повномасштабного вторгнення процес міграції став об'єктом гострих політичних дебатів у багатьох країнах Європи. Кожного дня мігранти стикаються із нагальною проблемою пошуку місця безпечного життя, викликаною політичною або економічною нестабільністю у рідній країні. А країни Європи, в свою чергу, зустрічаються із викликом напливу іммігрантів та дилемою його правового врегулювання.

Актуальність роботи визначається відповідністю обраної методології та об'єкта дослідження у сучасній антропоцентричній і когнітивно-дискурсивній парадигмі мовознавства, у межах якої мова розглядається як засіб відображення соціальної реальності. Концепт MIGRATION належить до динамічних та суспільно важливих утворень німецького простору. Обраний когнітивно-дискурсивний підхід дозволяє дослідити, як вербалізується концепт MIGRATION у сучасному німецькому медіадискурсі.

Незважаючи на значну увагу до міграційного питання у суспільно-політичному просторі, мовно-когнітивна репрезентація цього явища представниками провідних політичних партій Німеччини та їх висловлювання у медійному дискурсі залишаються недостатньо вивченими, що й зумовило **наукову новизну** нашого дослідження.

Мета дослідження полягає у вивченні репрезентації процесу міграції в газетних онлайн-виданнях Німеччини, дослідженні впливу медійного

змалювання актуальних подій і позиції політиків на формування образу міграції у суспільстві.

Мета визначає такі **завдання** дослідження:

- здійснити етимологічний аналіз лексеми MIGRATION, виокремити її словникові дефініції та синоніми;
- проаналізувати сутність поняття «концепт» у сучасній лінгвістиці, з'ясувати його структуру;
- окреслити специфіку німецького газетного дискурсу та його роль у формуванні громадської думки;
- визначити ядро та периферію концепту MIGRATION, його взаємодію з іншими ключовими концептами медіадискурсу, аналізуючи тексти газетних онлайн-видань Німеччини;
- виокремити тенденції у вербалізації явища міграції та проаналізувати дискурсивні стратегії його висвітлення в німецьких газетах;
- сформувати картину представлення партіями Бундестагу широкомасштабного явища міграції та провести топос-аналіз на основі проаналізованого матеріалу.

Об'єктом дослідження є концепт MIGRATION.

Предметом дослідження є мовні засоби вираження концепту MIGRATION у німецькому медіадискурсі.

Матеріалом є 150 статей німецького медіадискурсу, відібраних із популярних німецьких онлайн-видань (Die Zeit, Tagesschau, Deutsche Welle, Süddeutsche Zeitung, Focus, Junge Welt, Evangelische Zeitung), які охоплюють період з лютого 2022 року по вересень 2025 року, а також тексти передвиборчих брошур партій Бундестагу.

Теоретичною базою дослідження є роботи вітчизняних вчених, зокрема Т. П. Вільчинської, К. Ю. Голобородько, В. Л. Іващенко, І. М. Колегаєвої, М. М. Полужина, Г. І. Приходько, Н. В. Ставчук, Н. М. Шкворченко а також Р. Водак, Т. ван Дейка, М. Венгелера, А. Ціма, К. Конердінга.

Дослідження проводилось на основі системного підходу з використанням таких **методів**: аналізу словникових дефініцій, дискурсивного та концептуального аналізу, інтерпретації мовних і позамовних явищ, інтроспекції, описового та структурного методів, а також методу аналізу й синтезу та топос-аналізу.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для оцінки обговорення міграційного питання у медіадискурсі Німеччини та може слугувати методологічною базою для подальших лінгвістичних та міжкультурних досліджень концептів у ЗМІ.

Апробація результатів та публікації. Результати магістерської роботи були апробовані на VI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики» (м. Рівне, 30 квітня 2025 року), опубліковано тези доповіді «Метафора в газетному дискурсі як інструмент впливу на виборця» та статтю категорії Б у науковому збірнику «Актуальні питання гуманітарних наук» на тему: «Концепт MIGRATION у німецьких мас-медіа».

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел, що налічує 107 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 117 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ MIGRATION У НІМЕЦЬКОМУ МЕДІАДИСКУРСІ

1.1. Поняття концепту в сучасній лінгвістиці та його структура

Концепт виступає одним із найбільш багатозначних понять у сучасній лінгвістиці. Концептом вважається ментальне утворення, що є базовою одиницею розумового коду людини, яке характеризується впорядкованою внутрішньою структурою та представляє собою результат пізнавальної діяльності людини й суспільства загалом, а також несе комплексну інформацію про відображуваний предмет або явище, про інтерпретацію цієї інформації суспільною свідомістю і ставленню суспільної свідомості до нього [33]. У когнітивістиці та лінгвокультурології концептом вважається певна форма мислення, прототип, за яким закріплені характерні ознаки, що притаманні конкретному об'єкту. До прикладу Л. А. Пасик зазначає, що термін «концепт» останнім часом набув значного розповсюдження, що спричинило появу його трактувань із точок зору різних наук та характеризує концепт як багатовимірне утворення, що є об'єктом дослідження низки наук, таких як логіки, філософії, когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології та ін [24, с. 125].

Існування концептів забезпечує формування, збереження, організацію набутих знань про осіб, явища та об'єктів, які формують світогляд представників різних культур світу. Будь-який концепт у лінгвістиці є складною ментально структурованою одиницею. Кожен з них закріплений у певній національній культурі й вербалізований різними засобами в залежності від комунікативної ситуації або ж сфери суспільної діяльності [19, с. 227]. Концепти утворюються у свідомості людини, як представника етнічної групи, в процесі сприйняття та осмислення дійсності, стаючи складовими національно-специфічної мовної картини світу. Вони відображають найважливіші для окремої етнічної спільноти моменти побуту, діяльності та існування загалом.

Концептологічні поняття репрезентують індивідуальний та колективний досвід, тим самим формують систему цінностей та норм, що реалізуються в мовній комунікації. Концептуальна картина світу є змінною, оскільки її формування залежить від того, які соціальні, культурні та історичні фактори впливають на розвиток народу. В різні періоди розвитку історії, за різних умов життєдіяльності одні поняття можуть бути більш актуальними та вагомими, ніж інші. За О. А. Зубач, формування мовної картини світу ґрунтується на засадах концептуалізації фрагментів реальності залежно від їх впливу на життя етноспільноти, що впливає на конкретну сферу комунікації [12, с. 172]. Найбільш необхідні для спілкування концепти, які можна назвати комунікативно необхідними, виражаються зовнішньо мовними знаками, тим самим вербалізуються [3].

Проте в цьому контексті важливо зазначити, що концепт виконує не тільки репрезентативну функцію, а й інтеграційну. Він не існує в якості ізольованого поняття, а об'єднує у свідомості людині різні сенси, дотичних до нього об'єктів, чим самим забезпечує цілісність сприйняття світу. Тому особливо важливим є розгляд концепту з позиції теорії пізнання, де він постає не лише як когнітивна структура, а і як носій узагальненого досвіду та уявлень про реальність. Н. В. Плотнікова наголошує, що розуміння концептів досить варіативне в сучасній лінгвістиці. Через те, що термін «концепт» з'являється в лінгвістичній семантиці завдяки взаємодії лінгвістики з багатьма іншими науками, до прикладу філософією та культурною антропологією, то концепт розглядається у різних напрямках, у межах яких виділяють низку дефініцій із цілими комплексами характерних конкретизаторів [27].

К. В. Головенко зазначає, що концепти можуть мати як універсальний, так і етноспецифічний характер: «Через концептуальну картину світу, яка є як універсальною для усього людства, так і етноспецифічною, людина проникає в свій ментальний світ. Етноспецифічну або ідіоетнічну мовну картину світу складають концепти, притаманні певному народу. Досліджуючи мовні явища, не можна не помітити впливу позамовної дійсності, яка через посередництво

колективної етнічної свідомості впливає на мову, моделюючи способи осмислення етносом реального світу і визначаючи специфічні параметри позначення цього світу в певній сітці «матеріальних координат» [7]. До універсальних концептів часто відносять такі як «свобода, смерть, любов», адже вони притаманні багатьом культурам, хоч їх зміст часто наповнюється по-різному. Натомість етноспецифічні концепти відображають унікальні цінності та пріоритети життя окремих народів, формуючи таким чином його мовно-культурний простір.

До універсальних концептів можна віднести, зокрема, концепт MIGRATION, який по-різному осмислюється і вербалізується в окремих культурах, відображаючи історичний досвід та суспільно-політичні умови етносу щодо переселень, зміни територій, прийняття або відторгнення нового типу влади.

Особливу увагу вітчизняні лінгвісти приділяють дослідженню структури концепту, характеризуючи її як багатокomпонентне утворення, що поєднує в собі уявлення, асоціації та знання, зафіксовані у свідомості носіїв мови. Тож питання визначення структури концепту залишається відкритим, адже існує низка поглядів на його будову. Актуальною є думка М. М. Полюжина, який пропонує розглядати структуру концепту у вигляді трьох компонентів: понятійного, образного та ціннісного. Понятійний елемент формується наявною інформацією про реальний або уявлюваний об'єкт, що слугує основою для утворення концепту та виконує функцію класифікації інформації. Його характерною ознакою є відображення найважливіших властивостей та характеристик, що формуються в результаті пізнавальної діяльності людини. В свою чергу образний складник концепту в словах чи висловах, які вжиті в переносному значенні, вирізняються своєю силою, яскравістю, барвистістю та складає сукупність уявлень, що виникають у свідомості людини в процесі формування концепту. Цей компонент найчастіше знаходить своє втілення в таких мовних одиницях, як метафори, епітети, порівняння, метонімії, тощо. Емоційного та експресивного забарвлення концепт набуває саме завдяки

образності і стає більш доступним для сприйняття в конкретному культурному контексті. Не менш важливим є ціннісний компонент, оскільки він відображає ставлення окремої групи людей до конкретного об'єкта. Сам факт існування слова на позначення певного концепту є свідченням того, що відповідний предмет або явище є значущим для людини і тим самим має соціальну цінність. Тому мовні одиниці, які є вираженнями певних концептів, обов'язково містять соціальний компонент [28, с. 218]. Г. І. Приходько виокремлює три основні компоненти структури концепту: смислового, образного та ціннісного, які формуються відповідними когнітивними ознаками. Смысловий компонент охоплює сутнісні, раціональні характеристики об'єкта, тоді як образний компонент формується через сенсорне сприйняття та метафоричне осмислення. Ціннісний компонент відображає емоційну та естетичну оцінку об'єкта мовцями [49]. В. І. Кононенко та Т. П. Вільчинська досліджують польову структуру концепту та виділяють актуальний, образний та оцінний компоненти [5, с. 14]. Ядром концепту, який є цілісним ментальним утворенням у колективній свідомості та має польову структуру, є конкретний чуттєво-наочний образ. Навколо ядра розташовані базові пласти, які містять загальнонаціональні змістові ознаки. На периферії знаходиться інтерпретаційне поле, яке об'єднує оцінки та суб'єктивні трактування концепту носіями мови [28].

Окрім того, М. М. Полюжин пропонує поділяти концепти за їхньою будовою та виводить три з типи: однорівневі, багаторівневі та сегментні. Цікаво, що кожен з цих типів є властивим певній групі мовців залежно від їхнього розвитку, досвіду та освітнього рівня. Однорівневий концепт є найпростішим з трьох типів та складається в основному лише з чуттєво-образного ядра, тобто виключно з тієї інформації, яку людина сприймає безпосередньо. Багаторівневий концепт має дещо складнішу структуру та має декілька когнітивних пластів, які нашаровуються на базовий пласт. Таким чином, прослідковується опис від конкретного до більш загального, від образу до узагальненого значення. Натомість сегментний тип концепту

характеризується наявністю базового образного пласту, що оточений кількома сегментами, які не мають послідовного розташування, а існують паралельно. Тож всі вони мають однакову вагу, але водночас відповідають за різні характеристики концепту [28, с. 219–220]. Така типологізація концептів допомагає краще зрозуміти процес формування ментальних структур у свідомості людини.

1.2. Концепт MIGRATION у когнітивній лінгвістиці

Когнітивна лінгвістика – це напрям мовознавства, який на матеріалі мови досліджує людську свідомість та когнітивні процеси, що відбуваються під час сприйняття і пізнання дійсності. На відміну від інших когнітивних наук, когнітивна лінгвістика розглядає функціонування мови як вид пізнавальної діяльності, а мовні явища слугують ключем до вивчення ментальних структур і механізмів свідомості [33]. К. Ю. Голобородько під когнітивною лінгвістикою розуміє вчення про різні типи людських знань та способи їх представлення [6].

Поява когнітивної науки зумовлена тим, що людська свідомість відноситься до найскладніших феноменів, опис яких не може бути отриманий в межах якоїсь окремої дисципліни. Когнітивна наука дає змогу вивчати ці феномени всебічно, використовуючи методики дослідження з різних наук [8].

Однією з ключових засад когнітивної лінгвістики є визнання глибокого зв'язку між мовою, мисленням і культурою. У цьому контексті мова виступає не ізольованою системою, а формою репрезентації і трансформації досвіду, сформованого в межах певної культури. Такий підхід пропонує динамічну модель мовлення, яка є тісно пов'язаною з когнітивною діяльністю людини [29]. Когнітивно-лінгвістичний погляд на природу мови та значення окремих слів радикально відрізняється від традиційного підходу. О. Д. Мельничук стверджує, що мова є динамічним процесом, а не набором фіксованих правил та чітких категорій. Якщо знання мови є процедурним, а не декларативним, то

значення є подіями, а не об'єктами, словникові визначення є не твердженнями про значення, а організованими списками «потенційних значень». Вони є частковою і дещо ідеалізованою вербалізацією того, що зафіксовано у свідомості людини, щоб бути реалізованим у письмовому або усному вигляді [22].

У мовній картині світу слово виступає не лише носієм інформації, а й архівом збереження колективного досвіду, тому культурний концепт часто розглядають як смислове значення слова, яке несе у собі ментальний та культурний зміст [25]. У лінгвістичних дослідженнях концепт є певним конструктором, що репрезентує асоціативне поле того чи іншого імені, яке йому не тотожне [30].

В україністиці тема концептуального аналізу мовних явищ знайшла відображення у дослідженнях К. Ю. Голобородько, Л. Л. Шевченко, Л. М. Близнюк, В. Л. Іващенко, І. М. Колегаєвої, Н. Г. Лисецької, М. М. Полюжина, Г. І. Приходько, Н. В. Ставчук, Н. М. Шкворченко, О. Д. Мельничук, Н. В. Плотнікової, Д. Ржевської, Н. В. Ставчук, В. П. Пліс, В. І. Кононенко та інших.

Тож концепти відображають глибинні структури колективної свідомості та культурні цінності певної мовної спільноти. Аналіз досліджуваного концепту MIGRATION у світлі когнітивної лінгвістики дозволяє зрозуміти, як міграція осмислюється, категоризується та інтерпретується через мову. Н. Г. Лисецька зазначає, що поняття «біженці» постійно присутнє в європейських медіа, що також привернуло інтерес науковців до лінгвістичних досліджень. Протягом останніх років досліджувалися медіафрейми у новинах та пресі щодо стереотипів стосовно іноземців (С. Шиффер), характеристики етнічних меншин (Х. Бонфаделлі), представлення іноземців як соціального явища у новинах швейцарського телебачення (М. Лугінбюль), а також молоді з міграційним минулим (Т. Германн, Ч. Ханецедер, Х. Мозер) [47].

Під час аналізу концепту та виокремлення понять, що формують його ядро та периферію, важливим є встановлення імені концепту. «Концепт набуває

ім'я, якщо концептуалізована сфера осмислена в мовній свідомості й одержує однослівне позначення» [15, с. 6]. Іменем концепту MIGRATION визначаємо лексему *Migration*, яка є носієм його концептуальних ознак. Варто зазначити, що концепт MIGRATION є частиною воєнного дискурсу і, як стверджують дослідники, у фізичному вимірі війна та дискурс про війну з'являються одночасно, оскільки збройне зіткнення будь-якого рівня починає існувати як війна – тобто історична, соціальна та інша подія – тільки в межах її дискурсивного осмислення [1].

Структура концепту MIGRATION є складною і багат шаровою. Ядро досліджуваного концепту утворюють базові уявлення про зміну місця проживання, рух населення з метою пошуку кращих умов життя. Периферію концепту наповнюють смислові нашарування емоційно-цінного характеру, до яких можна віднести острах, надію, адаптацію та навіть дискримінацію. Це явище вербалізуються за допомогою використання різних мовних засобів.

До того ж, когнітивний підхід дає змогу виокремити особливості формування досліджуваного поняття у різних типах дискурсу. До прикладу, у медійному просторі міграція часто інтерпретується крізь призму економічних викликів та соціальної непевності. Концепти тісно пов'язані з індивідуальним та колективним досвідом мовної групи людей. Як зазначають дослідники, концепт є одиницею ментального рівня і заснований на людському досвіді. Оскільки сприйняття світу, що водночас є концептуальною системою, формується особистим досвідом, культурою та соціальним оточенням окремої людини та нації загалом, одне й те саме слово може викликати різні уявлення у свідомості різних людей [8]. Залежно від комунікативної мети активізуються різні фрейми: «мігранти як загроза», «мігранти як робоча сила», «мігранти як розвиток економіки», тощо. Когнітивні моделі створюють у свідомості мовних груп уявлення про біженців і відповідно визначають емоційно-оцінну тональність сприйняття явища міграції. Яскравим прикладом актуалізації негативного спектру концепту є риторика сучасних політичних партій ФРН. Як зазначають Н. Г. Лисецька та О. Ю. Бондарчук, аналізуючи пресу періоду 2022–

2025 років, проросійські популістські партії, насамперед AfD, проводять кампанії проти імміграції, аргументуючи це тим, що допомога українським біженцям зменшує фінансування освіти та системи соціального забезпечення Німеччини [46].

Тож дослідження концепту MIGRATION у світлі когнітивної лінгвістики допомагає зрозуміти, як мова транслює соціальний досвід. Це розкриває механізм когнітивної обробки суспільних явищ у колективній свідомості та сприяє аналізу мовних репрезентацій концепту.

1.3. Специфіка німецького газетного дискурсу та його роль у формуванні суспільної думки

Суспільні медіа відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні громадської думки. Чи не найпоширенішим типом медіа, особливо в Німеччині, є періодичні друковані видання, як електронного, так і друкованого формату. Газетний дискурс ФРН охоплює різні типи текстів: новини, репортажі, інтерв'ю, аналітичні статті, які мають різну ступінь суб'єктивності й оцінності. Він підпорядкований редакційній політиці та жанровим нормам, що визначають формат подання інформації.

Друковані ЗМІ відзначаються високим рівнем стандартизації та орієнтацією на об'єктивність, що було зумовлено культурними та соціальними особливостями німецькомовних країн. Використання формального стилю, цитат і статистичних даних є характерним для періодики Німеччини, що дозволяє підсилити довіру читачів до поданої у ній інформації. Ця особливість має вирішальне значення, оскільки з допомогою публіцистичного дискурсу здійснюється вплив на чисельну аудиторію, формування її думки та ставлення до подій в країні та навіть до владної верхівки. Тож його специфіка полягає не лише в інформативності, а й у здатності формувати оцінні судження. Яскравим прикладом впливу на суспільну свідомість є використання емоційних тригерів, зокрема страху перед втратою стабільності. У сучасних дослідженнях

зазначається, що невпевненість німецьких громадян у безпечному майбутньому країни підсилюється риторикою окремих політичних партій, насамперед *Die Linke* та *AfD*, представники яких відкрито заявляють, що події в Україні не стосуються Німеччини, тим самим популяризуючі ідею відмежування від глобальних викликів [18]. Така стратегія ізоляції є характерною рисою дискурсу кризових явищ, до яких належить і міграція. Окрім того прослідковується стратегія легітимізації стриманої зовнішньої політики, ґрунтуючись на пріоритетності внутрішніх потреб держави. Тим самим виправдовуються чисельні нововведення обмежень для мігрантів, першочергова мета яких запобігти перенавантаженню політичної системи країни [45].

Дослідники визначають дискурс як комунікативний процес, який відбувається між суб'єктом і об'єктом мовлення а згодом формується і функціонує, підпорядковуючись вимогам соціального, культурного, історичного, просторового та інших контекстів [11]. За О. В. Дячук та Л. В. Онучак під медіадискурсом розуміємо «тематично сфокусовану, соціально зумовлену мовленнєво-мислячу діяльність у медійному просторі» [9]. А публіцистичний дискурс, що є підвидом медіадискурсу, є формою комунікації між представниками засобів масової інформації та широкою аудиторією, яка відповідає інтересам окремих соціальних груп. Тому публіцистичному дискурсу й належить провідна роль формування суспільної думки, адже в ньому описуваному суб'єкту відводиться роль виражати соціальні інтереси [23]. Та навіть при висвітленні складних та суперечливих тем журналісти дотримуються балансу між подачею фактів і формулюванням оцінних суджень. Газетний матеріал Німеччини створює враження об'єктивності, сприяючи розвитку критичного мислення читачів. На відміну від наукового чи художнього дискурсу, газетний дискурс зосереджений на оперативну передачу значущої інформації та актуалізацію спірних тем. Він характеризується поєднанням фактів, ідеологічної спрямованості та використанням мовних стратегій для привернення уваги. Журналісти прагнуть

подавати чималий обсяг фактів, статистики у зручній та структурованій формі, що в свою чергу вимагає ретельного підбору лексичних засобів та граматичних конструкцій. Такий підхід забезпечує ефективність комунікації, навіть коли йдеться про складні економічні, політичні або ж міжнародні теми. Це проявляється у використанні модальних конструкцій (*es könnte sein, es scheint, es wird angenommen*), умовного способу дієслова, безособових конструкцій (*man kann, man muss*), які в свою чергу допомагають уникнути прямої відповідальності за оцінку подій в країні. Особливої уваги заслуговує лексика німецьких друкованих видань. У газетних статтях активно застосовується політична, економічна та навіть правова термінологія. Така лексика дозволяє журналістам не просто інформувати читачів стосовно подій в країні, а й чітко окреслювати рамки описуваних подій. Ще однією яскравою рисою є використання неологізмів та запозичень, зокрема англіцизмів. Прослідковується вплив глобалізаційних процесів на періодику Німеччини. Серед яскравих прикладів можна виділити такі, як *Brexit* (вихід Великобританії з Європейського Союзу), *Pushback* (примусове повернення мігрантів на кордоні), тощо. Та все ж характерним є прагнення адаптації іншомовної лексики до норм німецької мови через морфологічні та орфографічні зміни.

Важливою є роль заголовка статей. Дослідники дефініціюють заголовок як лінгвістичну одиницю, яка покликана в яскравій і водночас короткій формі ознайомити читача зі змістом статті, можливо тим самим зробити сприйняття тексту більш зрозумілим [32, с. 71]. За традицією, заголовки друкованих видань Німеччини побудовані за принципом гри слів, алітерації, що допомагає привернути увагу і створити свого роду інтерпретаційне обрамлення. Заголовки такого типу часто поєднують в собі експресивність, стислість і навіть провокативність. Окрім того, вони часто відрізняються і зовнішньою особливістю – часто надруковані різним шрифтом, інколи мають не зовсім стандартне для заголовку розміщення. Має місце також використання різноманітних синтаксичних, морфологічних структур, які забезпечують максимальну стислість та емоційність заголовку [32, с. 72–73].

Німецький газетний дискурс поєднує в собі об'єктивну подачу інформації в ненав'язливому характері, заохочуючи громадськість до роздумів та формування незалежної думки. Характерним є використання модальних та безособових конструкцій. Лексика відзначається активним використанням термінології, неологізмів та навіть англіцизмів. Заголовки, в свою чергу, побудовані за принципом стислості, експресивності й часто гри слів, що допомагає привернути увагу читачів. Все це не заважає текстам періодики залишатися доступними для розуміння як висококваліфікованої аудиторії, так і пересічних громадян.

1.4. Методи і методологія дослідження концепту MIGRATION у німецькому медіадискурсі

Дослідження концепту MIGRATION потребує застосування різноманітних наукових методів, які дозволяють всебічно охопити як теоретичні, так і практичні аспекти цього масштабного явища. Сукупність методів, що були застосовані в процесі аналізу концептуальних особливостей, становить методологію дослідження.

Поняття «методологія» має два основних значення: система визначених способів і прийомів, застосовуваних у тій або іншій сфері діяльності; вчення про цю систему, загальна теорія методу, теорія в дії. Основна функція методу – внутрішня організація і регулювання процесу пізнання або практичного перетворення того або іншого об'єкта [2, с. 19].

Дослідження концептів передбачає застосування комплексу методів що спрямовані на всебічне вивчення їхнього змісту та функціонування у мовній картині світу. В. Л. Іващенко зазначає, що у лінгокультурологічному розумінні поняття концепт сприймається як «одиниця культури та когніції людини» [13, с. 24].

Опора на методологію соціально-когнітивного дискурс-аналізу Теуна А. ван Дейка забезпечує мультидисциплінарну валідність дослідження

концепту MIGRATION у медіадискурсі Німеччини, поєднуючи філологічний аналіз мовних структур із когнітивними механізмами та соціологічними рамками. Ван дейк пропонує чіткий зв'язок між дискурсом, ідеологією та пізнанням, які є ключовими у розумінні концепту MIGRATION представниками окремих мовних груп: «Соціально-когнітивні дискурсивні дослідження... пов'язують систематичний аналіз структур дискурсу з аналізом суспільних структур через когнітивний інтерфейс» [51].

Дослідник наголошує, що макроструктури дискурсу можуть відповідати макроструктурам ментальних моделей, які стосуються соціального світу і можуть використовуватися як умова для соціальної дії, включаючи дискримінаційні практики [51]. У контексті німецьких ЗМІ це означає, що аналіз загальних наративів дає прямий доступ до колективних когнітивних схем, які визначають ставлення суспільства до мігрантів. Тож у нашій роботі ми застосовуємо методику соціально-когнітивного дискурс-аналізу, яка була розроблена Теуном А. ван Дейком. Вчений пропонує теоретичну модель, яка поєднує методологію філологічного аналізу тексту із теоретичними засадами соціологічних та когнітивних досліджень. Такий підхід дозволяє виявити, як представники політичного апарату країни та ЗМІ за допомогою використання мовних структур впливають на сприйняття громадянами країни міграційного процесу. Обрана методологія Теуна А. ван Дейка забезпечує комплексний та багаторівневий аналіз концепту MIGRATION в німецькому медіадискурсі. Для максимально глибокого та всебічного опису структури концепту та його вербалізації, обраний дискурс аналітичний підхід потребує інтеграції з ширшим теоретичним інструментарієм.

Доцільним також вважаємо орієнтування на методологію дискурсивно-історичного підходу, розробленого Рут Водак, який забезпечує комплексний та багатовимірний аналіз, інтегруючи лінгвістичні знання із соціологічними, психологічними, історичними та політичними. Така інтеграція дозволяє вийти за межі сухого аналізу тексту як ізольованої одиниці та довести, що мова медіа, газетних статей зокрема, бере активну участь у формуванні соціальної думки

стосовно гострих питань сьогодення. Підхід Рут Водак пропонує необхідний інструментарій для виявлення стратегій, що використовується для виправдання політичних позицій стосовно мігрантів: «аналіз аргументації надає інструменти для дослідження дискурсивних стратегій виправдання та легітимізації» [56].

У сфері концептуального аналізу виокремлюються три підходи до вивчення концепту, перший з яких ґрунтується на широкому розумінні концептів як лексем, сукупність яких утворює концептосферу мови. Другий підхід інтерпретує концепт як семантичне утворення, яке охарактеризовує представників певної етнокультури відповідно до їхньої лінгвокультурної специфіки. У сукупності такі концепти і створюють концептуальну сферу. За третім підходом концептом вважається ментальна сутність високого ступеня абстрагування, яка дотична до світу духовних цінностей окремої нації [13, с. 25].

Популярним методом дослідження концепту є відсистемний підхід, який сфокусований на лексикографічному описі його експлікаторів. Суть методу полягає в аналізі мовних одиниць у словникових джерелах з метою виявлення та систематизації їхнього зв'язку із досліджуваним концептом. Найбільш поширеними методами аналізу лексичного концепту є аналіз ключового слова на базі словникових джерел, дослідження багатозначності слова, побудова різних полів, іменем яких виступає лексема, що є засобом репрезентації концепту, та аналіз фразеологічних і параміологічних одиниць, які вміщують досліджуване ключове слово [38, с. 59].

У свою чергу суть відтекстового підходу полягає в аналізі функціонування концепту безпосередньо у текстах, зокрема і періодичних видань, для виявлення його смислових відтінків. Саме відтекстовий підхід Л. Л. Шевченко виділяє одним із найпоширеніших видів концептуального аналізу. Завдяки цьому підходу, який полягає в аналізі функціонування концептів у художньому тексті, можна виокремити декілька завдань, серед яких: виявлення кола з лексичної сполучуваності ключового слова шляхом суцільної вибірки, з'ясування та опис індивідуального авторських концептів,

побудова текстових полів, у яких втілюється концепт та аналіз семантичного розвитку слів, що репрезентують концепт [38, с. 60].

У концептології найбільш застосовуваним є поєднання відсистемного та відтекстового підходів, які є фундаментом комплексу методів вивчення концептів [38, с. 62].

Метод інтроспекції ґрунтується на переконанні, що частина семантичної інформації є спільною для носіїв конкретної мови та дозволяє сформувати зміст концепту шляхом самоаналізу, тим самим компенсуючи нездатність мовців детально передати свої інтуїтивні уявлення. Науковиця А. Вежбицька у своїх дослідженнях обґрунтувала необхідність використання інтроспекції, як методу вивчення концептів. Дослідниця переконана, що частина семантичної інформації у свідомості різних носіїв мови представлена однаково. А несхожість у змісті інтуїтивних уявлень мовців пояснюється тим, що вони не в змозі достатньо точно проаналізувати та передати зміст власної інтуїції [54]. Метод інтроспекції є цінним для виявлення універсальної семантичної сутності концепту на рівні інтуїтивного знання, але водночас потребує емпіричного доповнення для опису та перевірки його реального функціонування в мові. Саме тому для забезпечення комплексності дослідження, ми інтегруємо підхід, який фокусується на аналізі мовного матеріалу.

Ґрунтуючись на дослідженнях Н. В. Плотнікової та І. М. Колегаєвої можемо сформувати методіку концептуального аналізу, яка включає в себе два етапи вивчення репрезентантів концепту. Першим етапом відбувається побудова номінативного поля концепту способом виокремлення з текстів номінативних одиниць, які семантично дотичні до назви концепту. Складниками номінативного поля є прямі номінації концепту, їх синонімічні, фразеологічні, метафоричні фрази, тощо. Другим етапом є виділення та опис структурних елементів, в якому виділяють поняттєву та культурну складові концепту [14, с. 25].

Для визначення наповнення досліджуваного концепту доцільно застосовувати й підхід К. Конердінга та А. Ціма, який дозволяє виявити

концептуальне значення через аналіз характерних ознак, які приписуються об'єкту в межах окремої мовної спільноти [44], [57].

Реалізація вище описаної методики, яка спрямована на побудову номінативного поля концепту, вимагає послідовного застосування конкретних методів, де основною є фіксація ключових значень. Застосування методу словникових дефініцій є ключовим на початкових етапах аналізу концепту, як зазначає І. М. Колегаєва: «словникова дефініція є окремою мовною одиницею об'єктивізації концепту». Дефініційні ознаки концепту виокремлюються під час аналізу словникових статей, адже вони найточніше репрезентують найменші автономні вербальні одиниці в межах номінативного поля концепту, які виокремлюються з мовного матеріалу, що був систематизований в лексикографічних джерелах. [14, с. 122–123].

Метод топос-аналізу дозволяє виявити ідеологічно марковані одиниці, які формують концептополе MIGRATION. В німецькій лінгвістиці метод топос-аналізу застосовувався такими науковцями, як М. Кінпойнтнер, С. Корпершмітт, М. Функен, К. Фаульштїх, М. Венгелер [46]. У розумінні М. Венгелера топос – це поняття, яке в лінгвістичному дискурс-аналізі перетворюється на інструмент для розуміння колективного знання, що виражається явно або як фонове знання у публічних висловлюваннях. Топос-аналіз, як частина комплексної античної моделі, спрямований на те, щоб робити явними ці приховані «макро-рамки знання», на які лише натякалося в тексті, визначаючи топос як «дискурсивну реальність» та ключовий елемент дискурсивного знання [53]. За Н. Г. Лисецькою під топосом розуміємо аргумент, твердження або тему, структура якого виводиться на основі синтаксичних конструкцій «якщо ...», «тому що ...» [45].

Застосування методу дискурсивного аналізу є також актуальним для вивчення концепту міграції, що є не просто демографічним, а глибоким соціальним явищем, яке впливає на хід розвитку суспільства. Дискурс-аналіз допомагає розкрити, як саме через мову формується уявлення про мігрантів та наслідки їх присутності у новому суспільстві. Метод допомагає виявити

приховані ідеології, які лежать в основі наративів, що маркують постать мігранта. Як зазначає Я. В. Бойко, дискурс аналіз застосовують з метою виявлення соціального та культурного контексту мовлення зокрема, а його методика передбачає застосування методів суміжних з дисциплін, серед яких лінгвокультурологія та лінгвістика займають очільне місце [4].

Для вивчення концепту MIGRATION релевантним є і метод інтерпретації мовних і позамовних явищ. Т. М. Левченко підкреслює, що у стилі мовлення засобів масової комунікації регулярно відбувається урізноманітнення стилістичних засобів, збільшується варіативність мовних одиниць. Метод розглядає мову як динамічний об'єкт, який реагує на соціальні, політичні та економічні зміни в суспільстві, а не як замкнену систему. Методологічна основа полягає у виокремленні причинно-наслідкових зв'язків, у яких позамовні чинники виступають каталізатором змін, а внутрішні чинники визначають мовні трансформації. Науковиця влучно зазначає, що екстралінгвальні чинники є рушійною силою мовних змін, які можуть вдосконалити, уповільнити або зупинити їх [16].

Доцільним є також застосування описового методу, який, як стверджує М. П. Кочерган, є «планомірною інвентаризацією одиниць мови і пояснення особливостей їх будови та функціонування на певному етапі розвитку мови, тобто в синхронії» [16, с. 360]. Науковець виділяє кілька послідовних етапів цього методу. По-перше, це виділення фонем, лексем, морфем, дотичних до досліджуваного концепту. По-друге, це вторинна сегментація, тобто поділ словосполучення на словоформи, словоформи на морфеми, морфеми на фонеми, тощо. І, по-третє, це класифікація та інтерпретація виокремлених одиниць. Описовий метод передбачає аналіз мовних одиниць у їхньому актуальному стані без залучення історичної перспективи [16, с. 360]. Саме з цих міркувань цей метод є ведучим в контексті дослідження мови сучасної періодики, де концепти відображають суспільно важливі події сьогодення. Застосування прийомів зовнішньої та внутрішньої інтерпретації дозволяє

окреслити специфіку вербалізації досліджуваного концепту та простежити особливості його мовного втілення на різних мовних рівнях [16, с. 360–361].

Застосування структурного методу, що орієнтується на аналіз мовних одиниць крізь призму їхніх внутрішніх зв'язків та відношень, у дослідженні концепту MIGRATION є цілком доцільним. Структурний метод, представлений різноманітними методиками синхронного аналізу мовних явищ як варіантів складників цілісної системи мови – інваріантів, які перебувають у дистрибуції [36]. Метод дозволяє виявити, як мовні одиниці співвідносяться між собою, формуючи єдине концептуальне поле. Структурний аналіз дозволяє розглядати концепт як впорядковану систему взаємозв'язаних мовних елементів. Об'єктивність, несуперечливість та економність у поданні результатів дослідження досягається завдяки синхронному підходу до аналізу мовного матеріалу. Більше того, структурний аналіз дозволяє розглядати концепт як впорядковану систему взаємозв'язаних мовних елементів, а не як суму окремих його проявів. Це дозволяє окреслити певні соціокультурні уявлення суспільства про явище міграції.

Метод аналізу і синтезу допомагає визначити внутрішні зв'язки між різними елементами процесу міграції. Зокрема в контексті змін у політичній, економічній і культурній сферах, на які й впливає міграційний процес. Аналіз дозволяє виділити ключові складові для глибшого вивчення концепту, в той час як синтез сприяє розумінню досліджуваного явища як єдиного цілого.

Таким чином можемо виділити три етапи нашого дослідження:

Етап 1: провести аналіз концепту як ментальної сутності та з'ясувати його лінгвістичну природу. Визначити специфіку німецького газетного дискурсу як арени функціонування концепту, застосовуючи метод інтерпретації мовних та позамовних явищ (за Т. М. Левченко) для розуміння впливу екстралінгвальних чинників на мову медіапростору.

Етап 2: ґрунтуючись на основах відтекстового підходу (Л. Л. Шевченко) та інтроспекції (А. Вежбицька) провести аналіз номінативного поля концепту MIGRATION та опису його структури. На основі вибірки ключових термінів із

газетних онлайн текстів визначити базові та домінантні смисли досліджуваного концепту. Досліджуючи менш стійкі асоціації, метафоричні образи та стилістичні засоби розкрити різноманітність сприйняття концепту та його емоційне забарвлення в медіа. Проаналізувати взаємодію концепту із іншими суспільнозначущими концептами й виявити причинно-наслідкові зв'язки взаємодії цих концептів у німецькому суспільстві та в медіа зокрема.

Етап 3: провести комплексний аналіз подачі інформації, ґрунтуючись на цитатному матеріалі періодичних видань Німеччини. Окреслити нейтральну, позитивну та негативну тональність представлення міграції у медіа Німеччини, застосовуючи метод дискурс-аналізу. Здійснити інтерпретацію функціонування досліджуваного концепту через призму політичного забарвлення, аналізуючи ставлення різних політичних партій Німеччини до процесу міграції через аналіз передвиборчих брошур, застосовуючи топос-аналіз для виявлення ключових ідеологічних наративів.

Таблиця «Систематизація етапів та методів дослідження концепту MIGRATION» слугує візуальною «дорожньою картою» дослідження, адже вона чітко систематизує перехід від теоретичних засад до безпосереднього аналізу, демонструючи взаємозв'язок між цілями кожного етапу, що відповідає розділу роботи, із методами та очікуваними результатами.

Систематизація етапів та методів дослідження концепту MIGRATION

Таблиця 1.1

Етап дослідження	Ключові завдання	Методологічний інструментарій	Очікуваний результат
Підготовка теоретичного підґрунтя	1. Аналіз лінгвістичної природи і структури концепту. 2. Визначення специфіки німецького газетного дискурсу. 3. Обґрунтування впливу екстралінгвальних чинників.	Метод інтерпретації мовних та позамовних явищ (за Т. М. Левченко), метод аналізу та синтезу.	Визначення дефініції концепту та створення методологічної «дорожньої карти» дослідження.

Концептуальне моделювання	1. Побудова номінативного поля концепту MIGRATION. 2. Визначення ядра (базові смисли) та периферії (асоціації, образи) концепту. 3. Аналіз взаємодії концепту MIGRATION з іншими концептами сучасного медіадискурсу.	Відтекстовий підхід (за Л. Л. Шевченко), метод інтроспекції (А. Вежбицька) та структурний метод.	Формування структури концепту з чітко розмежованими ядром, периферією і полем взаємодії. Виявлення ключових оцінно-емоційних ознак MIGRATION у німецьких ЗМІ.
Критичний аналіз газетного дискурсу	1. Аналіз газетного цитатного матеріалу. 2. Окреслення нейтральної, позитивної, негативної тональностей представлення міграції. 3. Інтерпретація концепту через призму політичного забарвлення.	Дискурсивний аналіз (для виявлення стратегій), метод аналізу і синтезу та топос-аналізу.	Виявлення домінантних дискурсивних стратегій і їхнього впливу на формування суспільної думки.

Продовження таблиці 1.1

Складено за: [17], [38], [54].

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні основи дослідження концепту MIGRATION у німецькому газетному дискурсі. У розділі було визначено, що концепт є основною одиницею когнітивної лінгвістики та багатовимірним ментальним утворенням. У сучасній лінгвістиці він дефініціюється як одиниця світосприйняття, яка водночас є носієм національного ДНК.

Поняття концепту розглядається у багатьох науках, зокрема у лінгвокультурології, лінгвістиці та філософії. За М. М. Полужиним структура концепту є багаторівневою та поєднує в собі поняттєвий, образний та ціннісний

складники. Встановлено, що саме така структура дозволяє розглядати концепт як динамічне утворення, яке поєднує у собі сучасний розвиток суспільства та суспільний досвід. Концепти можуть мати універсальний або етноспецифічний характер, у свою чергу концепт MIGRATION належить до універсальних, адже поєднує у собі досвід переселення, соціальної мобільності, але в різних мовних культурах може набувати особливого національного забарвлення. Залежно від комунікативної мети, у свідомості представників мовних груп можуть активізуватися різні фрейми, які описують мігрантів як «постраждалих», «економічну вигоду» або як «загрозу».

Окрім цього, в розділі присвячено увагу характеристиці німецького газетного дискурсу, який поєднує у собі інформативність із впливовістю, об'єктивність із ідеологічною спрямованістю. Серед основних стилістичних особливостей дискурсу ми виокремили використання модальних конструкцій, вузької спеціалізованої лексики та часто англіцизмів, що є результатом глобалізації сучасного світу.

Проаналізовано методологічні засади дослідження концепту MIGRATION та обґрунтовано доцільність використання методу аналізу словникових дефініцій, дискурсивного та концептуального аналізу, інтерпретації мовних і позамовних явищ, інтроспекції, описового та структурного методів, а також методу аналізу й синтезу та топос-аналізу. Саме така комбінована методика дозволила нам простежити особливості вербалізації концепту та визначити специфіку його функціонування у медіапросторі Німеччини.

Отож, розділ 1 є теоретичною основою аналізу досліджуваного концепту в нашій роботі. Він створює підґрунтя для практичного дослідження стилістичних і мовних засобів вираження цього концепту, що буде здійснено в подальших розділах.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ MIGRATION У НІМЕЦЬКИХ ГАЗЕТНИХ ТЕКСТАХ: ЯДРО ТА ПЕРИФЕРІЯ

2.1. Ядро концепту MIGRATION, його ключові ознаки та домінантні сенси

У сучасному науковому дискурсі поняття міграції охоплює широкий спектр економічних, соціальних, політичних, культурних процесів. Саме через це міграцію прийнято вважати не лише переміщенням людей у просторі, а явищем, що своєю силою впливає на глобальні взаємодії, змінює бачення суспільних процесів та створює нові суспільні виклики. У межах когнітивно-дискурсивного підходу концепт досліджується як багатовимірна одиниця ментального простору, яка поєднує в собі культурний, соціальний та мовний аспекти. Його структура складається з ядра та периферії, які репрезентують різні рівні семантичної значущості.

Ядро концепту – це сукупність його сталих характеристик, смислових елементів, які залишаються незмінними незалежно від контексту та плину часу. Воно є ментальним центром, довкола якого формуються інші смислові шари, що відображають різні аспекти широкого явища міграції. Науковці пропонують уявляти концепт у вигляді кола, в центрі якого знаходиться ядро, власне базове поняття концепту. Саме воно несе в собі найбільшу цінність [39]. Для сприйняття складних соціальних явищ, до яких відноситься міграція, важливим є чітке розуміння його концептуального ядра, яке є сукупністю базових ознак, термінів та домінантних смислів, що визначають сутність досліджуваного явища. Тому цілком справедливо стверджувати, що ядро концепту зберігає в собі найстійкіші в пам'яті мовного колективу ознаки, в той час як периферія – тимчасові [10].

Ядро концепту формується значеннями лексем. В якості ядерного репрезентанта концепту часто виступають синоніми та антоніми досліджуваного поняття [39]. Виокремлення ядра будь-якого концепту

неможливе без звернення до лексикографічних джерел, які фіксують стандартизовані значення термінів. Інформація тлумачних словників формує ядро концепту, а варіативні дані в різних типах дискурсу – його периферійні зони [34]. Аналіз словникових дефініцій дозволяє виокремити найбільш значущі ознаки концепту та співвіднести словниковий і побутовий рівні розуміння визначення.

Аналіз словникових статей дав змогу виокремити кілька тлумачень поняття MIGRATION. В онлайн-словник *Duden* знаходимо два тлумачення цього терміна: 1) *Wanderung oder Bewegung bestimmter Gruppen von Tieren oder Menschen*; 2) *Abwanderung in ein anderes Land, in eine andere Gegend, an einen anderen Ort* [41].

Водночас онлайн-словник *Fremdwort* подає ширше визначення: 1) *Wanderung von Individuen oder Gruppen. (z.b.v. Zugvögeln) Wanderungsbewegungen, ausgelöst zum Beispiel durch politische und religiöse Unterdrückung, ethnische Konflikte, Kriege und Bürgerkriege, Armut oder Umweltschäden, sind eine wachsende Herausforderung für die Entwicklungspolitik. Laut Schätzung der World MIGRATION Report der International Organization for MIGRATION beträgt die Zahl der Migranten weltweit 214 Millionen*; 2) *die Auswanderung und Einwanderung von Menschen* [43].

В свою чергу словник *DWDS* дефініціює поняття MIGRATION наступним чином: 1) *entsprechend der Bedeutung von wandern: a) Biologie, Soziologie: jede unbegrenzte Wanderbewegung von einem Ort zu einem anderen, Nomadismus; die mit dieser Wanderung verbundene Bewegung von Gütern*; b) *die aus politischen, religiösen oder wirtschaftlichen Gründen erfolgende Auswanderung, EMIGRATION aus einem Land und die Einwanderung in ein anderes*; c) *Synonym zu Abwanderung*; 2) *seltener: die Wanderung, der Übergang eines Stoffs, Partikels o. Ä. von einem Medium in ein anderes*; 3) *Informations- und Telekommunikationstechnik: die Überführung, Umwandlung von Daten, der Wechsel von Softwar* [42].

Отже, можемо вивести загальне визначення: *MIGRATION ist die Bewegung von Menschen innerhalb oder außerhalb eines Landes aus wirtschaftlichen,*

politischen oder persönlichen Gründen (Міграція – це переміщення людей в межах або поза межами країни через економічні, політичні або особисті причини) [20].

Етимологічний аналіз слова MIGRATION дав нам змогу встановити його походження від латинського *migratio*, яке й означає «переїзд», «міграція», що було запозичене для утворення дієслова «migrare». Згодом, у період Середньовісньонімецької доби, до слова додано суфікс «-tion», що характерно для утворення іменників [55].

У плані словникового аналізу важливо також здійснити синонімічний аналіз досліджуваного поняття. Тому в цьому дослідженні ми скористалися також і синонімічними словниками [20].

Електронне видання *DUDEN* наводить такі слова, однакові за значенням до досліджуваного концепту: *Auswanderung, EMIGRATION* [41].

У словнику синонімів *Synonyme* виявляємо такі синонімічні пояснення: *Wanderung, Auswanderung, Wanderausflug, Zuwanderung* [50].

Своєю чергою, в електронному джерелі *Wikiwörterbuch* знаходимо такі синонімічні поняття терміна MIGRATION: *Völkerwanderung, DatenMIGRATION* [55].

Аналіз словникової бази дав можливість виокремити синонімічний ряд концепту MIGRATION: *Auswanderung, EMIGRATION, Wanderausflug, Völkerwanderung*. Важливо зазначити, що застосування кожного з термінів може відрізнятися залежно від контексту [20].

Проте словникові дефініції, фіксуючи усталене значення поняття MIGRATION, репрезентують його здебільшого у статичному вигляді. Для більш повного та динамічного розкриття змісту концепту варто звернутися до його функціонування у медійному дискурсі, газетному зокрема, де поняття міграції оцінюється та наповнюється конкретними смисловими відтінками залежно від соціально-політичного контексту. Згідно з М. Венглером, дослідження зміни значення базових понять дає змогу виявити закріплення суспільних установок та провідних уявлень концепту у свідомості соціуму [52].

У зв'язку з цим, наступним етапом дослідження став аналіз газетних текстів провідних німецьких онлайн-видань за період 2022-2025 років: *Tagesschau*, *Die Zeit*, *Deutsche Welle*, *Süddeutsche Zeitung*, тощо.

У публікаціях німецьких ЗМІ міграція постає масовим, глобальним та майже стихійним явищем. Журналісти нерідко звертаються до функцій гіперболи як стилістичного засобу для формування кричущих заголовків, що легко привертають увагу читачів. Саме тому в заголовних фразах часто фігурує образ рекордної кількості: *Zahl der Flüchtlinge in Deutschland auf neuem Höchststand* (DZ 29.09.2024) [106], *Neues Rekordniveau bei Einbürgerungen gemeldet* (TS 31.05.2025) [88]. Формулювання такого роду перетворюють процес міграції з життєво необхідного явища пошуку безпеки у звичайну шкалу вимірювання, де фіксується всього лиш «рекорд». Та водночас саме гіпербола створює уявлення про безупинне розширення масштабу проблеми. В свою чергу метафора *Höchststand* – найвища точка, вживання якої вказує скоріше на обговорення математичних даних, додає ще більшої образності та драматичності. В цьому контексті еміграція сприймається як рівень води в річці під час повені, яка от-от вийде з берегів. Через це в свідомості читачів міграція асоціюється з величезною хвилею, що безупинно накопчується на суспільство та несе за собою непередбачувані наслідки.

У низці статей з легкістю можна помітити прояви іншого важливого сенсового вузла: причин та мотивів міграції. На щастя, за рекордними цифрами журналісти не оминають чи не найважливіше – згадку про зламані долі людей, які змушені покинути рідну домівку через воєнні дії на батьківщині. Використанням лексем, що маркують рятівний характер переміщення створюється емоційно яскравий образ міграції – процесу, який пов'язаний не просто з переїздом або пошуком роботи, а з порятунком від катастрофи та втечі від руйнувань, втрат та смерті. У статті *Knapp 3,5 Millionen Geflüchtete in Deutschland* онлайн-видання *Deutsche Welle* зустрічається термін *Geflüchtete*, корінь *fliehen* (тікати) якого вказує на рух, спрямований на уникнення небезпеки. А вираз *aus humanitären Gründen in Deutschland Schutz suchen*

формує уявлення про мігрантів не як про людей, котрі прагнуть матеріальної вигоди, а як про знедолених, які шукають порятунку. Додаткової драматичності це значення отримує завдяки згадці про українців *davon stammten rund 1,18 Millionen aus der Ukraine*, в якій прямо вказується в якості основного чинника переміщення саме війна (DW 20.09.2024) [85]. Відтак у сприйнятті читачів закріплюється ключовий сенс міграції: вимушений порятунок, що став причиною соціального катаклізму, а не заплановане переміщення.

Особливо виразно в медіа прослідковується і правове регулювання міграції. Це й постає одним із ключових елементів ядра досліджуваного концепту. У статті *Neues Rekordniveau bei Einbürgerungen gemeldet* видання *Tagesschau* яскраво відображені юридичні рамки сприйняття еміграції. Такі лексеми як *Einbürgerungen*, та *Anträge auf Einbürgerung* демонструють регламентованість і багатоступеневість правового шляху мігранта в новому суспільстві та підкреслюють, що процес міграції завжди відбувається в юридичних рамках та розділяє мігрантів на тих, хто має право залишитися, а хто ні, хто зможе отримати паспорт приймаючої країни, а хто – лише статус шукача притулку. Поняття *Einbürgerungen* стосується перехідного етапу реєстрації та присвоєння особі правового статусу громадянина нової країни, що є найважливішим правовим кроком процесу міграції. Термін описує процес входження до спільноти, від *Bürger* – громадянин, що відображає не тільки правовий, а й інтегративний аспект. Зокрема й згадка бюрократичного процесу подачі *Anträge auf Einbürgerung* – заяв на набуття громадянства, демонструє, що шлях до його офіційного визнання проходить через низку адміністративних процедур, котрі, до слова, часто стають причиною політичних дебатів. Використання іронічної метафори *Turbo-Einbürgerung* використовується задля підкреслення прискореного процесу натуралізації. Її використання створює в уяві образ надто швидкого присвоєння державної належності, який через швидкість свого регламентування часто сприймається громадянами країни, котра приймає біженців, «незаслуженим». Паралельно із іронічним описом процесу натуралізації відбувається критичне осмислення правових норм.

Вживання метафори *symbolische Politik* вказує на те, що правові норми часто набувають не лише прагматичного, але й символічного значення. Правова площина ядра концепту MIGRATION доповнюється юридичними вимогами *eigenständige Sicherung des Lebensunterhalts, erforderlichen Deutschkenntnisse*, тощо, які повинен виконати кожен мігрант для отримання бажаного статусу громадянина (TS 31.05.2025) [88].

Не менш важливим складником ядра концепту є і соціально-економічний вимір. Дедалі частіше медіа називають міграцію не тільки викликом, але й цінним ресурсом для розвитку суспільства та економіки, що можемо помітити на матеріалі статті *Zuwanderer bringen ein Plus von 100 Milliarden Euro im Jahr* видання *Süddeutsche Zeitung*. Ключове слово *nutzen* – користь, підкреслює, що мігранти є корисним інструментом підтримки економіки країни. Водночас фрази *Integration in den Arbeitsmarkt, Beitrag zur sozialen Sicherheit* створюють картину взаємовигідного співжиття, адже мігранти не лише прагнуть допомогти, а й віддячити: у вигляді робочої сили, підтримки соціальних систем та сплати податків. Тож прослідковується ще один смисловий вузол: міграція – інструмент для руху та розвитку суспільства (SZ 06.06.2025) [107].

І, насамкінець, один із найбільш недооцінених, але не менш значущих складових ядра концепту – інтеграційний вимір. У десятках статей інтеграція розглядається виключно як процес переміщення людей з метою пошуку прихистку від соціальних негараздів. Але не варто упускати і те, що міграція передбачає не лише переміщення, а й адаптацію в новому суспільстві. З цієї точки зору важко порівняти імміграцію із невпинним рухом хвилі. Доцільніше буде асоціювати її із боязким припливом, вода якого поступово вбирається в пісок, так само і люди: крок за кроком, хвиля за хвилею вливаються у нову країну та стають частиною нового для себе середовища. На офіційному порталі *Bundesministerium des Innern* (BI) першим реченням статті зустрічаємо прозорий натяк на те, що основною метою інтеграції новоприбулих жителів країни є зміцнення єдності всього суспільства: *Ziel von Integration ist es, den Zusammenhalt in der ganzen Gesellschaft zu stärken*. Цей вислів розкриває

головний сенс інтеграції, що є не пасивно-агресивним впливом на соціум, а поступовою вибудовою суспільства, фундаментом якого є взаєморозуміння та відчуття єдності, де новоприбулі та народжені в країні громадяни складають єдину згуртовану спільноту. Цитата тексту *Integration betrifft dabei Alteingesessene ebenso wie Zugewanderte* ніби стирає межу між «ми» і «вони» демонструючи, що процес адаптації новоприбулих громадян в суспільстві не є одностороннім процесом призвичаєння мігрантів до вже сформованих норм та культури країни – це рух назустріч тих, хто є вже давно частиною цього суспільства і тих, хто тільки хоче до нього приєднатися. В цьому контексті доречно звучить твердження *Zuwanderung kann deshalb nur als wechselseitiger Prozess gelingen*. В його контексті інтеграція є своєрідним танцем, у якому кожен партнер повинен виконати свої кроки: з одного боку – простягнути руку допомоги та створити простір для іншого, з другого – відкрито ставитись до нових норм та прагнути йти на контакт. І лише така синергія є ключем до комфортного життя в нових умовах, а не просто формального співіснування. Зрештою, інтеграція набуває характеристики явища, що виходить далеко за межі індивідуальних потреб, бажань та долі. Вислів *Gelingende Integration fördert den gesellschaftlichen Zusammenhalt insgesamt* підкреслює, що успішна інтеграція іммігрантів додає барв у життя сформованого суспільства, оновлює його ціннісні підстави та стає джерелом посилення суспільної згуртованості загалом. В такий спосіб міграція перетворюється з виклику на ресурс для розвитку та взаємозбагачення (ВІ) [100].

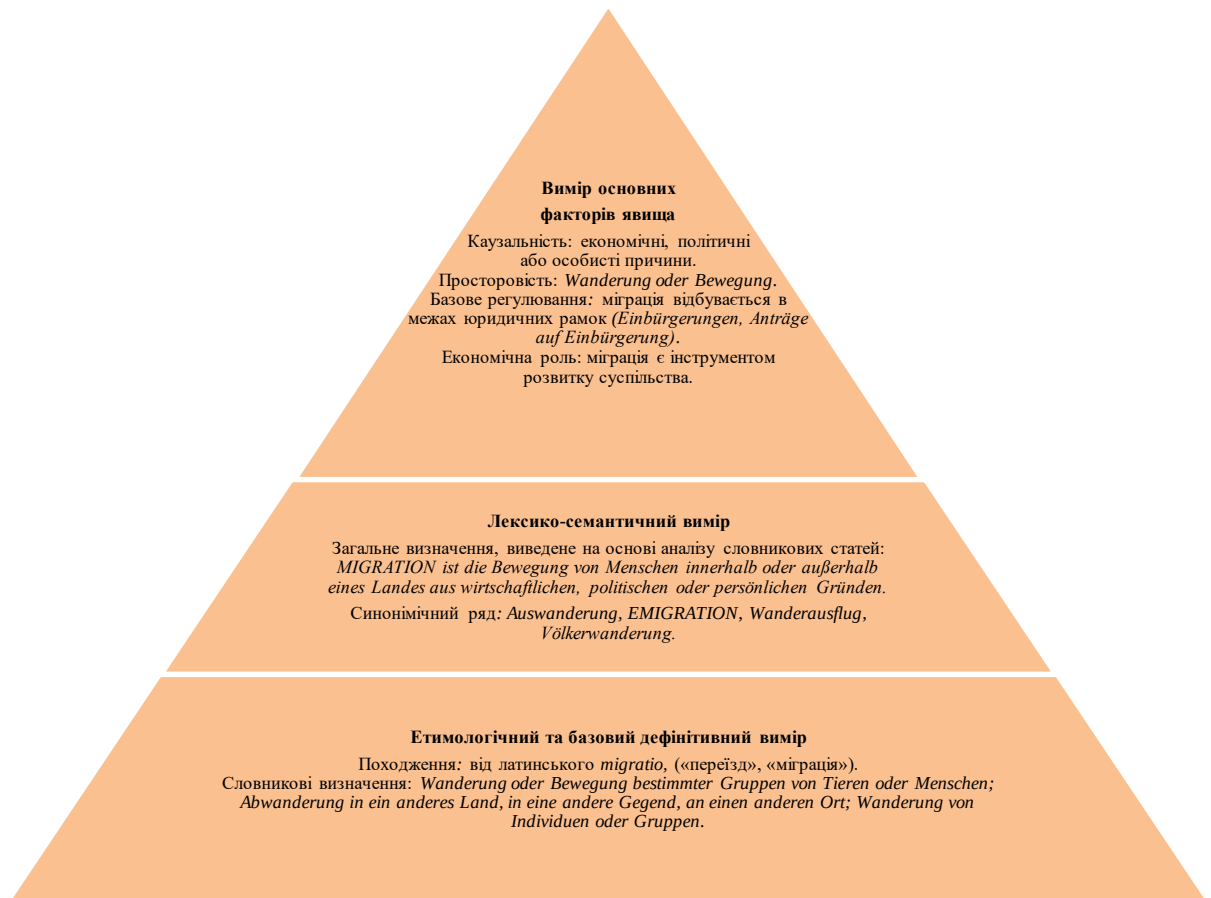
Отож, після аналізу лексикографічних джерел та газетного матеріалу німецьких онлайн-видань образ міграції постає багатовимірним складником соціокультурного феномену. Від словникових дефініцій, де міграція постає фізичним переміщенням людей, що зумовлене вагомими соціальними або економічними чинниками, – до цитат газетного дискурсу, в якому цей процес постає шляхом, наповненим трагедії та водночас надії, що змінює життя як тих, хто шукає прихистку, так і тих, хто його надає. Розглядаючи міграцію в контексті концептуального ядра стає очевидним, що це не просто порятунок від

лихої долі, а глибоке переформатування людських цінностей, наративів, менталітетів та доль. У газетному дискурсі вона втрачає одновимірність і набуває ознак стихійної хвилі, що накочується, випробовує на стійкість, але водночас живить і оновлює. Але найточніше інтеграційний вимір цього явища передає саме образ припливу – повільного, але невпинного процесу взаємопроникнення. Вирішальним залишається усвідомлення того, що успішна міграція можлива лише у формі діалогу – це зустріч двох різних світів, у якому кожен з них збагачується, а не втрачає себе. Міграція – це не тільки випробування та пошук порятунку, це історія про переплетіння культур та народження нового спільного поняття «ми».

Щоб забезпечити наочність ієрархічної систематизації результатів аналізу, викладеного у розділі, створено піраміду «Структура та зміст ядра концепту MIGRATION», ґрунтуючись на дослідженні Н. М. Шкворченко та Ю. В. Шарапановської, згідно з яким ядро є ментальним центром, який містить найбільш стійкі об'єктивні ознаки та несе найбільшу цінність [39]. Ієрархічне розташування шарів дозволяє графічно зобразити, як різні смислові елементи надбудовуються на фундамент концепту, що представлений етимологічним та базовим дефінітивним виміром, у якому вміщенні незмінні характеристики, такі як походження слова та його базові словникові поняття. Наступний лексико-семантичний вимір дозволяє конкретизувати ядро, відображаючи загальну дефініцію та синонімічний ряд, які формують загальномовне значення. Верхній вимір основних факторів явища відображає найбільш домінантні смисли, які визначають сутність явища, серед яких можна виділити причинність, просторовість та базові регулювання, які є когнітивними характеристиками, що передають основний зміст концепту.

Структура та зміст ядра концепту MIGRATION

Схема 2.1

Складено за: [20], [39], [50], [55].

Подача структури у вигляді піраміди дозволяє графічно зобразити, як різні смислові шари надбудовуються на основу концепту. Піраміда виконує функцію систематизації матеріалу, який було отримано в результаті аналізу лексикографічних джерел та газетних статей.

2.2. Стилiстичні засоби та асоціації у периферії концепту MIGRATION:

Розподілення змісту концепту на ядро і периферію здійснюється за критерієм яскравості когнітивних ознак. Ступінь виразності когнітивної ознаки визначається за частотою її вербалізації, що фіксується під час аналізу результатів асоціативних експериментів та тлумачних словників [37]. В той час

як ядро концепту MIGRATION зосереджено довкола базових понять інтеграції та правового регулювання, то периферія постає динамічним полем, в якому сплітаються асоціації, тривоги та суперечності.

Саме на полі периферії розгортається справжній соціальний діалог, моментами напружений і сповнений випробувань. В периферійному оточенні ядра суха політика стикається з людяністю, голос права – з досвідом втрати. Периферія концепту – це суб'єктивний досвід, конотації та асоціації [39]. Асоціації, метафори та епітети створюють мовний ландшафт, у якому міграція постає не як адміністративна категорія, а доленосна подія. Аналіз периферії через призму стилістичних засобів дозволяє не тільки досягнути образ мігранта в німецькому медіапросторі, а й усвідомити ставлення до нього – місцями суперечливе, але, беззаперечно, значуще і варте уваги.

Найпоширеніше та найскладніше випробування на шляху кожного шукача безпеки – це розлука з рідними: *Anfang Mai 2025 hat die Bundesregierung den Familiennachzug von Geflüchteten für zwei Jahre ausgesetzt* (DZ) [66]. Ідеться не лише про зміну політики чи місця проживання, а про викорінення людських доль – позбавлення людини того, що робить її стійкою та додає підтримки для подолання будь-яких труднощів. У новому суспільстві, де все чуже, родина є чи не останньою надією та багатовіковим корінням, яке виривають з ґрунту бюрократичним рішенням. У цьому періоді очікування, вимушеному проміжку страждань, приховуються сотні повідомлень, телефонних дзвінків замість обіймів. Тому не дивно, що мігранти часто почувають себе не лише людьми без певного майбутнього, а засланнями у невідомості, без рідного плеча підтримки поруч. Тому на рівні периферії концепту зароджується новий аспект досвіду мігрантів – самотність. Всередині назавжди залишається дві сторінки життя: «там» і «тут», «було» і «буде», які ніколи не будуть написані одним чорнилом. Міграція постає образом не шляху майбутнього, а образом втрати найціннішого.

На жаль, під час обговорення концепту міграції в медіадискурсі найчастіше виринає асоціація чужоземності як маркера підозри. Стаття

MIGRATION und Kriminalität видання *Mediendienst Integration* (MI) доводить, що зачасту не злочин породжує реакцію жертви, а походження правопорушника: *Studien haben gezeigt, dass Personen, die als „fremd“ wahrgenommen werden, häufiger angezeigt werden als Personen, die als „deutsch“ wahrgenommen werden.* У цьому контексті міграція є далеко не звичайним переміщенням людей у просторі, а ознакою ідентичності, яка підвищує ризик потрапити до рейтингу злочинності. Асоціація «інакшості» упереджено накладає враження вини, часто ще до моменту встановлення факту провини (MI 02.04.2025) [80]. Крім цього, дискримінаційний вимір досліджуваного концепту знаходить своє відображення у контексті обговорення сфери охорони здоров'я та проявляється через використання метафори *Impflücke*. Стилістична фігура описує вакцинаційний пробіл, який є результатом нерівного доступу до медичних послуг осіб із міграційним походженням (DZ 03.02.2022) [97].

Проявляється мотив перенавантаження місць, в якому мігранти постають символом малозабезпеченості ареалу, де знаходять прихисток: *Dass Flüchtlinge häufig in wirtschaftlich schwache Städte mit hoher Arbeitslosigkeit ziehen, liegt laut einer neuen Studie des WZB daran, dass sie nur dort günstigen Wohnraum finden.* В цьому контексті міграція стає символом вимушеної соціальної концентрації. Мігранти обирають місце для проживання не за власним бажанням, а відштовхуючись від економічного становища місцевості і часто обирають ту, яка пропонує надто мало перспектив, але доступні умови проживання. Тож в уяві читачів легко постає асоціація замкненого кола: мігранти опиняються в умовах, котрі апріорі генерують більше ризиків для їх благополучного життя та розвитку (MI 02.04.2025) [80].

Рівень нехтування законодавством країни перебування безпосередньо мігрантами, що, варто признати відбувається нерідко, можна сміливо співставити із системним ігноруванням правових норм державою у поводженні із шукачами притулку: *Geltendes Recht wird so lange bewusst übergangen, bis die Gerichte dem gegebenenfalls Einhalt gebieten.* У периферії досліджуваного концепту проступають риси напівлегального існування, до яких доводиться

приспосовуватись не лише мігрантам, а й представникам керуючого апарату держави та, відповідно, шукати обхідні шляхи для уникнення обговорення гострої проблеми. Бачення міграції в якості «політично-допущеного порушення» формує враження правопорушення, яке вже стало нормою. В цьому випадку йдеться не про злочини мігрантів, а про постійне ігнорування правових норм чиновниками у сфері міграції. Тому не дивно, що в такому сюжеті мігрант постає жертвою політичної гри. Механізм повернення людей на кордоні (*Pushbacks*) є не просто вимушеною дією для дотримання адміністративного порядку, а усвідомленою стратегією, яка приховує за собою психологічний ефект відлякування. Авторка аналізованої статті *MIGRATION: Normalisierter Rechtsbruch* видання *Junge Welt* зазначає, що під час прикордонного опитування мігрантів використовуються анкети без варіанту *Asylantrag*, що може бути причиною фальсифікації мотивів в'їзду до країни. Прикро, що міграція постає тут радше дефектом у системі, що навмисне дозволяє не визнавати реальні мотиви шукачів притулку (JW 05.06.2025) [92].

На цитатному матеріалі цієї статті можемо помітити, що міграція часто асоціюється з межею, яка розмежовує реальність на «своє» і «чуже». *Die Grenze* тут не тільки лінія на карті, а ціла ідеологічна сцена, у якій державна влада інсценізує відновлення контролю: *Denn wie MIGRATIONsforscherinnen betonen, handelt es sich bei der Grenze« um einen Ort der Ideologieproduktion, der besonders gut dazu geeignet ist, die Rückgewinnung nationaler Souveränität gegen (vermeintliche) äußere Gefahren zu inszenieren.* Тому на ризик втрати національного суверенітету влада держави часто реагує демонстративною жорстокістю, а не гуманністю. У статті також прослідковується асоціація міграції із загрозою безпеці держави. Згадки про *Schleuserfahrzeuge* та *Racial Profiling* вказують на упереджене ставлення та обвинувачення через зовнішні ознаки іммігрантів, що автоматично зображає їх в якості потенційного правопорушника (JW 05.06.2025) [92].

Текст статті насичений тонкою іронією, яка втягує читача не лише в її буквальний зміст, а й в підконтекст. Хорошим підтвердженням цього є, до

прикладу, цитата *eine nationale Notlage gebe es aber nicht. Er erklärte nebulös*, в якій *nebulös* (туманно) є натяком на ухиляння від правди та нечіткість. Іронія помітна також і через цитування стенографічного звіту Бундестагу: *Anwendung von nationalem Recht, eingebettet in europäisches Recht*, – що є натяком на свідому спробу ухиляння від закону під виглядом його дотримання, що звучить як оксиморон. Помічаємо, що лексема *Grenze*, яка перетворюється із фізичної межі розмежування двох країн на місце переосмислення буденності, постає метафорою простору. В цьому контексті межа – це не розмежування, а сцена, місце переосмислення норм та ідеологій: *Ort der Ideologieproduktion* (JW 05.06.2025) [92].

Незважаючи на деякі негативні аспекти міграції, що формують периферію її концепту, можемо помітити і низку її позитивних характеристик. У тексті статті *Bundestagswahl 2025: Narrativwechsel MIGRATION – Zukunft gestalten* онлайн видання *Amnesty international* міграція постає не як криза чи загроза, а як історично глибока та життєствердна сила, що рухає суспільство вперед, зберігає і накопичує досвід поколінь. Опис постаті мігранта виходить далеко за межі «прохача тимчасового притулку», а навпаки – набуває рис рушійної сили. Автори влучно стверджують, що *Deutschland war, ist und bleibt ein Einwanderungsland*, чим дають зрозуміти, що міграція в історії Німеччини – це не просто короткий епізод, а реальність, частина національного світосприйняття. Німеччина завжди простягала руку допомоги і продовжує це робити надалі, в той час як іммігранти є потужним джерелом процвітання економіки країни та її відбудови ще з часів Другої світової війни. Міграція представлена всебічно суспільним явищем, дотичним до низки важливих сфер життя суспільства: *Es sollte vielmehr als Querschnittsthema behandelt werden, denn es betrifft zentrale Politikfelder wie Wirtschaft, Arbeit und Soziales (Wohnen, Bildung, Sozialsystem), Gesundheit, Frauen- und Kinderrechte, Forschung, Wissenschaft und Digitalisierung*. Тож на периферії концепту поступово вимальовується не тільки нестабільність й страх, а й участь, допомога, взаємодія, згуртованість. Досить виразно звучить голос людяності та

відстоювання права на гідність, що доповнює цю картину периферії: *Menschen verdienen unsere Anerkennung und Unterstützung*. Тож опис периферії міграційного процесу відбувається не тільки з юридичної точки зору, а й з моральної. Тут відкривається простір прийняття, для людей припиняють розділяти на «легальних» і «нелегальних», а основою стосунків суспільства виступає рівність (AI 08.01.2025) [63].

З тексту статті виокремлюємо низку позитивних асоціацій, серед яких чільне місце посідає асоціація з історичною відповідальністю. Ситуація з міграцією в XXI столітті ототожнюється із моментами минулого, коли суспільство Німеччини потребувало та водночас отримувало допомогу. Тому нині воно у відповідь простягає руку допомоги тим, хто цього гостро потребує: *Das Recht auf Asyl ist Teil der historischen Verantwortung Deutschlands*. Позитивною є зокрема асоціація з розвитком, який стає можливими у багатьох сферах діяльності суспільства завдяки залученню мігрантів: *Forschung, Wissenschaft und Digitalisierung*. Цитата підтверджує, що в майбутньому міграція стане символом прогресу, обміном досвіду та здатності адаптуватися до змін. Мігрант поступово перетворюється із пересічного будівельника на шанованого науковця, вченого чи розробника. Чи не найяскравішою асоціацією, яка виникає в результаті осмислення явища міграції на основі виокремленої статті є визнання *Sie verdienen unsere Anerkennung*. Саме воно є важливою стадією адаптації іммігрантів в новій країні, адже це ключ до безпечного життя та сміливого розвитку в новій країні, що веде до взаєморозуміння замість страху (AI 08.01.2025) [63].

Однією з ключових метафор тексту є *verschlossene Türen*, яка спершу звучить як застереження, але згодом переосмислюється. Метафорично ці двері мають відчинитися, до чого власне і закликає текст, будуючи опозицію між «відвернутися» і «вітати». Тож з першого погляду символ відмови в притулку, байдужості, закритості прямо натякає на потребу відкрити двері й простягнути руку людяності, вберегти від небезпеки. Метафора *Angst zu schüren* (*schüren* – роздмухувати) приховує в собі риси емоційної маніпуляції та виступає

навмисним посиленням страху. Автори вдаються до цього трюку для фокусування уваги читачів на необхідності розумної та продуманої політичної стратегії. Клімакс *Deutschland war, ist und bleibt ein Einwanderungsland*, а саме його ритмічне повторення *war, ist und bleibt* створює враження стабільності та впевненості. У статті чітко закріплюється політична природа Німеччини як країни, яка завжди була, є і буде місцем прихистку та безпеки нужденних (AI 08.01.2025) [63].

У глибинах тексту статті *Warum verlassen Migranten Deutschland wieder?* видання *Deutsche Welle*, де панує монотонний розрахунок, за кожним сухим формулюванням проступає насправді яскрава метафора. Одна з них: *händeringend gesucht*, що водночас є ідіоматичним виразом, який буквально означає «шукати зі складеними руками, благодати в розпачі, відчайдушно розшукувати» промовляє більше, ніж числа вакансій. Метафора передає відчай роботодавців, які шукають не просто працівника, а «рятівника економіки». В той же час журналісти вдало підкреслюють за допомогою іншої метафори, що Німеччина не завжди є кінцевим вибором місця проживання для мігрантів, а лише проміжною станцією: *Deutschland nur Zwischenstation*. Тому Німеччині дійсно є про що хвилюватися, адже міграція відбувається не лише в бік її самої, але й у напрямку з неї. Тому метафора *Abwanderung* у контексті цитати *Abwanderung birgt erhebliche Risiken für die wirtschaftliche Zukunftsfähigkeit Deutschlands* є таємною скринею, в якій прихована тривога втрати мігранта, тобто й втрата можливості пришвидшеного розвитку. Цю метафору доповнює й інша – *die Ausreise*. Одне з нещодавніх опитувань іммігрантів віком від 18 до 65 років, котрі народилися за кордоном та згодом переїхали до Німеччини, підтверджує, що чверть опитуваних дійсно розглядають можливість покинути Німеччину в пошуках кращого життя в іншій країні. Тож саме вираз *über eine Ausreise nachdenken* (роздумувати про виїзд з країни) і перетворює міграцію на явище динамічне і змінне, що може нести як можливість стрімкого прогресу, так і загрозу тривалої зупинки та занепаду (DW 17.06.2025) [84].

Аналізуючи асоціації та метафори, не варто оминати і епітети. Адже цей стилістичний інструмент створює мозаїку периферійних значень концепту, що глибше розкриває зміст поняття «мігрант». Саме епітети стали мовними маркерами зміни парадигми в сторону позитивної інтерпретації досліджуваного поняття. Однією з найбільш гострих проблем на сучасному ринку праці Німеччини є його наповнення персоналом, особливо в сфері медицини. Епітет *überproportional* вказує на нездорово високий попит на професії медичного спрямування, зокрема медсестринства, де згідно статистики кожен п'ятий працівник є іммігрантом. Така ситуація викликала необхідність виокремлення найкращого кандидата серед десятків бажаючих. Низка епітетів *gut integrierte, besser gebildet, wirtschaftlich erfolgreicher* створює своєрідний портрет «ідеального іммігранта-працівника» – людини, яка прибула не просто в пошуках притулку, а з наміром вкорінитись в суспільство з активною позицією, глибокими знаннями, бажанням набувати нові і ділитися вже набутими вміннями. В той же час виникає досить парадоксальна ситуація, яку вдало описує епітет *relevante Abwanderungstendenzen* (вибіркова еміграція), яка є великою загрозою для стабільного розвитку Німеччини. Адже відтік працівників, необхідних у сфері логістики, медицини може серйозно зашкодити економіці країни в майбутньому – без робочої сили буде складніше підтримувати роботу лікарень, транспорту, заводів. В такому випадку Німеччина зовсім незабаром зіткнеться з гострою проблемою нестачі кваліфікованих працівників у затребуваних галузях (DW 17.06.2025) [84].

Для порівняння проаналізуємо статтю *Bundestagswahl 2025: Narrativwechsel MIGRATION – Zukunft gestalten* онлайн видання *Amnesty international* на наявність яскравих епітетів, які могли б доповнити периферію досліджуваного концепту. Один з його яскравих *menschenrechtliche Vorgaben* позначає міграцію як простір дії, де права людини є основною регулятивною силою. Тут міграція виступає не як політичний тиск, а як поле вияву гуманності. Завдяки цьому епітету значення міграції розширюється до універсального права на захист. Більше того, епітет *rechtsstaatliche Grundsätze*

акцентує увагу на тому, що процес міграції повинен відбуватися згідно принципів правової держави. Така характеристика витісняє з публіцистичного дискурсу наратив емоційної паніки, і міграція залишається гармонійно вбудованим у систему державних цінностей процесом. Епітет *zukunftsweisende Vorschläge* є образом компасу, який задає напрям руху суспільства. В контексті статті він постає символом свідомої відмови від критичного, вороже налаштованого мислення на користь більш творчого та інноваційного. Суспільство очікує від політичних сил не тимчасових заходів заглушення кризи, а пропозицій та проєктів, що формуватимуть образ майбутньої спільноти, адаптованої до викликів сьогодення, образом якого виступає метафора *Einwanderungsgesellschaft* (AI 08.01.2025) [63].

Таким чином, у периферії досліджуваного концепту виразно проступають неоднозначні настрої сучасного суспільства: від стримування до заохочення, від тривоги до вдячності, від прагнення строгого контролю до рішень на користь гуманності. Проаналізовані епітети та метафори є не лише мовним обробленням текстів онлайн видань, а ключами до розуміння колективного сприйняття «іншого». Стилiстичні фігури спрямовані на дослідження емоційної атмосфери довкола масштабного явища міграції. В цьому сенсі мовні засоби стають активним учасником формування суспільного ставлення. Через її призму мігрант постає в кількох соціальних ролях: то як загроза, то як можливість, то як тягар, то як цінний ресурс. Та все ж мігрант в сучасному медіадискурсі все частіше набуває значення цінного учасника суспільства – носієм досвіду, знань та перш за все людської гідності, внесок кожного – гідний поваги та підтримки.

Оскільки периферія досліджуваного концепту досить динамічна та багатогранна, для полегшення її сприйняття пропонуємо для розгляду таблицю «Характеристика та функції стилістичних засобів у змалюванні периферії концепту MIGRATION».

Характеристика та функції стилістичних засобів у змалюванні периферії концепту MIGRATION

Таблиця 2.1

Аспект	Асоціація	Цитатний матеріал	Функція
Негативний досвід	Самотність, втрата	Familiennachzug; im Exil.	Змалювання психологічної травми
Соціальні виклики	Чужоземність, недовіра через походження	Als «fremd» wahrgenommen; MIGRATION und Kriminalität; günstigen Wohnraum finden.	Створення образу «чужого», як маркера ризику
Правова невизначеність	Напівлегальне перебування	Geltendes Recht; bewusst übergangen; Pushbacks; Asylantrag.	Критичний аналіз дій влади
Позитивний потенціал	Визнання та допомога в розвитку	Einwanderungsland; Recht auf Asyl; Anerkennung und Unterstützung; Gelingende Integration.	Укорінення статусу Німеччини як країни прихистку та ресурсу
Економічна вигода	Життєво необхідний ресурс	Zukunftsweisende Vorschläge; Einwanderungsgesellschaft; besser gebildet; wirtschaftlich erfolgreicher.	Підкреслення гострої потреби у робочій силі.

2.3. Взаємодія концепту MIGRATION з іншими ключовими концептами сучасного медіадискурсу

У сучасному медійному дискурсі Німеччини концепт MIGRATION рідко існує ізольовано. Він тісно переплітається, взаємодіє та конфліктує з іншими концептами безпеки, рівності, ідентичності та соціальної справедливості. Ці поняття формують семантичне поле досліджуваного концепту, створюючи смислові горизонти в яких осмислюється постать мігранта. Вивчення взаємодії концепту MIGRATION з іншими ключовими концептами дозволяє виявити, які страхи цінності та очікування наповнюють газетний дискурс Німеччини. Адже

за кожною газетною цитатою та кожним політичним висловлюванням стоїть не просто політична позиція, а цілий образ світу, до якого прагне суспільство окремої країни.

У німецькому газетному дискурсі міграція часто є образом лакмусового папірця суспільної безпеки. Приймаюча біженців держава набуває образу фортеці, чию міцність випробовують на її ж кордонах. *Berlin und Warschau mögen einem ähnlichen Kalkül folgen: Wer Härte gegen irreguläre Migranten demonstriert, stärkt das Vertrauen in den Staat und schwächt damit die Rechtspopulisten. Allerdings ist dies ein gewagtes Experiment* (DF 08.07.2025) [67]. Демонстрація жорсткості виступає головним методом утвердження довіри держави до себе. Проте з іншого боку це експеримент із вибуховою речовиною з непередбачуваним фіналом: межа між страхом та імітацією контролю тонка, як натягнута струна. Жорсткість тут проявляється не лише фізичними діями на кордонах, вона помітна також і у мовленні. Словосполучення *Härte demonstrieren* створює напругу між уявленням про безпеку, як про стан стабільності та безпеку, як перформанс для залучення прихильності виборця (DF 08.07.2025) [67].

Для вирішення міграційних питань все глибше укорінюється формула *Humanität und Ordnung*, де контроль є не заборонаю, а упорядкуванням, в якому гуманність звучить пасивно і постає фоною умовністю, яка ніколи не виходить на перший план. *Deutsche Welle* зазначає: *Den Zuzug nach Deutschland gleichermaßen zu steuern und zu begrenzen. Das ist der Auftrag für diese Legislaturperiode* (DW 27.06.2025) [94]. Міграція трактується як річ, яку треба «впорядкувати» та «обмежити».

Таким чином, під час взаємодії концептів *MIGRATION und Sicherheit* розгортається широка палітра образів – від геополітичної оборонної фортеці до внутрішньо-нестабільної довіри. Із звичайного соціального явища міграція перетворюється на стилістичний індикатор суспільних тривог. Через метафори сили, контрольованості та жорсткості медіа формують уявлення безпеки та окреслюють коло тих, хто має на неї право. В цьому випадку безпека виступає

не тільки цінністю суспільства, а й результатом політичних і часто символічних ігор.

У медіадискурсі Німеччини чітко прослідковується взаємодія концепту MIGRATION з іншим – *Rechtsstaatlichkeit*. Відстоювання прав мігрантів та окреслення їхніх обов'язків часто є грою на межі права і політики. В точці зіткнення між нормами та реальністю нерідко виникають дискусії про межі легітимності та справедливості. Стилістичного оформлення конфлікт між політичними рішеннями і правовими нормами набуває завдяки використанню метафор та протиставлень, що додають слову права етичного змісту. В силу подій останніх років концепт MIGRATION став дзеркалом стану політичної верхівки країни. Не секрет, що політики часто трактують права на власний розсуд, випробовуючи його на відповідність етичним нормам суспільства. У статті видання *Deutsche Welle* цитата *Wenn man der Politik den Vorrang vor diesem Recht gibt, dann öffnet man der Willkür Tür und Tor* структурується за допомогою троп контрасту: політика – проти права, порядок – проти свавілля. Метафора «відчинити двері свавіллю» є зображенням небезпеки, згубну дію якої можна випустити на волю одним необачним рухом (DW 19.05.2025) [75]. Лексема *die Tür* є символом межі між порядком і хаосом, тоді як *Willkür* персоніфікується як сила, котра терпляче чекає слушного моменту, щоб увірватися в упорядкований простір. Застосування двох протилежних понять «захист – загроза» в межах однієї цитати створює у читача відчуття неминучої втрати контролю. Тож можна зробити висновок, що така метафора виконує не лише стилістичну, а й дещо маніпулятивну функцію, апелюючи до колективного страху перед рішенням правової верхівки країни.

Напруга між правом і політикою гострішає в контексті обговорення так званого «плану Мерца». У статті джерела *Beck-aktuell* (BE) маємо згадку: *Dass der Fünf-Punkte-Plan zur MIGRATION im Bundestag mit Stimmen der AfD beschlossen wurde, ist nicht der einzige Tabubruch der Union. Schlimmer noch ist, dass sie damit den Vorrang des Rechts in Europa über Bord wirft* (BE) [65]. Метафора *über Bord werfen* (викинути за борт) у контексті цієї статті є не лише

образом фізичного усунення верховенства права в керуючому апараті країни, а й образом зухвалої, демонстративної та дещо показової відмови від нього. Використання цієї метафори перетворює політичний крок на цинічне знецінення слова права, яке наче викидають за борт корабля на волю холодній течії.

Концепти MIGRATION та *Rechtsstaatlichkeit* взаємодіють на тонкій межі ідеалів вправа та реалій політичних рішень, в тандемі ці концепти виступають дзеркалом суспільно-політичних процесів. Використання метафор підсилюють емоційне забарвлення дискусії та виконують маніпулятивну функцію, апелюючи до колективних страхів та невизначеності, чим нерідко породжують у читача відчуття кризової ситуації, в якій право часто поступається політичній волі. Така риторика створює простір для критичного осмислення інтерпретації політиками понять права, тим самим випробовуючи межі легітимності.

В європейському дискурсі сьогодення солідарність виступає ключовим ідеалом, що забезпечує співпрацю між державами у вирішенні міграційних викликів. Тому аналізуючи концерт MIGRATION не можна оминати і концепт *europäische Solidarität* та їх тісну взаємодію.

Видання *Die Welt* (DWT) застерігає про можливий крах спільного курсу дії країн Європи: *wir gehen allerdings ein Risiko ein, dass unsere europäischen Nachbarn den gemeinsamen Kurs der Asylreform in Europa verlassen... nur gemeinsam mit unseren Nachbarn erfolgreich sein* (DWT) [78]. Метафора *gemeinsamer Kurs* є образом плавного руху об'єднаного суспільства в одному напрямку, що нагадує плавання в морі складних проблем, де лише діючи разом можна досягнути безпечного берега. Порушення єдності є прямою загрозою безпечному і комфортному життю, яке зазнає руйнувань за найменшої зміни курсу.

Справедливо буде стверджувати, що Німеччина є лідером серед країн, об'єднаних для вирішення проблем міграції, і часто займає ведучу позицію *Vorreiterposition*: *Deutschland kann und sollte hier eine europäische und globale Vorreiterposition übernehmen, anstatt nationale Alleingänge zu verfolgen* (DW

19.05.2025) [75]. Використання цієї метафори підкреслює не просто лідерство, а величезне прагнення бути рушійною силою нової ери. В наведеній цитаті помічаємо протиставлення *europäische und globale Vorreiterposition* (європейської і глобальної відповідальності) *nationale Alleingänge* (потенційній ізоляції), формуючи контраст між спільним рухом і окремими спробами держав, які втрачають свою ефективність в порівнянні з об'єднанням зусиль усіх країн Європи.

Солідарність – це слово, яке в газетному дискурсі звучить з гідністю, але водночас і з втомою. В деяких статтях концепт підноситься як *beispiellose Solidarität*, в інших обтяжується як *verpflichtende Solidarität*. В контексті обговорення міграції поняття солідарності зіштовхується з випробуваннями не менше, аніж самі мігранти, які шукають порятунку. Тому концепти *MIGRATION* та *europäische Solidarität* тісно взаємодіють один із одним. Європа, територія якої сплетена з історій миру, війни, об'єднань та розділень є могутнім тілом, яке то несе тягар суспільних викликів, то розпадається на відчужувані одна від одної частини. Цей образ прослідковується в численних метафорах – плечі, що несуть тягар, тканина, що розривається недобросовісними руками та право Європи, що «еродує»: *Rechtsstaatlichkeit und die europäische Freizügigkeit erodieren, und zwar demokratisch legitimiert* (DF 08.07.2025) [67]. У цитаті з *Märkische Oderzeitung* натякається на те, що право в Європі руйнується демократично легітимним шляхом. Метафора *erodieren* додає правовим основам ЄС фізичних ознак та вводить образ не раптового демонтажу стійкої структури, а скоріше його поступового знищення, непомітної руйнації. Тож якщо право ерозується – це буде непоправним результатом ухвалення політичного курсу, спрямованого на підриз солідарності, а не наслідком війни. Та попри це, цитати з інших джерел підтверджують протистояння холодним адміністративним рішенням: *Es ist eine Katastrophe für die betroffenen Familien. Die faktische Trennung ist länger als zwei Jahre, vor allem für Familien, die bereits seit Jahren auf die Bearbeitung ihrer Anträge warten* (НВ 28.05.2025) [83]. Підсилити враження нестерпного очікування допомагає використання

словосполучень на кшталт *länger als zwei Jahre* та *bereits seit Jahren*. Таким чином вдається протиставити юридичні обмеження покликати моралі, будуючи конфлікт цінностей у свідомості читача. Але там, де готовність допомогти, там і втома від безперервної підтримки інших, там де відкрите серце, там і стомлені плечі: *Verteilt sich diese Last auf viele Schultern, kommt das Deutschland zugute*. Метафора *Last auf viele Schultern* (тягар на багатьох плечах) чи не найчастіше зустрічається в контексті європейської міграційної політики, адже солідарність та викликані нею обов'язки в буквальному сенсі відчуються так, як і фізичне навантаження. Високий моральний обов'язок, який переріс у вимушені старання на користь інших, повинен бути розділений рівномірно на всіх, хто так оптимістично хоче доєднатися до рядів тих, чиї імена ще довго будуть героїчно згадуватися наступними поколіннями, а не повинен бути скинутий на плечі одній країні: *kommt das Deutschland zugute* (DF 11.04.2025) [68].

Цитата *in vielen deutschen Städten demonstrierten Bürger wie hier in Berlin gegen die AfD und für demokratische Werte* видання *Deutsche Welle* є символом громадської солідарності не лише у політичному, а й моральному контексті (DW 20.02.2025) [93]. Епітет *demokratisch* виступає тут не тільки в якості політичного маркеру, а й метафорою людяності, адже демократія тут ототожнюється з відкритістю до змін у власному суспільстві.

Цілком очікувано, що з часом солідарність перетворюється на стратегію та політичний механізм: *verpflichtende Solidarität für EU-Länder*. У повідомленні *Europäisches Parlament* фраза *verpflichtende Solidarität* (обов'язкова солідарність) доводить, що солідарність стає не просто етичним вибором окремої держави, а юридичним зобов'язанням всієї Європи, перетворюючись на норми, які держава *müssen*, а не *sollen* виконувати (DW 20.02.2025) [93].

В контексті міграційного дискурсу солідарність постає не лише моральним зобов'язанням, а багатоступеневою конструкцією, в якій поєднані емоційний імпульс та правовий примус. Взаємодія концептів *MIGRATION* й *europäische Solidarität* демонструє, що політика ЄС в питанні міграції постійно балансує між шляхетністю та втомою, поривом серця і формальним обов'язком.

Німеччина виступає лідером міграційного курсу, який здатний не тільки надихати, а й зобов'язувати партнерів діяти. Але навіть у найсильнішого лідера ресурси завжди вичерпуються, тому вірні союзники – найгостріша потреба у боротьбі з гострими викликами суспільства.

Процес міграції напряму впливає на демографічні зміни в країні, тому взаємодія концептів *MIGRATION* та *demografischer Wandel* у сучасному газетному дискурсі Німеччини постає як цілісний наратив, у якому політична риторика у поєднанні з економічними аргументами, обрамлені стилістичними засобами, утворюють складне семантичне поле. Тут міграція виступає прагматичною необхідністю, яка тісно пов'язана зі збереженням економічного та соціального балансу країни: *Die Nettozuwanderung war 2024 der alleinige Grund für das Bevölkerungswachstum, da Geburten rückläufig sind* (DZ 23.01.2025) [61]. Застосування гіперболи *alleinige* виключає будь-які інші фактори, підкреслюючи єдиним способом зростання населення міграцію. В наведеній цитаті відслідковуємо чітку причину наслідкову зв'язку *Bevölkerungswachstum* – *Nettozuwanderung*, що наближає її до синтаксичної метонімії, де демографічний процес репрезентується однією його складовою – притоком мігрантів. Це означає, що демографічний приріст Німеччини напряму залежить від потоку мігрантів, через що міграція стає гострою соціально-економічною потребою.

Тож не дивно, що в контексті гострого браку робочої сили міграцією часто трактують як життєво необхідний ресурс підтримки економіки. Директор німецького інституту економічних досліджень Marcel Fratzscher підкреслює: *Erstens braucht Deutschland in den kommenden 20 Jahren eine massive Zuwanderung, um wirtschaftlichen Schaden abzuwenden. ... Deutschland benötigt selbst bei einer konservativen Rechnung mindestens 500.000 zusätzliche Arbeitskräfte aus dem Ausland und eine Zuwanderung von knapp einer Million Menschen pro Jahr* (DZ 17.11.2023) [74]. Цитата є підтвердженням того, що у суспільстві укорінюється усвідомлення гострої потреби у мігрантах, як у робочій силі задля компенсації демографічного дефіциту країни. Відчуття масштабності та нагальності створює епітет *massive*, а функцію риторичного підсилення

виконують числові маркери *500.000* та *knapp einer Million*. Це приклад кількісної гіперболи, що водночас виконує аргументаційну функцію – числа не просто інформують, а психологічно тиснуть на читача, формуючи образ прийдешньої кризи.

Актуальні демографічні дані демонструють, що без притоку мігрантів населення Німеччини перестало б зростати так динамічно, що призвело б до стрімкого скорочення молодших вікових груп населення. У статті видання *Die Zeit* знаходимо підтвердження цьому: *Ohne Zuwanderung wären es noch weniger* (DZ 05.08.2025) [60]. Речення, підсилене використанням модального слова *wären*, створює відчуття непевності та водночас залишає в уяві читача простір для самостійного доформування негативного сценарію. Використання такої гіперболи та усунення конкретики діє тут сильніше, аніж деталізоване пояснення.

Тож в контексті газетного дискурсу міграція описується не лише як статистичний чинник, а завдяки взаємодії з концептом *demografischer Wandel* постає у своєрідному метафоричному полі: старіння як хвороба, яку можна сповільнити; економіка як організм, якому для життя потрібне «повітря» у вигляді робочої сили; криза як стихійне природне явище, яке можна запобігти лише спільною дією. Використання таких стилістичних засобів не лише доносить до читача інформацію, а й емоційно залучає його до вирішення нагальної проблеми.

Взаємодія концептів *MIGRATION* та *Chancengleichheit* є цілою історією, в якій ведеться боротьба за рівність шансів. У цій оповіді освіта є не простим інституційним механізмом, а справжнім мостом, що об'єднує два береги – інтеграційне майбутнє та культурне минуле. У звіті Стратегічної ради з міграції (SVR) можемо почерпнути: *die schulischen Kompetenzen von jungen Menschen mit MIGRATIONshintergrund weiterhin erheblich hinter denen von Gleichaltrigen ohne MIGRATIONshintergrund zurückbleiben*. Семантична пара *erheblich* та *weiterhin* підсилює масштаб ситуації та констатує факт відставання, чим самим виконує роль гіперболи. У другій цитаті цього джерела: *Unterschiede in der*

Bildungsbeteiligung hängen einerseits eng mit den familiären Ressourcen zusammen помічаємо метонімію *familiären Ressourcen*, яка окреслює не лише фінансові статки, а й культурний капітал: досвід, мовні особливості, культурні надбання народу – комплекс невидимих, але вирішальних факторів, які визначають стартові умови для дітей з міграційним минулим (SVR 23.01.2025) [95].

За кілька останніх років Німеччина стикнулася із проблемою зростання кількості учнів з міграційним походженням, які становлять вже понад 40% серед загальної кількості учнів країни. Як зауважує міністерка освіти Karin Prien, це створює чималі виклики для освітньої системи: *Kinder – ob mit oder auch ohne MIGRATIONshintergrund – die mit wenig Deutschkenntnissen zur Schule kommen, haben in der Regel große Schwierigkeiten auch in der weiteren Bildungslaufbahn*. Міністерка акцентує увагу на необхідності цілеспрямованої мовної підготовки дітей, оскільки знання мови є ключем до рівної участі в навчальному процесі країни та конкурентоспроможності на ринку праці згодом. Епітет *große Schwierigkeiten* набуває емоційної ваги гіперболи, звертаючи уваги на серйозність нових труднощів у суспільстві, викликаних міграцією (DF 04.07.2025) [69].

Проблема ще більше ускладнюється через те, що освітні заклади є часто етнічно та соціально розділеними. Згідно зі статистикою, діти з міграційним минулим частіше навчаються в школах з низьким середнім рівнем успішності, що тільки загострює соціальну нерівність. Дискусії щодо присвоєння квот дітям із міграційним минулим не отримують підтримки у медіапросторі: *Es geht um einen ausgewogenen Mix an Maßnahmen und darum, diese Maßnahmen unaufgeregt und fundiert wissenschaftlich zu prüfen* – у цьому випадку найважливіше – забезпечити рівність освітніх шансів шляхом посилення мовної підтримки. Метафора *ausgewogener Mix* підтверджує, що інтеграція не має ознак покарання, натомість вона є вдалим поєднанням різноманітностей, а вираз *unaufgeregt prüfen* натякає на пошук виваженого рішення (DF 04.07.2025) [69].

Таким чином, освіта в міграційному дискурсі виконує роль мосту, який сполучає минуле та майбутнє. Статистичні дані, з одного боку, формують

раціональне підґрунтя обговорення, а стилістично забарвлена мова, з іншого боку, перетворює сухі цифри на історії, у яких дитина з міграційним минулим є не просто учнем, а героєм, якому довелося подолати мовні та соціальні перешкоди. Тож в медіа укорінюється ключова ідея: рівність освітніх шансів повинна бути не тільки політичною обіцянкою, а першочерговою умовою існування та розвитку суспільства Німеччини.

Можемо зробити висновок, що в сучасному газетному дискурсі Німеччини концепт MIGRATION рідко постає окремо: він переплітається та тісно співіснує з поняттями освіти, правової державності, безпеки, солідарності. Всі ці концепти формують яскраву семантичну палітру, завдяки якій дослідження міграції дає змогу зрозуміти, що тривожить, надихає та визначає цінності суспільства Німеччини. В публічному дискурсі міграція – не просто зовнішній виклик, а дзеркало суспільної надії та тривоги. Метафори довіри, дверей, відчиняються свавілля, фортеці – це своєрідні мовні коди, які окреслюють межі між такими різними поняттями хаосу і правопорядку, «ми» і «вони».

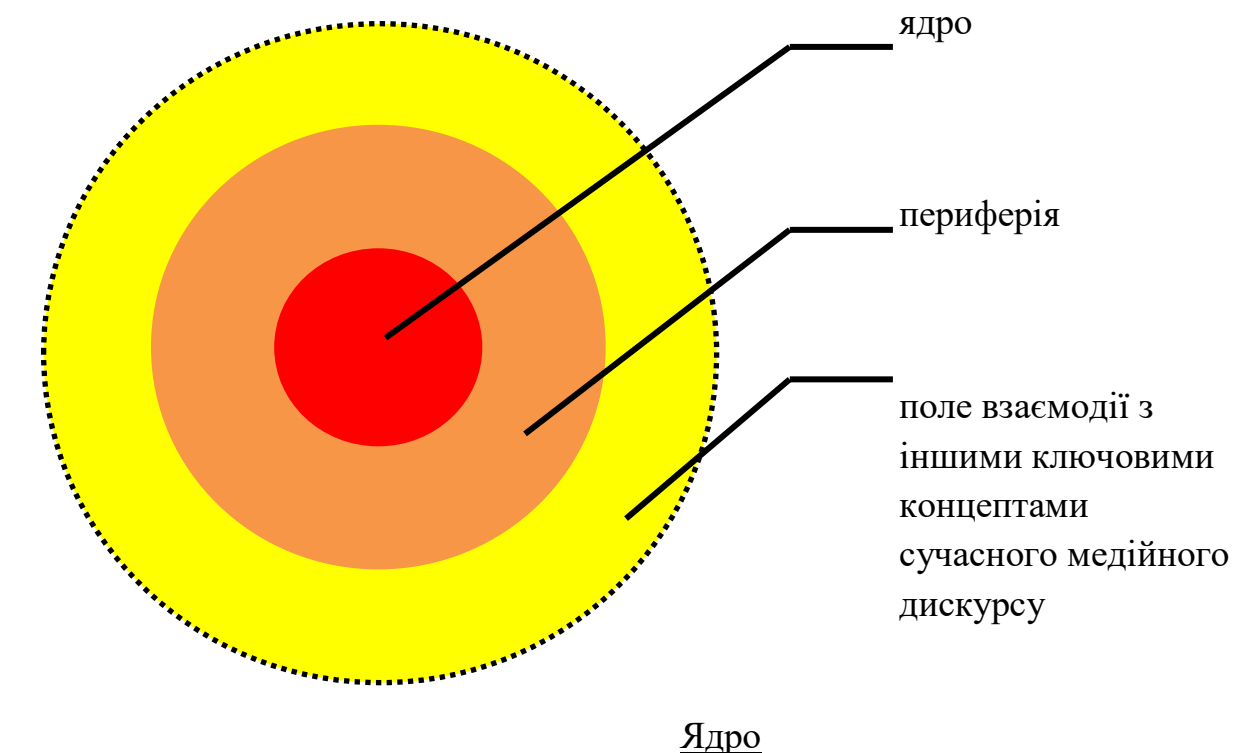
Актуалізація концептів MIGRATION та *Rechtsstaatlichkeit* випромінює напругу між прагненням до гуманності та політичними рішеннями, адаптованими до реалій. Риторичні тропи, до прикладу «відчинити двері» та «зухвала відмова від права», доводять, наскільки хиткою є довіра народу до влади. А образ жорстокості виконує функцію залякування та стабільності, залежно від того, в якому контексті його було вжито. Взаємодія досліджуваного концепту та концепту демографічних змін постає не лише економічним чи політичним питанням, а глибинним викликом для майбутнього суспільства, де міграція є ключем до збереження працездатності та соціальної стабільності країни.

В контексті освіти міграція перетворюється на міст, що поєднує культурне минуле та майбутнє, наповнене перспектив. Але побудова міцного мосту вимагає вдалої рецептури та чіткого плану.

Задля візуалізації складної та багатовимірної структури досліджуваного концепту вважаємо цілком доцільним зобразити його ієрархію у «Топонімічній сфері як частини концепту MIGRATION». До його ядра віднесено базове та незмінне визначення досліджуваного поняття. Лексеми, які є відображенням правових, економічних та соціальних аспектів процесу і характерні середньою частотністю вживання сформували периферію концепту. Відтекстовий підхід забезпечив аналіз контекстуального співіснування виокремлених одиниць, підтверджуючи їхню релевантність для опису процесу міграції. Виокремлення поля взаємодії концепту MIGRATION з іншими концептами сучасного медіа-дискурсу було здійснено за допомогою методу аналізу та синтезу, що дозволило класифікувати лексеми, які є не складовими частинами опису міграційного процесу, а скоріше контекстуальними наслідками.

Діаграма 2.1

Топонімічна сфера як частина концепту MIGRATION

● *MIGRATION* (міграція).

Периферія

● *Einbürgerungen* (набуття громадянства), *Anträge auf Einbürgerung* (заяви на набуття громадянства), *Turbo-Einbürgerung* (швидкісне набуття громадянства), *Recht auf Asyl* (право на притулок), *rechtsstaatliche Grundsätze* (принципи правової держави), *menschenrechtliche Vorgaben* (правозахисні вимоги), *Integration in den Arbeitsmarkt* (інтеграція в ринок праці), *Beitrag zur sozialen Sicherheit* (внесок у соціальне забезпечення), *Zusammenhalt in der ganzen Gesellschaft* (зміцнення єдності суспільства), *wechselseitiger Prozess* (взаємний процес), *Einwanderungsgesellschaft* (імміграційне суспільство).

Поле взаємодії з іншими ключовими концептами
сучасного медійного дискурсу

Концепти взаємодії: *Sicherheit* (безпека) *Rechtsstaatlichkeit* (правова державність) *europäische Solidarität* (європейська солідарність) *demografische Wandel* (демографічні зміни) *Chancengleichheit* (рівність шансів).

Схема вдало ілюструє, що MIGRATION є багаторівневою когнітивною структурою та графічно підтверджує твердження когнітивної лінгвістики про наявність ядра та периферії у будь-якому концепті. Ступінчаста модель дозволяє без зусиль розрізнити базове значення досліджуваного концепту – його ядро), складники його периферії та поле взаємодії з іншими концептами сучасного медіадискурсу.

Висновки до розділу 2

У ході дослідження було виявлено та систематизовано мовні засоби, які репрезентують структуру концепту MIGRATION у німецькому газетному дискурсі. Також було встановлено особливості його взаємодії з іншими ключовими концептами сучасного медіапростору.

Аналіз лексикографічних джерел допоміг встановити етимологічне походження слова MIGRATION, яке походить від латинського «migratio» – переїзд, та вивести його дефініцію: переміщення людей з економічних, політичних або особистих причин.

Проаналізувавши висвітлення концепту в газетному дискурсі, ми вивели п'ять домінантних смислових вузлів, що віддзеркалюють сутність досліджуваного явища. По-перше, масштабність та драматичність актуалізуються через яскраво виражені гіперболи, що допомагають створити образ безупинної хвилі. По-друге, міграція є чітко регламентованим процесом, окресленим юридичними рамками. Зі сторони соціально-економічного виміру міграція є безцінним джерелом для розвитку економіки країни. Не менш важливим є й інтеграційний вимір досліджуваного явища. У цьому плані увага

читача акцентується на взаємному процесі адаптації, основною ціллю якого є утвердження суспільної єдності.

Досліджуваний концепт тісно переплітається і з іншими концептами, які разом з ним формують широке семантичне поле. Перш за все це безпека, адже міграція є показником внутрішньої стабільності в державі, на кордонах якої все ж таки часто використовується жорстокість з метою відновлення довіри громадян до політичної верхівки країни. Ознаки взаємодії концепту MIGRATION із концептом правової держави прослідковується в описі гострої напруги між політичними рішеннями та верховенством права, яка метафорично нерідко зображується як загроза свавіллю. Наявність у семантичному полі концепту європейської солідарності є підтвердженням тому, що міграція, яка є тягарем на плечах багатьох країн Європи, вимагає зміни тактики від поклику серця до юридичного зобов'язання. Німеччина, зокрема, часто виступає лідером у кількості прийнятих мігрантів. У цьому контексті не варто упускати і рівність шансів серед мігрантів, серед яких якісна освіта розглядається як міст від непевного сьогодення до світлого майбутнього.

Таким чином, концепт MIGRATION у контексті газетного дискурсу Німеччини виступає багаторівневою когнітивною структурою, у якій поєднуються прагматичний обов'язок та гуманістичні цінності. Досліджуваний концепт виступає віддзеркаленням суспільних переживань та цінностей водночас. А сама структура концепту була візуалізована за допомогою топонімічної схеми та піраміди.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ MIGRATION НА ОСНОВІ ЦИТАТНОГО МАТЕРІАЛУ

3.1. Аналіз цитатного матеріалу німецької періодики, загальні тенденції у висвітленні міграції

Німецькі газетні онлайн джерела періоду літа-осені 2025 року висвітлюють напружені дебати міграційного характеру. Широко поширюється наратив жорсткого контролю та утверджується політика «реміграції». Та водночас в друкованих виданнях Німеччини все глибше укорінюється заклик до більш гуманного ставлення до жителів країни з міграційним минулим. У своїй роботі Жоржета Бакакі, Тобіас Бьомельт та Вінченцо Бове досліджують формування суспільної думки щодо міграції. Під статистичним шаром дослідники розуміють опис та аналіз кількісних даних, в той час як емоційний виражається у фокусі дослідження антиемігрантських настроїв та ворожості і в якому емоційна реакція на сприйняту загрозу займає провідну позицію [40]. Досліджуючи емоційний шар, Мойца Пайнік та Марко Рібач аналізують, як соціальні рухи викликають такі емоції як гнів, емпатію та співчуття з метою констатування проблем у сфері міграції та їх рішень [48]. Ґрунтуючись на цих дослідженнях, вважаємо за потрібне проаналізувати поєднання основних тенденцій у питанні висвітлення міграції, які читаються крізь призму двох основних шарів: статистичного, який наповнюють числа й правові норми, та емоційного, який знаходить своє відображення через звернення до емоцій читачів та застосування яскравих стилістичних засобів.

Хорошим зразком поєднання політичної лексики, статистичних даних та вдалого застосування троп є стаття *Zahl der Asylanträge sinkt im August um 60 Prozent* видання *Die Zeit*. На прикладі самого заголовку можемо помітити, що міграція тут постає не соціальним явищем, а лише числовим показником, який можна легко проконтролювати, зменшити та сфальсифікувати. Центральним елементом газетної статті виступає дієслово *sinkt* (знижується), яке

неодноразово з'являється у тексті та надає статистиці ритмічного дихання. Досить логічно, що числові дані, подані у статті, слугують переконливим аргументом: *Demnach stellten im vergangenen Monat (August) 7.803 Menschen Asylanträge – im August 2024 waren es noch 18.427. Für den Juli hatte das Bamf 8.293 Erstanträge auf Asyl gezählt, im Vorjahr waren es im selben Monat noch 18.503 Erstanträge* – числа виконують тут не лише функцію констатації факту, а є образом стабільності, яку було досягнуто виваженими рішеннями політичної верхівки країни (DZ 02.09.2025) [104]. Вони не лише створюють враження об'єктивності, але водночас виконують емоційну функцію, звертаючись до почуттів читачів та навіюючи відчуття впорядкованості. Числові показники досить вдало підкріплюються застосуванням коротких, але переконливих цитат політиків. До прикладу, у висловлюванні міністра внутрішніх справ Александра Добріндта відчувається не лише ритмічність та переконливість, але і дух перемоги: *Unsere Asylwende wirkt, unsere Maßnahmen sind erfolgreich* (DZ 02.09.2025) [104]. Повторення присвійного займенника *unsere* наголошує на присвоєнні цієї перемоги конкретній політичній партії. Цілком вдало речення закінчується використанням епітету тріумфу *erfolgreich*. Мова «вихваляння», вдало адаптована в інформаційних текст, створює емоційну тональність, необхідну для залучення прихильності виборців. Таким чином, в уяві читача статистичні дані асоціюються з тріумфальною перемогою. Наявність чисел – яскрава ознака контролю партії над хвилюючими питаннями сьогодення.

Як і в будь-яких інших політичних статтях, журналісти газетного видання *Die Zeitung* вдаються до використання зм'якшувальних та свого роду маскувальних слів для висвітлення спірних питань. Евфемізм *vulnerable Gruppen* (вразливі групи) зустрічаємо у цитаті: *Ausgenommen sind sogenannte vulnerable Gruppen wie Kinder und Schwangere* (DZ 02.09.2025) [104]. Питанням гуманності є узагальнення конкретних людей, які перебувають в нестабільному становищі, під назвою юридичної категорії.

Офіційно-діловий стиль статті допомагає підтримувати лексику, яка закріплює за собою ідеї державного регулювання: *Zurückweisungen*,

Maßnahmen, Kontrolle (DZ 02.09.2025) [104]. Таким чином, в тексті прослідковується домінування номінативного стилю. Речення досить короткі та будуються довкола чисел та фактів. Це допомагає створити ілюзію нейтральності, яка в цьому випадку є стилістичною маскою, за якою приховується владна мова, яка веде лік важливих соціальних явищ.

У статті *Willkommen in der deutschen Realität* видання *Tageszeitung* статистичний та емоційно-експресивний виміри тісно переплітаються, утворюючи полотно тексту, на якому аналітика співіснує з ліричною емоційністю. Опираючись на хронологічну точність, авторки тексту вибудовують історичну лінію розвитку міграції в Німеччині. Використовуючи ключові дати, вдається зафіксувати еволюцію міграційної політики ФРН: *Schon 1955, mitten im Wirtschaftswunder, unterschrieb die Bundesrepublik ihr erstes Anwerbeabkommen mit Italien, 1973, in der Ölkrise, stoppte die Regierung die Anwerbung, 1973, in der Ölkrise, stoppte die Regierung die Anwerbung», Erst 2015 sprach Angela Merkel aus, was längst offensichtlich war.* Бюрократичність та чіткість цього тексту підтримується використанням юридично спрямованої лексики: *Anwerbeabkommen, Asylkompromiss, sichere Drittstaaten* (TAZ 17.09.2025) [82]. Використання таких термінів зображує міграцію виключно об'єктом державного управління, який підлягає його строгому регулюванню та регламентації.

Емоційний шар стає помітним завдяки неодноразовому вживанню яскравих образів. Авторки статті досить вдало викликають у пам'яті читачів теплі спогади 2015 року: *Applaus in überfüllten Bahnhöfen, wo Menschen ankommende Geflüchtete mit Teddybären und selbst gemachtem Essen empfangen* (TAZ 17.09.2025) [82]. Змальовування подій минулого у такий теплий спосіб створює в уяві читача відповідний кадр та дозволяє йому не просто повернутися назад у часі, а стати повноправним співучасником тих подій.

Досить промовистою є антитеза між гуманістичним і прагматичним виміром: *Willkommen war fast immer, wer gebraucht wurde – und willkommen blieb nur, wer nützlich erschien.* Завжди варто дивитися правді у вічі: країна

зацікавлена в наданні притулку лише тим, хто буде в змозі віддячити та принести користь її економіці та благоустрою. В той час як метафора *Willkommen* є символом відкритих дверей, метафора *Vertrag auf Zeit* є уособленням компромісу, вирішення якого стовідсотково приведе до отримання користі лише державою (TAZ 17.09.2025) [82].

Окрім цього, в тексті зустрічаємо іще одну промовисту антитезу, яка наче описує два різні світи: *Auf den Balkonen schrien Menschen um ihr Leben, während unten Hunderte Anwohner:innen Beifall klatschten*. Цікаво, як за однієї ситуації змальовується кардинально різна реакція людей на неї: *Menschen schrien um ihr Leben* та *Hunderte Anwohner:innen Beifall klatschten* (TAZ 17.09.2025) [82]. В той час як слабші борються за своє життя, сильніші, які мали б їх захищати, аплодують їхній смерті. Таке змальовування подій знаходить глибокий відбиток у серцях читачів та не дозволяє нікому залишитися байдужим.

Концепт *Willkommenskultur* пронизує наскрізь усю газетну статтю, набуваючи характеристики політичного проєкту, який часто піддається критиці: *Für einen Moment schien Willkommenskultur mehr zu sein als ein Schlagwort – sie wurde gelebte Praxis*. У позитивному, на перший погляд, висловлюванні помічаємо нотку іронії, яка має дзвінке, але негативне відлуння завдяки використанню лексеми *Moment*. Іменник вдало підкреслює короткочасність та крихкість гуманності. Короткотривалість ініціативи доводить і використання фрази *Solidarität erwies sich als Stimmung, nicht als Haltung*, яка слугує свого роду розвінчанням усіх очікувань та сподівань. Піднесений настрій, який панував на початку, швидко поступився місцем холодному розуму (TAZ 17.09.2025) [82].

Тож на прикладі статті видання *Tageszeitung* помічаємо тенденцію до поєднання стилів у сучасному німецькому газетному дискурсі: поруч із документальною точністю звучать поетизовані інтонації. Саме в напрузі поєднання між холоднокровною статистикою та теплим образом співчуття і читається сучасна реальність Німеччини, в якій культура *Willkommen* втратила свою невинність та стала відображенням політичного різноголосся.

У статті *So könnte eine humane Fluchtpolitik aussehen* видання *Tageszeitung* прослідковується дещо загострений опис процесу міграції. У центрі сюжету постає людина, яка через вимушену втечу з власної країни була втягнута у бюрократичну тяганину та, на жаль, стикнулась з байдужістю та холоднокрівністю. Перше речення статті має досить позитивний контекст: *Progressive Fluchtpolitik ist in Deutschland gelebte Realität* (TAZ 16.08.2025) [70]. Але подальший зміст статті вказує на те, що прогресивність є результатом роботи волонтерів та громад, в той час як політична верхівка країни все менше дотримується ідей гуманності.

У тексті неодноразово згадуються законодавчі введення на зразок *Fachkräftezuwanderungsgesetz*, *Asylrecht*, *Westbalkanregelung*, тощо (TAZ 16.08.2025) [70]. Використання цих термінів допомагає занурити читача у вир політичних подій та слугує дороговказом, який вказує на правильний шлях до розуміння політичних процесів.

На зразок до попередньої проаналізованої нами статті, в тексті цієї неодноразово зустрічаються числові позначення: *knapp 60 Prozent der Befragten*. В контексті цієї статті це не лише числа, а образ важкого тягара думки громадськості, який тисне та часто навіть обмежує можливість прийняття прогресивних рішень. А згадка про *1.905 rechte Straftaten gegen Geflüchtete* покликана шокувати читачів та занурити їх у тінь агресії (TAZ 16.08.2025) [70].

Але двигуном цієї статті виступає саме емоційний шар, адже він перетворює суху статистику на живу оповідь, вогонь якої підігріває емоційність тексту. Фундаментом статті є антитеза спогадів та порівняння подій далекого 2015 року: *2015 sah es kurz so aus, als ob auch die Politik und die Mitte der Gesellschaft eine Wende hin zu mehr Menschlichkeit in der MIGRATIONspolitik vollführen könnte* із подіями сьогодення: *Von dieser Hoffnung ist nicht viel übrig*. Коли у 2015 році політика могла б здійснити поворот до більшої людяності, то сьогодні від цієї надії залишилися лиш крихти (TAZ 16.08.2025) [70].

Досить цікавою метафорою є фраза *Grenzen ihre Macht über Menschen verlieren*, в якій межі мають ознаки живої сили та влада яких персоніфікується.

Завдяки використанню цього стилістичного засобу створюється враження конфлікту між людиною та правовою системою. Особливо відчутним є контраст між *Zurückweisungen* та *Willkommenskultur*, в якому протиставлення допомагає змалювати напругу в суспільстві (TAZ 16.08.2025) [70].

Напруга тексту підсилюється застосуванням виразу *Asylrecht wird demontiert*, у якому право на притулок зводиться нанівець. Така метафора руйнування основоположних законів викликає тривогу в очах читачів. Занепокоєння тексту статті додає фраза *in der Schwebe gehalten werden*, яка водночас є образом невизначеності, рішенням, яке в результаті призводить до примусової бездіяльності біженців та відбирає у них впевненість у завтрашньому дні (TAZ 16.08.2025) [70].

Образу шкоди процесу міграції додає метафора токсичності у цитаті: *das Schlagwort MIGRATION im politischen Diskurs so vergiftet hat* (TAZ 16.08.2025) [70]. У цьому контексті йдеться саме про неконтрольовану міграцію, яка набула поширення у німецькому суспільстві у 2015 році, коли влада не встигала реєструвати новоприбулих осіб. Ще з тих часів страх перед втратою контролю залишається досить сильним.

Чітко помітною в тексті є неодноразове застосування антитези. *Menschlichkeit* (людяність) протиставляється *Abschaffung des Asylrechts* (скасування права на притулок), *Hoffnung* (надія) контрастує з *nicht viel übrig* (мало що залишилось), підтримка *von unten* протидіє підтримці з боку *Politik* (TAZ 16.08.2025) [70]. Стаття апелює до почуттів читачів також і за допомогою критики рішень політичної верхівки країни. Згадуючи про *marode Unterrichtsräume* та *Wirrungen um deren Finanzierung* журналісти формують образ безвідповідальної влади, чия діяльність яскраво контрастує на тлі самовідданості волонтерів (TAZ 16.08.2025) [70].

Статистичний шар статті знаходить своє відображення у детальному огляді рішень діючої політичної верхівки, а емоційний акцентує увагу на людській гідності та закликає підтримувати можливі зміни в державі. Тож вміло поєднуючи статистичні дані та емоційну лексику, стаття вміло впливає на

формування суспільної думки на користь більш гуманної міграційної політики, а не лише інформує читачів про найгостріші суспільні події.

І навіть в найкоротших газетних статтях знаходимо ознаки двошаровості текстів німецької періодики. Проаналізуємо коротку, але водночас досить змістовну статтю *Forscher: Medien stellen MIGRATION fast nur als Problem dar* видання *Evangelische Zeitung* (EZ 24.01.2025) [73]. Хоч і короткий, уривок є яскравим прикладом взаємодії емоційного та статистичного шарів, в якому емоції пробуджуються завдяки зображенню втрати мігрантами суспільної довіри.

Роль констатації кризової ситуації в суспільстві відводиться саме статистичному шару. До прикладу згадка про: *in sechs bis acht Prozent der Berichterstattung das dominierende Thema* є не лише числом, а позначкою на лічильнику, яка дозволяє оцінити укорінення міграційного питання у медіапросторі Німеччини (EZ 24.01.2025) [73].

Промовистими є і числові дані, які вказують на зниження довіри громадян до висвітлення новин у мас-медіа: *Am besorgniserregendsten ist, dass ein Drittel der Menschen der Medienberichterstattung gar nicht mehr vertraue* (EZ 24.01.2025) [73].

Точності та наукової об'єктивності статті додають згадки імен експертів *Leonard Novy, Nayla Fawzi* та посилання на *Studien zufolge*. Фаховий та об'єктивний характер статті підкреслює неодноразове застосування вузькоспеціалізованих термінів на кшталт *Medienberichterstattung, Podiumsdiskussion, Kommunikationsforscher* (EZ 24.01.2025) [73].

На прикладі цієї статті можемо помітити, що нерідко емоційний шар є значно цікавішим та ширшим, аніж статистичний. На відміну від низки інших статей, в яких осьовою темою є висловлення співчуття до мігранта, у цій статті зустрічаємо занепокоєння стосовно стану демократичного діалогу в суспільстві. Чи не найяскравішою проблемою є висвітлення імміграції у виключно проблематичному світлі: *Flucht und Einwanderung werden in der Medienberichterstattung nahezu ausschließlich als Problem dargestellt.*

Використання прислівника *ausschließlich* виконує функцію оцінки ситуації та вдало підкреслює односторонність висвітлення міграційного питання у медіа (EZ 24.01.2025) [73].

Піком зображення недовіри громадян є цитування слів *Nayla Fawzi : Am besorgniserregendsten sei, dass ein Drittel der Menschen der Medienberichterstattung gar nicht mehr vertraue* (EZ 24.01.2025) [73]. Використання прикметника *besorgniserregendsten* у найвищому ступені порівняння передає колективне занепокоєння з приводу відсутності єдності в суспільстві з огляду на міграцію.

Навіть у такому короткому відрізку тексту знаходимо яскраву антитезу: *Zeitdruck* та *gut recherchierte Fakten*. Ця стилістична фігура є підтвердженням тому, що досить складно надавати добре досліджені факти під впливом тиску часу, особливо його нестачі. Емоційно-напружена лексика додає змісту статті особливо тривожного забарвлення: *Defizite, falsche Erwartungen* та *Dilemma* (EZ 24.01.2025) [73].

Чільне місце серед використання стилістичних засобів посідає використання епітетів на кшталт: *gut recherchierte Fakten, vollkommen klar*, тощо. А метафора *den Tag möglichst schnell abbilden* вдало описує темп роботи журналістів у швидкому ритмі розвитку подій сьогодення (EZ 24.01.2025) [73]. Офіційний стиль статті формується за допомогою використання пасиву та складнопідрядних речень.

У підсумку можна стверджувати, що найпотужнішим аргументом авторів цього тексту є застосування статистики, що підтверджує зниження довіри громадян, щоб привернути увагу до поверхневості повідомлення в медіа, які створюють не меншу загрозу для суспільства, аніж сама міграційна криза.

Проведений аналіз газетних статей підтверджує, що висвітлення міграційного питання здійснюється на основі взаємодії статистичного та емоційного шарів. В той час як статистичний шар формує логічну основу текстів, ґрунтуючись на точних фактах, емоційний шар, в свою чергу, звертається до почуттів читача, використовуючи метафори, епітети та антитези.

Сучасний газетний дискурс Німеччини демонструє високий рівень поєднання двох кардинально різних стилістичних підходів при висвітленні міграційного питання: холодна статистика поєднується з яскравими метафорами та емоційно-забарвленими образами. Такий прийом дозволяє не просто проінформувати читача, а вплинути на формування його ставлення до соціально-політичних змін в країні. Статистичні факти слугують логічною основою дискурсу, а художні засоби додають йому переконливості та стають на захист гуманної міграційної політики. Взаємодія цих двох шарів є визначальною характеристикою висвітлення міграційного питання у медіа Німеччини.

3.2. Дискурсивні стратегії представлення міграції: нейтральне, позитивне та негативне забарвлення

Сьогодні медійний та політичний дискурс зокрема стали полем боротьби за право формування суспільної думки, особливо стосовно гострих політичних питань, таких як міграція. Змалювання міграційних процесів рідко відбувається лише з інформативною метою, воно перетворюється на справжню арену застосування маніпулятивних стратегій, метою яких є формування необхідного політичній верхівці ідеологічного фрейму у виборця. Цей розділ присвячено дослідженню та аналізу дискурсивних стратегій, які використовуються для репрезентації MIGRATION у німецькому газетному дискурсі, які класифікуватимемо за оцінним забарвленням: негативним, позитивним та нейтральним.

Українські дослідники проводять активні дослідження у сфері дискурсивних та маніпулятивних стратегій, які є релевантними для аналізу друкованого матеріалу Німеччини. Під дискурсивним процесом розуміють не просто текст, а процес комунікації загалом, який є водночас динамічним створенням, поширенням та інтерпретацією сенсів у суспільстві. У контексті дослідження міграції дискурсивним процесом можна вважати сукупність мовних стратегій, за допомогою яких журналісти формують образ мігранта та

ланцюг подій, які безпосередньо пов'язані з цим процесом. І. Є. Фролова розуміє під формуванням дискурсивної стратегії процес спілкування, у якому взаємодіє когнітивний та комунікативний рівні. Таким чином у свідомості людини поєднується два типи знань: знання про певний об'єкт або ситуацію – «щось», та знання про те, яким чином варто діяти у цій ситуації – «так». Між цими видами знань існує тісний причинно-наслідковий зв'язок. Тобто якщо «щось» наявне, то потрібно діяти саме «так». Ці знання знаходять своє відображення у процесі мовлення: моделі поведінки втілюються у конкретних мовних засобах: у виборі слів, стилістичних засобів, граматичних конструкцій, які формують стратегію спілкування [35]. Використання певної дискурсивної стратегії має на меті досягнення конкретної цілі, тому помилково вважати її використання випадковим. Причиною цьому можуть слугувати система цінностей та соціальні норми певної частини суспільства [31].

Завдяки дискурсивному процесу, за допомогою слів та образів, вкладених у них оцінку, текст створює соціальне значення певного об'єкта або суспільного явища. І саме оцінне забарвлення є ключовим інструментом впливу на думку громадськості. Його головною функцією є обґрунтування філологічної ролі нейтрального, позитивного та негативного забарвлення у формуванні думки читачів стосовно питання міграції. Тому метою цього підрозділу є виокремлення стилістичних засобів, за допомогою яких німецькі друковані видання відтворюють різні моделі сприйняття міграції.

Стаття *Deutschland verhandelt mit den Taliban über Abschiebe-Abkommen* видання *Focus online*, яка висвітлює плани уряду стосовно масових депортацій афганських громадян, є чудовим прикладом негативної дискурсивної стратегії у німецьких друкованих виданнях. Провідним засобом аргументації цього тексту є раціональні факти, які посилюють наратив необхідності контролю над масовим явищем. У тексті статті домінує дискурс безпеки, загрози і контролю зокрема, які знаходять своє відображення через використання синтаксичних структур та асоціацій. До прикладу, в цитаті *Die Bundesregierung plant, Abschiebungen afghanischer Staatsbürger stark auszuweiten* поєднання дієслова

ausweiten та прислівника *stark* виступає образом масштабності, яка потребує жорстких дій врегулювання. У тексті помітним є прийом знеособлення, адже в ньому мало згадується про долі людей, натомість акцентується увага на абстрактному процесі *Abschiebungen* (FO 14.09.2025) [72].

Перетворити міграцію із соціального явища на виключно технічну проблему допомагає семантичне поле механізації: *Ziel ist es, Rückführungen deutlich regelmäßiger, in größerem Umfang und einfacher zu organisieren*. У цій цитаті на зміну наративу гуманізму приходить ритм упорядкування: *regelmäßiger, einfacher zu organisieren* (FO 14.09.2025) [72]. Використанням таких конструкцій нормалізується процес депортацій, за якими насправді ховаються зламані людські долі.

Особливу роль у формуванні негативної стратегії відіграє згадка статистичних даних, яка не лише створює враження об'єктивності, але й за допомогою великих чисел підсилює враження загрози. У реченні *Zwischen 2015 und 2024 registrierte die Polizei in Deutschland laut Regierungsangaben mehr als 108.000 schwere Straftaten, an denen mindestens ein afghanischer Tatverdächtiger beteiligt war* в центрі усього змісту постає не поодинокий злочин, а ціла сукупність – *mehr als 108.000* (FO 14.09.2025) [72]. Такий стилістичний крок є прикладом гіперболізації, що формує враження масового кримінального правопорушення, яке напряду асоціюється з мігрантами афганського походження. Саме це дозволяє не просто згадати про підвищення кримінального рівня в Німеччині, а й етнічно промаркувати джерело проблеми.

У тексті помічаємо використання досить цікавої лексеми *Handlungsdruck*. У політичному дискурсі Німеччини вона застосовується на позначення ситуації примусу до дії. Використанням цього слова підкреслюється не просто бажання, а вимушена необхідність діяти через наближення загрози. Таким чином в уяві читачів формується причинно-наслідковий зв'язок: депортація – це не вибір, а негайна реакція задля збереження безпеки в державі. Контрастуючим до цієї лексеми є підзаголовок *Flüchtlingsorganisationen kritisieren Vorgehen*, який, на перший погляд, мав би бути яскравим протиставленням до опису процесу

депортації (FO 14.09.2025) [72]. Натомість через те, що вона подана наприкінці тексту, цитата набуває значення обов'язкового протиставлення виключно задля завершення думки, а не рівноцінної опозиції.

Використання не лише стилістичних засобів, а й граматичних форм відіграє вагомую роль у формуванні негативної дискурсивної стратегії представлення міграції. Наповнення висловами на кшталт *eine Entsendung deutscher Beamter wird nach Kabul vorbereitet* пасивними конструкціями, таких як *vorbereitet werden* або в реченні *Abschiebungen afghanischer Staatsbürger sollen künftig massiv ausgeweitet werden* використання пасиву *ausgeweitet werden* створює враження неминучості (FO 14.09.2025) [72]. В свою чергу використання пасивних конструкцій слугує риторичною фігурою деперсоналізації, замовчуючи виконавця дії.

Можна зробити висновок, що негативна дискурсивна стратегія знаходить своє відображення через взаємозв'язок кількох механізмів: деперсоналізації, яка втілюється завдяки заміні постаті людей на сухі статистичні дані, фрейму безпеки, який акцентує на збільшенні рівня злочинності, та раціоналізації жорстокості, в якій депортація постає адміністративною необхідністю.

Для порівняння проаналізуємо статтю *Die große Asylbilanz: Diese Grafiken verraten, ob wir es «geschafft» haben* цього ж самого видання (FO 19.08.2025) [91]. Хоч на перший погляд може здатися, що вона являє собою звичайний аналітичний огляд, насправді вимальовує чітку негативну рамку, окреслюючи міграційний процес. Змалювання міграції у світлі перманентної кризи можливе завдяки неодноразовому використанню фактів. Цікаво, що стаття досить поступово розвінчує надії Ангели Меркель на *wir schaffen das*.

Вдалим прикладом деперсоналізації є перелічення проблем, коренем яких є труднощі, пов'язані з міграцією, натомість прямого посилення на ці чинники немає: *chaotische Zustände, enorme Herausforderungen, finanzielle Probleme* (FO 19.08.2025) [91]. Окрім цього перелічені словосполучення створюють атмосферу виснаження державної системи.

Крок за кроком стаття занурює читача в атмосферу побоювань за власну безпеку. Найкраще журналістам вдається зробити це у частині, яка має назву *Wie viel Kriminalität gibt es von Migranten?*. У самому підзаголовку злочинність набуває етнічності, а в тексті ключовим є зіставлення *Nichtdeutsche* з *Tatverdächtige* (FO 19.08.2025) [91].

У цьому публіцистичному тексті, як і в більшості інших, числа знову стають чи не найбільш дієвим інструментом страху: *die Zahl der nichtdeutschen Tatverdächtigen 2024 bei rund 913.000*. Фрейм навантаження на державну систему структурується за допомогою використання словосполучень, які напрямую вказують на ризики, на які наштовхує схвалення рішення бути залученим у процес міграції та приймати потерпілих на території своєї країни: *enorme Herausforderungen, finanzielle Probleme, chaotische Zustände* (FO 19.08.2025) [91].

Автор статті досить обережно робить висновок, що ФРН все ж таки не справилася з міграційним викликом, який впав на її плечі: *So gesehen hatte Merkel mit ihrem Satz nicht vollumfänglich recht* (FO 19.08.2025) [91]. Використовуючи таку заяву, він закриває своє коло роздумів та підтверджує здогадки читача, що в цьому тексті міграція не є гуманною історією порятунку, а є виключно проблемою витрат.

Дана публікація є яскравим прикладом того, як медіа непомітно формує суспільні страхи очевидними фактами та застосовуючи механізми деперсоналізації, загрози та страху.

Наступним кроком було віднайти вираження нейтральної дискурсивної стратегії представлення міграції в онлайн періодиці Німеччини. Стаття *Deutlich weniger Asylanträge in Deutschland* видання *Tagesschau* є її яскравим прикладом, адже позиція автора до процесу міграції тут прихована, а його висловлювання ґрунтується виключно на фактах. Головними елементами цього тексту є числа, які перетворюють людські долі на цифрові позначки, створюючи ілюзію об'єктивної істини. Стаття починається і закінчується вживанням точних

статистичних даних на зразок *61.336 Menschen, 44,9 Prozent weniger, 15.127 Asylanträge* (TS 05.07.2025) [64].

Оскільки зміст цієї статті будується довкола офіційних джерел, текст насичений термінами *Asyl-Erstanträge, Schutzbegehren*, тощо, які є фігурою знеособлення. Людська суб'єктивність тут повністю розчиняється у потоці юридичних понять та абстрактних числових одиниць. Легітимність поданих у статті фактів підтверджується цитуванням офіційних джерел: *Das geht aus aktuellen Zahlen des Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge (BamF) hervor* (TS 05.07.2025) [64].

Авторам публікації гарно вдалося замаскувати політичну жорстокість за ширмою правопорядку, рішучості та безпеки. Зниження статистичних чисел є результатом активних та цілеспрямованих дій влади: *schrittweise eingeführten stationären Kontrollen, Maßnahmen von Balkan-Staaten* (TS 05.07.2025) [64]. Через те, що успіх у вирішенні міграційного питання приписується виключно конкретним заходам політичної верхівки країни, в контексті статті формується фрейм ефективної влади.

Моментами нейтральний наратив тексту доповнюється лексиною тріумфу на зразок *deutliche Erfolge der Migrationswende* (TS 05.07.2025) [64]. Політичні вихваляння такого характеру легітимізують будь-які посилення правил, які, з іншого боку, є причиною негативних змін міграційної ситуації в інших країнах, до прикладу, у Польщі. І навіть така ситуація зводиться до звичайної логістичної проблеми, де мова іде лише про затори на дорогах. Такий крок дозволяє уникнути ажіотажу довкола обговорення гуманітарних наслідків обмежень та заборон на кордоні, применшуючи події до буденних незручностей на автобані.

На прикладі цього тексту можемо зробити висновок, що нейтральна дискурсивна стратегія опису широкого соціального явища не є браком оцінки чи дезінформацією, а лише вибіркоvim використанням необхідних об'єктивних даних для підтримки вигідної політичної позиції. Таким чином, текстовий фрагмент дискурсу нагадує звичайний об'єктивний звіт. І справжня

майстерність його автора приховується в успішному маскуванні жорстоких політичних рішень за десятками чисел та бюрократичною лексикою, які допомагають перетворити їх на успіх.

Прикладом використання нейтральної дискурсивної стратегії є стаття *Zahl der Erstanträge auf Asyl in Deutschland sinkt* видання *Die Zeit*. На зразок до попередньої, автор цієї публікації теж утримується від власних оціночних суджень, надаючи тексту виключно інформативного характеру. Та все ж за маскою нейтральності приховується цілком специфічне сприйняття процесу міграції. Вже із заголовку можна сміливо стверджувати, що центральним елементом допису є числа. Це далеко не перший газетний текст, який перетворює міграцію на одиницю, яку можна виміряти, контролювати або ж кількість якої можна знизити, що унаочнює багаторазове використання числових даних: *70.011 Anträge, 140.783 Anträge*, тощо (DZ 03.08.2025) [105].

Текст насичений юридичною термінологією, яка водночас є стилістичною фігурою знеособлення, що досить вміло відвертає увагу від постаті мігранта до виключно проблем, які були спричинені його реєстрацією в країні: *Erstanträge, registrierten die Behörden, Zurückweisungen* (DZ 03.08.2025) [105].

У статті прослідковуються моменти возвеличення та тріумфу. Судження Александра Добріндта: *Das sind deutliche Erfolge der MIGRATIONswende* є вдалим прикладом виголошення політичного тріумфу. У своєму висловлюванні міністр використовує антитезу: *Der Staat* та *kriminellen Schleuserbanden*. Добріндт зазначає, що потік мігрантів, які прибувають до країни, повинен перш за все бути контрольований легітимною владою, а не керівниками кримінальних угруповань: *Der Staat muss regeln, wer in unser Land kommt, nicht die kriminellen Schleuserbanden* (DZ 03.08.2025) [105].

І навіть змалювання реакції польського уряду на дії німецького відбувається в досить нейтральному тоні, без особливого емоційного забарвлення: *Polen führte daraufhin zum 7. Juli selbst Kontrollen an der Grenze zu Deutschland ein* (DZ 03.08.2025) [105]. Це дозволяє згладити конфлікт та зберегти в очах читачів враження раціональності державних рішень.

Обрана нейтральна дискурсивна стратегія в руках авторів тексту перетворюється на вдалий інструмент впливу. Беззаперечність успіху, змальованого в цій статті, підсилюється використанням статистики та ділового бюрократичного тону. Але за маскою об'єктивності приховується намагання посилити контроль та нормалізувати в очах громадян прагнення скоротити потоки міграції.

Та все ж серед статей нейтральної та негативної дискурсивної стратегії можна легко віднайти й ті, які ґрунтуються на позитивній. Стаття *Immer mehr Geflüchtete finden Arbeit – doch Hürden bleiben* видання *Süddeutsche Zeitung* є вдалим прикладом висвітлення оптимістичної статистики в періодиці Німеччини. Позитивне враження створюється шляхом фіксування уваги на динаміці прогресу та економічній користі міграції. Окрім заголовку, в якому вже помічаємо позитивні нотки, інші цитати тексту теж доповнюють тріумфальний наратив, у якому інтеграція постає успішним проектом: *Das Job-Turbo-Programm zeigt erste Erfolge bei der Arbeitsmarktintegration* (SZ 02.08.2025) [81].

На відміну від попередньо досліджуваних нами фрагментів, у контексті цієї статті статистика працює на підсилення позитивного духу. Згадка про кількість людей *7.775 Menschen* є узагальненням об'єму виконаної роботи, кількісним вираженням її успіху. Позитивну тенденцію підтримує фраза *11,3 Prozent mehr*, яка стосується сприятливої динаміки розвитку міграційного питання (SZ 02.08.2025) [81].

Назва програми *Job-Turbo*, яка спрямована на інтеграцію біженців у ринок праці Німеччини, є свого роду метафорою швидкості. Програма має на меті сприяти чимшвидшій адаптації мігрантів на нових робочих місцях. У вирі адаптації мігранти опиняються не одні, країна підтримує їх спільними зусиллями: *Jobcenter, Kommunen, Arbeitgeber und MIGRATIONsorganisationen verstärkt Anstrengungen*. Мігранти виступають тут не тягарем, а активними учасниками соціального життя країни, ресурсом, який отримує всебічну підтримку: *Ausbildung, Selbstständigkeit, Sprachförderung*. Хоч публіцистичний

текст і змальовує тріумфальний прогрес вирішення міграційних проблем, але звертає увагу і на те, що здійснюється це цілком реалістично, не обіцяючи вирішення гострих питань за один день: *Die Integration gelingt zunehmend. Sie braucht aber auch Zeit* (SZ 02.08.2025) [81].

В контексті цієї статті постать мігранта не знеособлюється. У тексті чітко вказуються країни походження біженців: *Als Asylherkunftsländer gelten unter anderem Afghanistan, Eritrea, Irak, Iran, Nigeria, Pakistan, Somalia und Syrien*. Та навіть зазначаються сфери, у яких найчастіше мігранти знаходять себе: *verarbeitendes Gewerbe, Logistik und Zeitarbeit, Pflege, Gastgewerbe und Bildungsbereich* (SZ 02.08.2025) [81].

Через змалювання соціальної користі, гуманізації, підтримки від держави публікація створює позитивне уявлення про міграцію як перспективний процес. В уяві читачів міграція постає не тягарем, а необхідним і головне поступово успішним аспектом розвитку суспільства.

Стаття *Haben wir es geschafft?* видання *Die Zeit* є винятковим прикладом багатопланової позитивної дискурсивної стратегії. На відміну від інших публікацій німецької онлайн періодики, стаття не обирає шлях ідеалізації, а іде стежкою своєрідного морального самовиправдання, спираючись на критичні факти. Головною метою є легімітизувати давно започаткований акт доброї волі та продемонструвати результати клопіткої роботи: *War «Wir schaffen das» falsch? Nein* (DZ 04.09.2025) [62]. Ця фраза слугує віссю і є прототипом національної обіцянки.

Поданий матеріал є повним протиставленням знеособлення, адже замість згадки про «величезні потоки біженців» знайомимося з історією єзидської родини Аміра і Махи, які тікали від переслідувань в рідній країні з дітьми на руках: *Maha trug das vier Monate alte Baby Oleana im Arm, Amir hielt die dreijährige Alma an der einen Hand und den fünfjährigen Aiham an der anderen*. Забувши всі жахіття минулого, сім'я при звичається до культурних особливостей Німеччини, полюбивши *Pfannkuchen mit Zimt und Zucker*, а самі

діти мріють стати лікарями: *Die drei großen Kinder gehen aufs Gymnasium, sie wollen Ärzte werden* (DZ 04.09.2025) [62].

У цитаті Катрін Герінг-Екардт: *Jetzt bekommen wir auf einmal Menschen geschenkt*, міграція зі звичного читачу образу «тягара» перетворюється в образ «дару», який німецьке суспільство отримує *geschenkt* (у подарунок). Речення *64 Prozent haben der Flüchtlinge, die 2015 nach Deutschland gekommen sind, einen sozialversicherungspflichtigen Job* є підтвердженням тому, що в обмін на надану допомогу, німецька держава отримала кваліфіковану робочу силу (DZ 04.09.2025) [62].

В одному з підзаголовків вжито словосполучення *neue Heimat*. На перший погляд звичайне поєднання слів, має насправді глибокий зміст. В німецькій культурі значення слова *Heimat* наповнене асоціаціями безпеки та укорінення. В контексті статті це словосполучення виступає жестом прийняття вимушено переселених людей у нове для них суспільство (DZ 04.09.2025) [62].

Довіру читачів до інформації, що подається у виданні, збільшує обрана авторами стратегія визнання помилок. Журналісти відверто визнають, що підхід держави був дещо *amateurhaft und komplett naiv* (DZ 04.09.2025) [62]. Відверте визнання помилок збільшує довіру до видання через те, що воно не заперечує реальних проблем, а демонструє реальні прогалини в політичних рішеннях.

Стаття змальовує користь від інтеграції мігрантів у новій для них країні на прикладі реальних людей. Історія лікаря Сомара Хасана доводить, що мігранти є чи найбільшою підтримкою економіки держави. Та все ж таки неприємний присмак часто залишається: *Wahrscheinlich werde ich aber nie richtig als deutsch wahrgenommen werden* (DZ 04.09.2025) [62]. Тож успішна інтеграція відбувається, але чи є вона повною — питання залишається відкритим.

Кульмінацією статті є висвітлення історії пораненого внаслідок нападу в потязі мігранта Фелікса Геріке. Незважаючи на негативний досвід, Фелікс

підтверджує необхідність втілення права на притулок: *Ich glaube auch heute, nach Brokstedt, dass das Menschenrecht auf Asyl gelten muss* (DZ 04.09.2025) [62].

Зворушливою є подяка сирійських біженців *Danke für Eure Menschlichkeit*, яка була присвячена німцям, які жили по сусідству з ними (DZ 04.09.2025) [62]. Тому, незважаючи на будь-які політичні виклики та соціальні проблеми, акт людяності назавжди залишив позитивний слід в історії розвитку суспільства.

Проаналізований текст є чудовим прикладом позитивної дискурсивної стратегії змалювання міграції в німецькій періодиці. На відміну від низки інших дописів він не замовчує проблему та не ховає її за ширмою політичної необхідності. Позитивне сприйняття читачами відбувається завдяки самокритиці та визнанню помилок.

У висновку можна стверджувати, що медійний дискурс сьогодні перетворюється на справжнє поле боротьби за право формування суспільної думки. Проведений аналіз підтверджує, що обговорення міграційного питання в газетних виданнях є не просто інформаційною тактикою, а комбінацією різних маніпулятивних стратегій: негативної, нейтральної та позитивної. Негативна стратегія має на меті використання знеособлення, гіперболізації та лексики залякування, тим самим створюючи враження кримінального вторгнення в багаторічну безпеку держави. Нейтральна стратегія знаходить своє відображення в газетних текстах використанням найтоншого інструменту маніпуляції – замовчування дійсних фактів та їх приховування. Головним засобом публікацій такого типу є число, яке відвертає увагу читачів від унікальності життєвих історій мігрантів та перетворює їх на сухі багатозначні числа. А за бюрократичною лексикою ховається вдало замаскована жорстокість політичних рішень. В свою чергу позитивна стратегія спрямована на формування образу міграції як економічної вигоди та набуває ознак самовиправдання та каяття. На відміну від двох вищеназваних стратегій, стилістичною фігурою, яка зустрічається тут найчастіше є персоналізація. Прослідковуємо відсторонення від фігури знеособлення, що пробуджує прихильність читачів та їхнє відчуття емпатії. Створити відчуття динаміки та

прогресу допомагає використання оптимістичних метафор та лексики тріумфу. Та все ж, усі три дискурсивні площини є частинами одного величезного механізму, який керує суспільним сприйняттям міграційного процесу. У поєднанні вони перетворюють дещо драматичний виклик суспільству на чи не найважливішу главу національної історії держави.

3.3. Ставлення політичних партій Німеччини до процесу міграції через призму медіадискурсу

За останні роки міграція посіла чільне місце серед найважливіших тем німецького політичного дискурсу. Саме тексти друкованих видань відіграють чи не найважливішу роль у формуванні суспільного сприйняття цього широкомасштабного явища, адже вони не тільки передають інформацію, а й вибудовують певні наративи суспільства, висвітлюючи думки лідерів парламентських партій. Не дивно, що завдяки вдалому підбору матеріалу журналістам вдається підкреслити найбільш значущі мотиви, применшити значення інших та навіть частенько викривити їх. Тим не менш, таким чином вони створюють цілісну картину політичної боротьби, яка точиться прямисінько біля основ демократичного устрою – рівноваги між правовим порядком, соціальною безпекою, толерантністю та допомогою. Обговорення міграції супроводжується активним вживанням стилістичних фігур, зокрема метафор, які активно впливають на формування суспільної думки, адже саме вони дозволяють детально та водночас з особливою емоційністю змалювати складні політичні процеси [21].

У контексті медіадискурсу міграція постає суперечливим явищем та підґрунтям політичних дебатів. Одні партії вбачають в цьому процесі виклик для держави, інші – перевірку на вірність гуманістичним принципам. Цей розділ присвячений аналізу цитатного матеріалу провідних німецьких онлайн-видань з метою продемонструвати, як через вислови політиків та вдалий підбір журналістських інтерпретацій формується образ міграції в широких масах.

Окрім цього, вдається чітко розмежувати політичні партії на тих, які сприймаються як прихильники впорядкування, тих, хто заслуговує носити звання захисника прав біженців, та тих, хто є відвертим противником цього процесу.

Для політичного простору ФРН характерна ідеологічна різноманітність, що визначає різні підходи до розуміння та регулювання міграційних процесів у країні. Ставлення до процесу міграції кожної партії є відображенням її ціннісних орієнтирів, бачення соціальної інтеграції та розвитку суспільства. У своїй роботі розглядаємо ставлення до міграційного процесу таких партій як: Християнсько-демократичний союз та Християнсько-соціальний союз (CDU/CSU) під керівництвом Фрідріха Мерца, *Die Grünen*, очолюваних Францискою Брантнер та Феліксом Банасзаком, Соціал-демократичної партії Німеччини (SPD), керівниками якої є Саскія Ескен та Лариса Клінгбайля, партії *AfD (Alternative für Deutschland)*, під керівництвом Аліси Вайндель та Тіно Хрупалло й *Die Linke*, яку очолюють Яніна Вісслер та Мартіна Шірдевана.

Партія «Християнсько-демократичний союз» CDU разом із «Братським християнсько-соціалістичним союзом» CSU у парламентських дебатах займають позицію, що акцентує на необхідності відновлення порядку та встановленні чітких меж державної відповідальності. Це яскраво помітно у висловлюваннях Торстена Фрая, одного із представників партії: *Es nütze nichts, wenn in Deutschland Grenzkontrollen erfolgten, wenn jeder, der das Wort Asyl sagt, dann trotzdem nach Deutschland kommt* видання *Spiegel* (SP 24.01.2025) [77]. У вислові політика спостерігається образ «правового абсурду», коли державний апарат стикається з проблемою великого потоку мігрантів. Вживання *Asyl* в медіа, на думку політика, робить кордони умовними, перетворюючи їх на символічний простір, який легко долається одним словом *Asyl*. Така метафоризація підсилює відчуття потреби чіткого дотримання закону, щоб кордон не втрачав свою першочергову сутність захисту.

Цитата Александра Добріндта: *Weil wir Bleibeperspektiven im Arbeitsmarkt sehen und nicht in den Sozialsystemen* відображає в собі ідеологічну суть партії.

Цікавим є тут протиставлення *Arbeitsmarkt* і *Sozialsystemen*. Хоч обидва поняття стосуються сфери суспільного життя, у вислові політика вони є протиставленням «цінності» та «тягаря». Метафора *Bleibeperspektiven* (перспективи перебування) змальовує перспективу отримання економічної користі, а не лише необхідність надання притулку мігрантам (DW 06.01.2025) [76]. Це лексично підкреслює, що право на перебування в країні повинно виправдовуватися не тільки потребою у захисті, а й очікуваною користю для економічної системи приймаючої країни.

У формулюванні партійної програми CDU/CSU: *Ganz generell sollen Sachleistungen, wo immer möglich, Vorrang vor Geldleistungen haben. Die Bezahlkarte soll flächendeckend und restriktiv in allen Bundesländern eingeführt werden* помічаємо характерний для цих партій набір лексем: *flächendeckend, restriktiv, Vorrang*, використання яких створює атмосферу контролю. На перший погляд випадкова, але цілком стилістично продумана заміна *Geldleistungen* на *Sachleistungen* втілює образ зменшення фінансової свободи вибору та вказує на постійний нагляд держави, що є кроком до відновлення правопорядку. *Bezahlkarte* виступає бюрократичним символом, що поєднує в собі не лише високотехнологічність, а й контроль (DW 06.01.2025) [76].

Пропозиція *Wer nicht ausreise oder nicht abgeschoben werden könne, müsse in unbefristete Abschiebehaft genommen werden können* є радикальною, але чіткою. Згадка про *unbefristete Abschiebehaft* (безстрокового арешту) є символом нульової толерантності до недотримання закону (DW 06.01.2025) [76].

У формулюванні *Die seit diesem Mai amtierende Regierung aus CDU, CSU und SPD hat allerdings angekündigt, Abschiebungen künftig stärker zu forcieren* вживання слова *forcieren* є демонстрацією готовності партії до кардинальних змін без зволікань. (DW 23.05.2025) [103].

Говорячи про ставлення партії до процесу міграції, неможливо не взяти до уваги аналіз передвиборчих брошур. Адже саме в них помічаємо найчіткіше сформовані цілі та плани партії, які повинні вмотивувати виборців обрати саме її серед десятків інших. У тексті передвиборчої брошури CDU та CSU

знаходимо пункт під назвою *Illegale MIGRATION stoppen*, в якому партія висвітлює свої наміри боротьби з нелегальною міграцією. У частині: *Unser Land braucht eine grundsätzliche Wende in der MIGRATIONspolitik. Der Zuzug ist zu viel und nicht mehr stemmbar. Eine strikte Begrenzung der MIGRATION ist dringend nötig* помічаємо використання виразу *grundsätzliche Wende*, який є образом радикальної трансформації. Вочевидь застосування слова *Wende* відноситься до періоду об'єднання Німеччини у 1989 році. За допомогою використання цього виразу підкреслюється історична вагомість запропонованих майбутніх змін. Шляхом використання фраз *nicht mehr stemmbar* й *dringend nötig* створюється атмосфера нагнітання та перенавантаження системи, в якій явище міграції потребує негайного врегулювання [99].

У частині висвітлення планів діяльності партії стосовно міграції помічаємо багаторазовий повтор займенника *wir*. Уникання синонімічних виразів відбувається тут навмисно, аби додати впевненості в дієвості своїх планів та утвердити враження всебічного контролю з боку партії. Більше того, вислови на зразок *kontrollieren* та *Zurückweisungen durchsetzen* створюють образ держави як найбільш надійного охоронця кордонів. У фразі *wieder selbst entscheiden* прислівник *wieder* підкреслює нагальну необхідність повернення до порядку, який, на думку авторів був, зруйнований діями попередніх керуючих партій. Та водночас партія закликає відступитися від бюрократії та почати діяти рішуче, відмовитися від затягнутості процесу на користь його негайного виконання: *Wir beschleunigen Asylverfahren und Rückführungen*. Ефект прискореності досягається тут за допомогою використання дієслова *beschleunigen*. Друга частина вислову: *Wir erklären weitere Länder zu sicheren Herkunftsländern und schieben auch wieder nach Syrien und Afghanistan ab*, де вираз «безпечна країна походження» стосується Сирії та Афганістану, є переозначенням, що є дієвим інструментом повернення контролю над подіями в країні. Досить цікавим є використання кліше *Bett, Brot und Seife* з метою позначення мінімального набору для виживання мігрантів. Застосування

пасивних конструкцій, таких як *soll überführt werden* стилістично знеособлює маси людей, які потребують допомоги та перетворює їх на об'єкт врегулювання. У словосполученні *sicherer Drittstaat* риторика контролю досягає максимуму: йдеться про усунення проблеми з країни, що підкреслює рішучість партії у своїх діях [99].

На офіційному сайті партії розміщена стаття із заголовком *Wir ordnen, begrenzen und steuern MIGRATION*, яку можна прирівняти до девізу партії, в якому і зафіксований сенс їхньої політичної діяльності: перетворити хаос в країні – на порядок, вседозволеність – на контроль. Досить багатомовною є триада дієслів *ordnen, begrenzen, steuern* [102]. Образом повернення до ладу та відновлення на гармонії в країні є дієслово *ordnen* (впорядковувати). У свою чергу слово *begrenzen* (обмежувати) має дещо жорсткіше значення, адже в своєму значенні приховує не звичайне підлягання правилам, а стримування сили, яка своєю кількістю загрожує переповнити обмежені рамки. Дієслово *steuern* (керувати) більше стосується діяльності органів влади: тут міграція є не просто природним процесом втечі від небезпеки, а скоріше потоком, якому, наче кораблю, можна задати правильний курс. Наслідуючи цю формулу, Фрідріх Мерц наголошує, що *Die Asylantragszahlen sind im ersten Halbjahr 2025 im Vergleich zum Vorjahreszeitraum um 43 Prozent gesunken*. Доказом ефективності тут є зниження показників, а інструментом легітимізації політичних рішень є статистична мова, що оперує не шокуючими фактами з життя мігрантів, а раціональними числами [102].

Аналізу заслуговує і уривок з цитати міністра внутрішніх справ Александра Добріндта: *Wir gehen den Weg, die MIGRATION wieder vom Kopf auf die Füße zu stellen, konsequent weiter* [102]. Метафора «поставити міграцію з голови на ноги» зображає міграцію явищем, що втратило природний баланс і яке представники партії вбачають своїм обов'язком впорядкувати та привести до ладу.

Узагальнюючи, у своїй політиці партія *CDU/CSU* застосовує риторiku, наповнену рішучості. Вислови та твердження представників партії часто

змальовують кризову ситуацію, яка потребує негайного та водночас рішучого втручання, провести яке вони готові. Метафори на кшталт *vom Kopf auf die Füße stellen* характеризують явище міграції як таке, яке вийшло з-під контролю та подолати яке можна лише шляхом продуманого правового регулювання. Водночас протиставлення понять *Arbeitsmarkt* і *Sozialsystem* та кліше *Bett, Brot und Seife* переводять дискусію з правової площини у площину пильного адміністративного контролю.

Висвітлення позиції партії *Die Grünen* у вирішенні міграційного питання у медіа характеризується своєрідною невизначеністю: вона поєднує в собі чіткі акценти на гуманності та відкритості, але водночас виражає прагматичну необхідність строгого управління міграційними процесами. Ці дві тенденції часто взаємодіють між собою на межі конфлікту. Аналіз передвиборчої брошури партії є підтвердженням роздвоєності курсу партії в моменти прийняття доленосних рішень, що стосується міграції.

У тексті статті лунає кілька провідних мотивів, які в сукупності характеризують діяльність партії. Один із найяскравіше помітних – мотив європейської солідарності. За допомогою використання коротких речень дещо категоричного змісту представники партії фіксують основну тезу – дієвими є лише спільні дії та рішення: *Europa geht nur gemeinsam und geordnete MIGRATION nur europäisch* [79]. Досить символічно вживається тут слово *geordnet*, яке постає концептом, який протиставляє цивілізовані та згруповані дії Європи стихії неконтрольованих потоків мігрантів. Слово є чіткою лінією, яка розмежовує загрозу і спокій.

Інший ключовий мотив стосується гуманності та прав людини. Підтвердженням цьому є вживання анафоричних конструкцій, які надають тексту вигляду обіцянки: *Menschenrechte müssen, Wir wollen, Wir setzen uns ein*. Показовим є використання емоційно насиченої лексики, до прикладу *besondere Bedürfnisse*, яка стосується вразливих груп населення: *Frauen, Kinder, queere Menschen* та *Menschen mit Behinderung* [79]. У контексті статті це не просто юридичний термін, а стилістичний крок: вислів, вжитий з метою висловити

співчуття, відокремлює звичайних громадян країни від тих, хто був змушений переїхати до неї, тікаючи від лиха.

Третім мотивом є демократична рамка. На це вказує низка слів, на які опирається текст передвиборчої промови: *parlamentarischen Kontrolle*, *Rechenschaft*, *Rechtsstaat*, тощо. Вони допомагають створити юридичний підконтекст, який додає аргументам ваги. Промовистим є використання виразу: *Wir stellen uns der Auslagerung von Asylverfahren in Drittstaaten entgegen*, який є демонстрацією позиції проти *Drittstaaten*. В той же час ця демонстрація не безпідставна, вона має низку аргументів економічного плану: *viel Steuergeld*, *scheitern vor Gerichten*, тощо. Аби текст статті, наповнений юридичними термінами, залишався зрозумілим для пересічного читача, правова лексика в ньому доповнюється буденними поняттями на зразок *Steuergeld* [79].

Образ порятунку, що знаходить своє вираження в тексті через застосування низки метафор, теж заслуговує уваги. Алегорії на кшталт *Seenotrettung ist eine humanitäre Verpflichtung* та *Das Sterben im Mittelmeer muss enden* протиставляють темряву безкінечних трагедій на морі й світло допомоги *humanitäre Verpflichtung*. А словосполучення *muss enden* нагадує заклик, на який неможливо не відгукнутися [79].

Останній, але не менш важливий мотив, який прослідковується у тексті передвиборчої статті – захист від зовнішніх загроз. Представники партії Зелених цілком справедливо зображають мігранта жертвою *Instrumentalisierung*, а не небезпекою. Риторика представників *Die Grünen* в цьому випадку чітко контрастує з риторикою лідерів *CDU/CSU*, які в свою чергу сприймають мігрантів як загрозу. Натомість Зелені вбачають найбільшу небезпеку в державі-агресорі, а мігранти є тими, кого необхідно захищати від неї. Тому, проаналізувавши передвиборчу брошуру партії *Die Grünen*, можна сміливо вважати її представників охоронцями гуманності. Єдність партії підкреслює часто повторюваний рефрен *wir wollen, wir setzen uns ein, wir sollen*, який відсилається до єдності партії в прийнятті рішень [79].

Водночас партія підтримує ідею залучення мігрантів до культурного, соціального та економічного життя країни. Вартим аналізу є і програмний текст *Vielfältige Gesellschaft* партії *Die Grünen*. Цікаво, що вже перший рядок визначає тональність цілої статті: *Unsere Gesellschaft wird immer bunter und vielfältiger, mit Menschen unterschiedlicher Herkunft, Religionen, Kulturen und Lebensweisen*. У цьому випадку епітет *bunt* виконує не описову, а скоріше стилістичну функцію – він символічно створює образ різнобарвного суспільства, у якому існує мінімум відмінностей та максимум багатоголосся, яке формує репутацію країни на міжнародній арені. Слово виступає художньою метафорою інтеграції, яка в свою чергу формує та наповнює душу цілого народу [96].

Та водночас ця гармонія не безконфліктна. Вже у наступному абзаці статті стикаємося із антитезою: *Menschenfeindlichkeit in Form von Hetze, Ausgrenzung, Diskriminierung und Gewalt ist nicht nur eine große Gefahr für die betroffenen Menschen, sie bedroht unsere Gemeinschaft und unser gleichberechtigtes Zusammenleben*. Клімакс прослідковується у тексті у вигляді градації загроз від звичайної словесної ненависті *Hetze* до фізичного насильства *Gewalt*. Стилiстична фігура допомагає посилити напруження та підкреслити цінність рівноправного існування. Саме в такий спосіб *Die Grünen* протиставляють концепту багатокультурності дискримінацію та ворожнечу, які підривають основи демократії та правопорядку в країні [96].

За допомогою вживання відповідних конструкцій, стаття набуває рис своєрідного наказу. У твердженні *Unsere Gesellschaft braucht Einwanderung und unsere Gesellschaft muss sozial gerecht sein* дієслово *braucht* стосується раціональної необхідності, в той час як модальне *muss* апелює до етичного обов'язку [96]. Завдяки такому стилістичному кроку міграція тут постає не небезпекою, а умовою для суспільства, яке воно повинно виконати, якщо прагне залишатися динамічним, справедливим та високорозвиненим. Майбутнє держави залежить від того, чи буде прийнято різноманіття її ж населенням. Представники партії у свою чергу готові боротися за це, тому фраза *Daher kämpfen wir aktiv gegen alle Formen von Rassismus, Antisemitismus,*

Antiziganismus, Sexismus und Queerfeindlichkeit звучить як гасло, в якому використанні дієслова *kämpfen* підкреслює наполегливий характер діяльності партії [96].

Водночас у тексті досить чітко прослідковується одна з найбільш характерних рис наративу Зелених – прагнення закріпити на рівні закону гуманістичні цінності. Плани на кшталт *Chancen-Aufenthaltsrecht, unabhängige Bundesbeauftragte für Antidiskriminierung, Aktionsplan „Queer leben“* є доказом того, що принципи рівності та поваги не фіксуються лише на словах та обіцянках, а закріплюються на нормативному рівні [96]. Вживання формальної лексики та бюрократичних термінів лише підтверджує те, що справедливість для партії є не абстрактною ідеєю, а орієнтиром діяльності, який втілюється через конкретні дії та які закріплені на державному рівні. Представники партії докладають максимум зусиль, щоб мова закону була не просто зафіксованою у кодексах та деклараціях, а стала носієм етичних засад суспільства.

В баченні представників партії *Die Grünen* міграція та культурна різноманітність суспільства є умовою існування демократії в майбутньому, а не викликом сучасності – *Denn nur eine Gesellschaft, die Vielfalt wertschätzt und fördert, ist zukunftsfähig* [96].

У літньому інтерв'ю 2024 року одна з лідерів партії *Die Grünen*, Рікарда Ланг, висвітлює ставлення партії до проблеми міграції досить виразно та аргументовано. Центральними у її висловлюванні є те, що мігрант – повноправний суб'єкт економічного та соціального життя країни. Своїм висловлюванням *Es geht in der öffentlichen Debatte nur darum, wer kommt, wer bleiben darf und wer gehen soll, aber nie darum, was eigentlich mit den Menschen vor Ort passiert* лідерка партії створює антитезу між політичним підрахунком та замовчуванням повсякденності мігрантів [101]. Ряд дієслів *kommen – bleiben – gehen* має відтінок статистичного підрахунку, в той час як дієслово *passieren* відкриває простір для співчуття та розкриття унікальних історій міграції.

Екс-лідерка позиціонує коаліцію суб'єктом демократичної відповідальності *Wenn man der Kontrollverlust Deutungshoheit über das Thema*

MIGRATION gibt, dann haben die demokratischen Parteien versagt [101]. Боротьба ведеться не просто за політичні рішення, а за право визначати та заявляти, як суспільство окремої країни бачить і сприймає міграцію.

Для переконливості Рікарда Ланг згадує про необхідність застосування конкретних заходів: *Kapazitäten vor Ort aufzustocken, die Kommunen zu unterstützen und Arbeitsverbote für Flüchtlinge endlich aufzuheben*. У цитаті відчутний баланс між емпатією, згаданою раніше (*Menschen vor Ort passiert*) та адміністративними засобами вирішення проблеми (*Kommunen unterstützen*). Читачеві неважко сприйняти характер партії Зелених та зрозуміти формулу, якою вони керуються в прийнятті рішень – гуманізм, як основа вирішення проблеми, у поєднанні з організаційною чіткістю [101].

Насамкінець Ланг згадує про *menschenrechtliche Verantwortung: Wir geben pragmatische Antworten und stehen zu einer menschenrechtlichen Verantwortung*. Для представників цієї партії міграція не є внутрішньополітичним тягарем, а скоріше перевіркою на міцність демократії всього парламенту [101].

Тож проаналізувавши інтерв'ю екс-лідерки партії зелених стає зрозуміло, що діяльність партії ґрунтується на поєднанні слова та дії, які підкріплюють одне одного, ґрунтуючись на гуманістичних засадах.

Ставлення до міграції Соціал-демократичної партії Німеччини SPD розглянемо на основі статті *Weniger Asylsuchende: Faeser verteidigt ihre MIGRATIONspolitik* видання *Bayerischer Rundfunk (BR)*. З першого погляду мова публіцистичного тексту наповнена цифрами, статистичними даними та юридичною термінологією. Бюрократичний фундамент статті формують вирази на кшталт *verlängerte Haftmöglichkeiten für Abschiebepflichtige, mehr Rechte der Polizei bei Durchsuchungen, Zahl der Rückführungen gestiegen*, тощо (BR 01.04.2025) [71].

У статті помічаємо ціннісні акценти, які й відрізняють партію SPD від правоконсервативного блоку. Ненсі Фезер зазначає: *Das Asylrecht steht für die SPD nicht zur Disposition*. Це твердження виступає символом непорушності основ гуманності, які здавна закладені в демократичній культурі Німеччини.

Кредо цієї партії: контроль та обмеження не проти, а задля збереження гуманізму. Підтвердженням цьому є протиставлення між прагматичними рішеннями: *etwa 50.000 Zurückweisungen* та твердженням про недоторканність права на притулок (BR 01.04.2025) [71].

Хоч стаття і наповнена юридичною термінологією та статистичними показниками, які слугують інструментом переконання, але водночас апелює до принципу рівності у суспільстві, за допомогою використання емоційної лексики. SPD постає силою, яка здатна захищати людську гідність та гарантувати порядок в державі.

Аналізуючи діяльність партії, не можна упускати зазначені ними цілі у передвиборчих брошурах. Тому ми вирішили проаналізувати цілі партії SPD у контексті вирішення міграційного питання. До прикладу, теза *Wir wollen mit humanitärer Verantwortung MIGRATION steuern* задає тональність усьому викладеному далі тексту. Досить цікаво тут контрастує дієслово *steuern* (керувати) зі словосполученням *humanitäre Verantwortung* (гуманітарна відповідальність), створюючи опозицію між бюрократичним прагматизмом та етичною відповідальністю. На прикладі цієї цитати, так само як і в діяльності партії, прослідковуємо баланс між нормативним та емпатичним підходом [87].

У програмному тексті прослідковується, з одного боку, прагнення до *einer geordneten MIGRATION auf den Arbeitsmarkt* та *bessere Kontrolle der FluchtMIGRATION*, де слова *geordneten* та *Kontrolle* підкреслюють владний аспект, а з іншого – прагнення дотримання норм моралі, підтвердженням чому є використання сталих словосполучень *humanitäre Standards* та *individuelles Menschenrecht* [87].

Особливої уваги вартує багатоповтор термінів, які відповідають концептам, що наповнюють сучасний медіадискурс: *Solidarität*, *Rechtsstaatlichkeit*, *Verantwortung* [87]. Їхнє використання утворює образ SPD як партії, яка виступає посередником між необхідністю суворого правового контролю та потребою його підкріплення принципами гуманності.

У своїх діях та рішеннях представники партії *AFD* – Альтернатива для Німеччини, наслідують радикальність та жорсткість. Термін *Zurückweisung Asylsuchender* слугує яскравим підтвердженням цьому. Він позначає не просто адміністративне рішення, а формує образ чіткої та водночас жорсткої межі між «простором німецької держави» та «зовнішніми проблемами». Тому не дивно, що політики *AfD* вбачають у міграції загрозу, тому акцентують увагу на обов'язковому контролі – *die Effektivität der Grenzkontrolle erhöhen* [58]. Помічаємо стилістичне протиставлення, яке характерне для представників правого спектру: «ми – вони». Громадяни держави, які потребують захисту, і шукачі притулку, які сприймаються як потенційна небезпека. Текст статті наповнений бюрократичними термінами на кшталт *Grenzkontrolle* та *Zurückweisung*, що додають статті офіційності та відтінку примусу [58]. Таким чином політики намагаються нормалізувати насправді радикальні вимоги та замаскувати їх під вигляд адміністративної необхідності.

Політики часто вдаються до прийому узагальнення. Говорячи про міграцію, *AfD* не згадує про унікальність історії кожного мігранта, а вживає абстрактне поняття *Asylsuchende*. З його використанням постать мігранта асоціюється лише з проблемою, яка потребує негайного вирішення, в той час як необхідність гуманітарної допомоги – стилістично зменшується або упускається [58].

У розділі передвиборчої брошури партії *Alternative für Deutschland*, присвяченому питанню міграції, помічаємо дорікання владному апарату держави в провалі у вирішенні міграційного питання: *Das deutsche Rückführungsversagen ist nicht länger hinnehmbar*. Використовуючи словосполучення *nicht länger hinnehmbar* політики не просто констатують наявність проблеми, а одразу подають її у кризовому світлі, частково дорікаючи попередникам [90].

У фразі *Die Grundintention des Aufenthaltsrechts, die Steuerung und Begrenzung des Zuzugs von Ausländern, seit Jahren ins Gegenteil verkehrt und geradezu pervertiert wird* помічаємо використання гіперболи *pervertiert*, що є

досить типовим для політичного дискурсу [90]. Слово є не лише навмисним перебільшенням, яке має значення «спотворене», «перекручене», «неправдиве», воно наділяє вираз ознакою морального осуду. Чи не найголовнішою метою статті є переконати читачів, що ситуація в країні катастрофічна і виправити її зможуть лише радикальні дії.

У тексті досить часто зустрічаються перелічування, зокрема коли йдеться про конкретні заходи: *konsequente Abschiebung aller ausreisepflichtigen Personen, Abschaffung des Kirchenasyls, Förderung der freiwilligen Rückkehr*, тощо [90].

Неприязне ставлення партії до процесу міграції виражається й через неодноразове застосування прийому знеособлення. У тексті рідко коли зустрічаємо згадку про «людей», як носіїв моральної цінності для суспільства, натомість помічаємо абстрактні категорії на зразок: *Geduldete, Migranten, ausreisepflichtige Staatsbürger, Asylbewerber* [90]. Таке стилістичне рішення стирає необхідність акцентування уваги на унікальності історії кожного мігранта. Тож ознайомлення виборців зі змістом статті знижує емоційний рівень співчуття і формує у них образ проблеми, а не постраждалих людей, які потребують негайної допомоги.

Партія *AfD* демонструє себе як політичну силу, яка здатна відділити «хороше» від «поганого». Використовуючи антитези та розділяючи міграцію на корисну: *qualifizierter Fachkräfte, Integration*, та шкідливу: *MIGRATIONskrise, missbräuchliche Kreditmechanismen*, вона постає здатною до аналізу коаліцією, яка працює на превентивне запобігання державної небезпеки. Експертності тексту додають багаторазові використання статистичних даних: *5,8 Billionen Euro geschätzt, 210.000 deutsche Staatsbürger* [90].

Цілком доцільним вважаємо аналіз висловлювань керівників партій. З цією метою проаналізуємо статтю *AfD-Chefin kritisiert «grüne Wende ins Nirgendwo»* видання *Tagesschau*, центральною темою якої є те, як *AfD* формує свої цілі та висловлює методи для вирішення міграційних проблем. У ній Еліс Вайдель, завжди вбрана в діловому стилі, з науковим ступенем доктора наук та кар'єрою у фінансах, виступає політиком, який мовою професіонала

покликаний вирішити проблеми мігрантів в Німеччині. Текст насичений лексикою, яка формує тональність занепокоєння. Вживаючи гіперболу *de facto ein Staat ohne Grenzen*, Вайдель викликає у читачів відчуття нестабільності та потенційної загрози. Такий образ ставить під сумнів ефективність рішень керуючих політичних сил, першочергово прийнятих для захисту населення. Німеччина постає країною без кордонів, яка тим самим наражає своїх громадян на небезпечне майбутнє. Фраза *Die Bevölkerung ist einer illegalen ImMIGRATION ausgesetzt, mit einer erodierenden Sicherheitssituation* напряду асоціює міграцію з небезпекою, формуючи уявлення про те, що саме міграція призводить до ерозії, повільного руйнування державної безпеки. Використання дієслова *aussetzen* (наражатися на небезпеку, піддаватися згубному впливу) стосується безпосередньо образу жертви, в той час як багаторазове використання словосполучення *illegale ImMIGRATION* класифікує мігрантів як правопорушників (TS 18.02.2025) [59].

Мовлення Вайдель насичене прямими, лаконічними репліками, часто повторюваними підсилювальними фразами на зразок *natürlich: Wenn es nötig ist – natürlich*. Така риторика створює враження абсолютно правильної логіки і мінімалізує наявність альтернатив (TS 18.02.2025) [59].

Політикиня відверто критикує діяльність партії Зелених: *grüne Wende ins Nirgendwo*. Цією сміливою фразою вона створює образ безрезультатної, хаотичної політики, яка веде в порожнечу. Звертаючи увагу на *Aufgabe jeder Regierung* (завдання кожного уряду), Вайдель підкреслює необхідність введення жорстких державних заходів та контроль їх виконання спільними зусиллями усіх партій (TS 18.02.2025) [59].

Аліса Вайдель виступає типовим представником радикальної ідеології *AfD*. У її баченні міграція є проблемою та загрозою безпеці громадян. Свої висловлювання вона збагачує образами страху та небезпеки.

Аналізу вартують і висловлювання політиків партії *Die Linke*, які позиціонують себе борцями проти соціальної нерівності, хоч насправді є політичною силою без чіткого плану дій. Публікація *Wie die Linke es aus der*

Bedeutungslosigkeit schaffte видання *Tagesschau* відкриває перед читачами образ політичної сили, котра після внутрішньої кризи знову відвойовує собі право голосу в парламенті. У тексті статті прослідковуємо наявність понять, які можемо співставити із концептами, які наповнюють сучасний політичний дискурс: *Solidarität*, *Gemeinschaft*, тощо. Згадка цих понять утверджує репутацію партії як соціально-зорієнтованої політичної сили (TS 17.02.2025) [89]. Найяскравіше моральні орієнтири партії висвітлюються в цитаті *Die Linke ist gegen restriktivere Maßnahmen bei der MIGRATION und steht damit im politischen Parteienspektrum relativ allein da*. Стилiстична фігура дозволяє підкреслити особливу позицію партії у парламенті, яка характерна нестачею підтримки колег. Вираз *allein da stehen* додає тексту емоційності та створює образ «самотнього борця», що радше є «ізолюваним мрійником», який протистоїть загальним намірам і в результаті чого його ідеї не знаходять підтримки серед колег та виборців (TS 17.02.2025) [89].

Багатокомпонентний іменник *Haustürwahlkampf* (від дверей до дверей), який згадується у тексті передвиборчої кампанії партії, є символом її відкритості до повсякденних переживань виборців (TS 17.02.2025) [89].

Представники коаліції мають репутацію політиків, які здатні йти в ногу з часом та слідкувати за оновленнями у сфері технологій. Згадка про *Selfies*, *Social Media* та *TikTok* є підтвердженням того, що представники *Die Linke* намагаються максимально залучити і молодь у політичне життя країни, що є вдалим маркетинговим ходом (TS 17.02.2025) [89].

Проаналізувавши підзаголовки передвиборчої брошури партії *Die Linke*, помічаємо, що партія сприймає міграцію не як проблему, а як соціальний виклик, який вимагає солідарних рішень: *Niemand flieht freiwillig. Asylrecht ist Menschenrecht*. Коли перша частина заголовку апелює до ідеї, що жодна людина не тікає з рідної країни за власним бажанням, то інша його частина є аксіомою того, що право на притулок є фундаментальним для кожної людини, а його дотримання є етичним принципом існування європейської держави [98].

Наявність часто вживаної юридичної термінології *Rechtsschutz*, *Schnellverfahren* створює враження надійності та підкреслює необхідність дотримання прав людини [98].

Цікаво, що передвиборча брошура *Die Linke* відрізняється від інших досліджуваних нами тим, що поряд із політичними причинами втечі з рідної країни тут зазначаються й інші: *Außerdem sollen auch Klima- und Umweltfolgeschäden sowie Armut als Fluchtgründe anerkannt werden*. Це підтверджує гіпотезу, що причини міграції не завжди політичні й корінь проблеми залягає досить глибоко. Тому і підхід до її вирішення має бути комплексним. Згадка про систему солідарних платежів між країнами та *europäische Fluchtumlage* додає тексту враження практичності, але не конкретики [98].

Використання метафори *gutes Ankommen* вказує на необхідності сприяння інтеграції мігрантів у новому суспільстві різними способами: *uneingeschränkte Arbeitserlaubnis, dezentrale, bundesweite Unterbringung in Wohnungen, kostenfreie Sprachkurse, reguläre Geldleistungen in Höhe der solidarischen Mindestsicherung* [98]. Згадка клішованих потенційних дій з боку партії надає тексту хибного відчуття надійності без згадки чітких планів.

Текст інформаційного буклету апелює до рівності, яка виражена реченнями наказового характеру: *Alle Menschen sollen vollen Zugang zu sozialen, politischen und kulturellen Rechten erhalten* [98].

Таким чином, мовна стратегія *Die Linke* спрямована на відчуження від риторики «ми – вони» і навернення до наративів політичної солідарності. Використовуючи поєднання емоційно-забарвленої лексики та юридичної термінології партія приховує відсутність реалістичного плану дій.

Окрім аналізу окремих передвиборчих брошур партій вважаємо за потрібне розглянути, як контрастують обіцянки партій у порівнянні. З цією метою ми проаналізували статтю *Wahlkampfthema MIGRATION – was wollen die Parteien?* видання *Tagesschau*, в якій коротко подається бачення вирішення міграційної проблеми кожної з коаліцій німецького парламенту. Риторика

партії *CDU/CSU* відрізняється насиченістю лексиною з відтіноком категоричності та безумовності: *sofort, restriktiv, faktisch*. В баченні *CDU/CSU* міграція є викликом, який вимагає введення чітких та дієвих адміністративних обмежень (TS 09.02.2025) [86].

Цілком милозвучно звучить гасло партії *Die Grünen: Zusammen wachsen*. Ідеться тут не лише про розвиток партії, як політичної сили, а й про розширення кругозору громадян Німеччини, еволюцію їхнього світосприйняття. Гра модальних дієслів акцентує увагу читачів на тому, що кожному бажаючому працювати повинна бути надана така можливість без обмежень: *Wer arbeiten kann, soll arbeiten dürfen – noch bestehende Arbeitsverbote sollen abgeschafft werden* (TS 09.02.2025) [86]. Помічаємо, що Зелені концептуалізують свою політику шляхом використання лексики, яка буде доступною для розуміння широким масам, а юридична аргументація підкріплюється використанням коротких та простих для усвідомлення речень.

У порівнянні із *CDU/CSU*, партія *SPD* використовує пом'якшену мовну стратегію, але імперативність статті підтримується багаторазовим повторенням слів *beibehalten, ausbauen, beschleunigen, sicherstellen*. Використання модальних слів *soll, muss* підсилює враження зобов'язання партії перед виборцями (TS 09.02.2025) [86]

Найяскравіше ідеологію політичної сили *AfD* висвітлює використання поняття *ReMIGRATION*, під яким мається на увазі примусова депортація мігрантів, які не мають правових підстав для отримання статусу біженців. У цьому контексті згадується і про *konsequente Abschiebungen* (послідовні депортації). Найбільш радикально партія налаштована у вирішенні питання надання статусу біженців сирійцям. Шокуючим є намір партії чинити *massiver Druck* (масовий тиск) на країни походження мігрантів, чиї дії, на думку партії, порушують суспільний спокій держави. Метафори на кшталт *Kampfbegriff* створюють образ протистояння та виключають наявність будь-якого інакодумства. За допомогою використання коротких і водночас простих гасел

та конструкцій, притаманних воєнному дискурсу, партія вибудовує дещо дискримінаційну риторичу (TS 09.02.2025) [86].

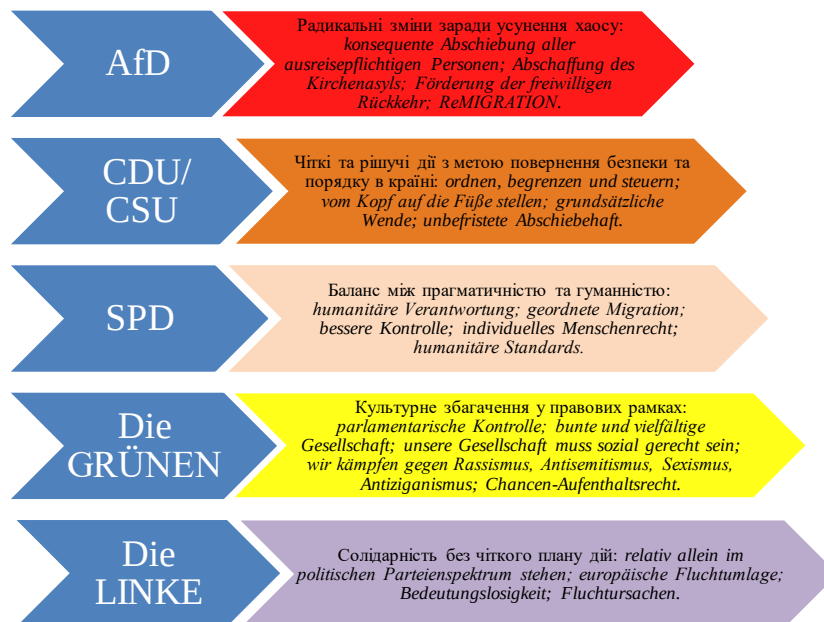
Текст джерела акцентує увагу на моментах, які найяскравіше відрізняють партію *Die Linke* у своїх політичних намірах від інших. Ідеться про зазначення інших причин міграції окрім політичних: *Klima- und Umweltfolgeschäden sowie Armut als Fluchtgründe*. Представники коаліції намагаються якомога гуманніше ставитися до постаті мігранта та застосовувати інші синонімічні позначення для тих, хто має цей статус: *Asylbewerber, Geflüchteten*, тощо (TS 09.02.2025) [86].

Для візуалізації ідеологічних розбіжностей сприйняття процесу міграції між основними політичними партіями Бундестагу ми створили схему «Репрезентація міграції політичними партіями Німеччини». Вона підтверджує, що осмислення широкого процесу міграції у медіадискурсі є ідеологічно розмежованим явищем, а кожна з партій Німеччини обирає свою точку висвітлення цього явища: від критичної загрози безпеці країни і до морального обов'язку допомоги постраждалим.

Обрана кольорова гама схеми виконує функцію підтвердження ідеологічного розмежування сприйняття партіями німецького парламенту явища міграції. Кольори розташовані за спектром, що відображає різний ступінь сприйняття досліджуваного поняття. Червоний колір у візуалізації партії *AfD* символізує найвищий ступінь тривоги перед обличчям потенційної проблеми та потребі у рішучих діях. Помаранчевий колір у блоці *CDU/CSU* позначає менш критичний, але все ж контрольований підхід, основою якого є дотримання порядку. У процесі міграції партія вбачає економічну вигоду, що може бути досягнута шляхом інтеграції мігрантів у суспільство. Бежевий колір для *SPD* віддзеркалює перехід до гуманного управління та символізує прагнення до балансу в суспільстві. Жовтий колір, відведений для *Die Grünen*, представляє підтримку культурного збагачення. Пурпуровий для *Die Linke* відображає відсутність чітко окресленого плану дій, в основному зосереджуючись на ідеї солідарності до біженців.

Схема 3.1

Репрезентація міграції політичними партіями Німеччини

Тож у медіапросторі Німеччини, зокрема у газетних онлайн-виданнях, міграція залишається однією з найгостріших для обговорення тем. Проведений аналіз цитатного матеріалу свідчить про широкий та неоднозначний спектр ставлення партій парламенту Німеччини до процесу міграції.

Представники політичного угруповання *CDU/CSU* займають рішучу позицію в моменти обговорення питання міграції. У риториці партії звучить чітке прагнення до *Ordnung* та *Begrenzung*. Лексика такого характеру створює образ партії-охоронця порядку в державі. Мова представників *Die Grünen* випромінює світло гуманізму та солідарності. У їхніх висловлюваннях часто лунають слова на кшталт *Menschlichkeit*, *Chancen*, *Integration*. Тут міграція постає не проблемою, а викликом, який водночас є нагодою для вдосконалення та зростання демократії. Досить схожу позицію займає і Соціал-демократична партія Німеччини *SPD*, поєднуючи у своїй діяльності адміністративну

конкретику з етичним баченням ведення політики. Та, на відміну від *Die Grünen*, у політиці цієї коаліції управлінська ефективність бере гору над емоційним співпереживанням. Текст наповнюють ключові концепти на кшталт *Integration durch Arbeit, schnellere Verfahren, Asylrecht, humanitäre Verantwortung*. У баченні цієї партії міграція є не кризою, а керованим соціальним процесом. Наратив оборони в риториці партії *AfD* формують поняття на зразок *Überfremdung* та *Kontrollverlust*, які зображають міграцію безладним хаосом. Використовуючи антитезу «*wir – sie*» коаліція малює чорно-білу картину світу, в якій страх стає політичним інструментом, а барви життя однієї частини населення залежить від рішень іншої. Натомість *Die Linke* у своїх передвиборчих текстах часто застосовують аксіоми *Niemand flieht freiwillig* та *Asylrecht ist Menschenrecht*. Використовуючи такі твердження, політики пропагують рівність та солідарність.

На базі проаналізованого цитатного матеріалу було проведено топос-аналіз. У риториці партії *CDU/CSU* виділяємо наступні топоси:

Der Kontroll-Topos (топос контролю). Якщо необхідне відновлення правопорядку та встановлення чітких меж, тоді міграція має бути суворо врегульована через адміністративний та правовий контроль.

Der gesicherte-Grenze-Topos (топос надійного кордону). Якщо кордон не виконує функції бар'єра, тоді необхідно запровадити суворіші механізми контролю.

Der ökonomische-Nutzen-Topos (топос економічної вигоди). Якщо мігрант приносить користь ринку праці, то він бажаний.

У риториці партії *SPD* виділяємо топоси:

Der Unantastbarkeit-des-Asylrechts-Topos (топос недоторканності права на притулок). Якщо демократична культура ґрунтується на повазі до людської гідності, то право на притулок не може бути предметом політичних дебатов.

Der Gleichgewicht-zwischen-Kontrolle-und-Humanität-Topos (топос балансу між контролем і гуманністю). Якщо контроль та обмеження здійснюються задля збереження гуманізму, то вони мають моральну легітимність.

Der Gleichheits-Topos (топос рівності). Якщо держава прагне рівноправності у суспільстві, то повинна бути забезпечена рівність прав мігрантів незалежно від країни походження.

Наступні топоси простежуємо, проаналізувавши риторику партії *Die Grünen*:

Der europäische-Solidarität-Topos (топос європейської солідарності). Якщо міграційні процеси мають транскордонний характер, тоді європейська координація є єдиним інструментом їх врегулювання.

Der Vulnerabilität-Topos (топос вразливості). Якщо певні групи мігрантів мають особливі потреби, тоді політичні рішення повинні враховувати їх підвищену вразливість.

Der kulturellen-Bereicherung-Topos (топос культурного збагачення). Якщо країна прагне всебічного розвитку, то вона повинна бути відкритою новим культурам.

На фундаменті цитатного матеріалу партії *AfD* виокремлюємо такі топоси:

Der Bedrohungs-Topos (топос загрози). Якщо міграція неконтрольована, тоді вона створює загрозу для безпеки у державі.

Der Kritik-Topos (топос критики). Якщо міграція некерована, то вона є результатом невдалих політичних рішень.

Топоси, які прослідковуються у риториці партії *Die Linke*:

Der Humanitäts-Topos (топос гуманності). Якщо людина шукає притулок, то її варто сприймати як людину з унікальною історією, а не як проблему.

Der Gleichberechtigungs-Topos (топос рівності). Якщо мігранту надано право на притулок, то має бути збережене й право на доступ до соціальних, політичних та культурних прав.

Висновки до розділу 3

Проведений аналіз цитат німецьких онлайн-видань періоду літа-осені 2025 року дозволяє стверджувати, що висвітлення питання міграції

здійснюється на підґрунті взаємодії двох домінантних шарів – статистичного та емоційного. Перший шар є логічною основою публікацій та наповнює текст числовими даними, цитатами із законодавчих джерел та офіційно-діловою лексикою. В свою чергу емоційний шар апелює до почуттів читача через застосування стилістичних засобів, серед яких можна виділити метафори, антитези та епітети. Цей шар дозволяє вдихнути життя у суху статистичну мову більшості видань.

Серед найбільш поширених тенденцій у висвітленні питання міграції можемо виділити використання статистичних даних як переконливого аргументу, риторичні фігури знеособлення, евфемізми та нейтральний підтекст. Використання чисел додає враження впорядкованості, але водночас навіює тривогу на читача. Фігури знеособлення є стилістичною ширмою, за якою вдало прихована критика політичної системи країни.

Висвітлення міграційного питання у виданнях Німеччини є комбінацією негативної, нейтральної та позитивної дискурсивної стратегії. В результаті аналізу кожної з цих стратегій можемо стверджувати, що медійний дискурс з часом перетворився на поле ідеологічної боротьби, на якому маніпуляція емоціями читачів та жонглювання статистичними даними допомагають досягнути необхідного впливу на сприйняття ними процесу міграції. Загальна тенденція німецької періодики характеризується схильністю до використання саме позитивної стратегії, мінімізуючи розпалювання ворожнечі та максимально заохочуючи соціальну інтеграцію.

Аналіз газетних джерел та передвиборчих брошур політичних партій Бундестагу засвідчує, що міграція є явищем, яке породило ідеологічне розмежування у парламенті Німеччини. Кожна з партій використовує різні дискурсивні стратегії для формування власного образу у процесі перетворення Німеччини на державу майбутнього, для якої міграція стане обов'язковою умовою існування. Підсумовуючи, можна ствердити, що кожна з партій німецького парламенту наслідує чіткий ідеологічний наратив щодо міграції. *CDU/CSU* вибудовує наратив порядку та контролю, де мігрант виступає

здебільшого об'єктом адміністративної політики. Головним мотивом міграційної політики *SPD* є «гуманність і порядок», що поєднує політику солідарного прийому з чіткими правилами та активним регулюванням імміграції. Натомість *Die Grünen* та *Die Linke* формують гуманістичні наративи, вбачаючи у міграції шанс для розвитку демократії країни та захист фундаментальних прав громадянина відповідно, хоч у випадку *Die Linke*, будуючи свою політику не надто чітко. *AfD* навпаки відстоює наратив оборони від загрози, використовуючи дихотомію «ми – вони» з метою використати страх виборця у власних політичних цілях. Така взаємодія кардинально різних політичних наративів формує суперечливу, але водночас динамічну картину суспільного сприйняття міграції у ФРН. Проведення топос-аналізу дозволило чітко ідентифікувати ключові аргументативні стратегії, що використовуються німецькими політичними партіями для обговорення міграційного питання.

ВИСНОВКИ

Дослідження концепту MIGRATION на матеріалі німецького медіадискурсу, проведене на основі когнітивно-дискурсивного підходу, дозволило встановити мовні засоби його вербалізації та проаналізувати його багатовимірну структуру. Застосування обраної методології дозволило простежити не тільки особливості вербалізації суспільнозначущого феномену міграції, а й механізми впливу медіа на формування суспільної думки у ФРН.

У результаті аналізу було встановлено, що концепт MIGRATION хоч і є універсальним за своєю суттю, але набуває особливого забарвлення в німецькій лінгвокультурі. Ядро досліджуваного концепту формується довкола п'яти домінантних смислових вузлів: масштабності, правового регулювання, соціально-економічного виміру, вимушеного порятунку та інтеграції. Периферію концепту зображено динамічним полем, насиченим оцінними метафорами (*Turbo-Einbürgerung*, *verschlossene Türen*), за допомогою яких міграція постає у суспільній свідомості не лише втратою найдорожчого в житті людини, а й економічною вигодою чи визнанням новоприбулого громадянина в новому суспільстві.

Доведено, що концепт MIGRATION функціонує у тісній взаємодії з іншими концептами сучасного німецького дискурсу, такими як *Sicherheit*, *Rechtsstaatlichkeit*, *europäische Solidarität*, *demografischer Wandel*, *Chancengleichheit*. Їх тісна взаємодія із досліджуваним концептом засвідчує, що міграція сприймається не лише як гуманітарне питання, а і як показник внутрішньої стабільності країни. Дискурсивний простір, сформований на основі цих взаємодій, є полем боротьби, на якому політичні партії Німеччини застосовують різні стратегії для досягнення власних цілей: від негативної (наратив загрози та контролю), нейтральної (використання статистики та бюрократичної лексики) до позитивної (згадка про економічну вигоду та дотримання гуманізму).

Проведений топос-аналіз підтвердив наявність топосів «європейської солідарності», «контролю», «загрози», «надійного кордону», тощо, які вдало легітимізують наративи політичних партій Німеччини. Від закликів до контролю партії *CDU/CSU* до відстоювання прав людини *Die Grünen*. Таким чином, концепт *MIGRATION* є складною ментальною структурою, яка відображає напругу між необхідністю інтеграції та гуманістичними цінностями в умовах викликів сьогодення.

У результаті проведеної наукової розвідки було поглиблено уявлення про концепт *MIGRATION*, а також досліджено його смислове наповнення, відтворено його структуру та охарактеризовано його вербалізацію в текстах німецьких онлайн-видань.

Перспектива подальших наукових досліджень вбачається в описі особливостей функціонування досліджуваного концепту у різних типах дискурсу, зокрема у соціальних мережах та використання описаної методики з метою проведення порівняльного аналізу споріднених концептів в інших лінгвокультурах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барташук О., Ніколаєва А., Тарасюк М. Вербалізація концепту «війна» в романі Г. Вдовиченко «Маріупольський процес». *Філологічний дискурс*. № 11. 2020. С. 77–91.
URL: file:///D:/downloads/fild_2020_11_11.pdf (дата звернення: 30.10.2025)
2. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 142 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Burhu_Yurii/Metodolohiia_i_orhanizatsiia_nauko_vykh_doslidzhen.pdf (дата звернення: 09.11.2025)
3. Близнюк Л. М. Структурно-семантичні та когнітивні параметри концепту *Heimweh* (на матеріалі німецької мови): дис... канд. філ. наук: 10.02.04 / Запоріж. нац. ун-т. Запоріжжя, 2016. 218 с. URL: https://phd.znu.edu.ua/page/dis/02_2016/Bliznyuk_dis.pdf (дата звернення: 05.11.2025)
4. Бойко Я. В. Методологія дискурс-аналізу у дослідженні полікультурного простору діяхронної множинності українських ретрансляцій трагедій В. Шекспіра. *Наукові записки*. (Серія: Філологічні науки). Вип. 1 (208). 2024. С. 49–54. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/27531/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%9A%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9.pdf (дата звернення: 05.11.2025)
5. Вільчинська Т. П. Концепт «війна»: особливості мовної об'єктивізації у газетному тексті. *Лінгвістичні студії*. Вип. 34. 2017. С. 110–114. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lingst_2017_34_16 (дата звернення: 20.03.2023).
6. Голобородько К. Ю. Лінгвістичний статус концепту. *Культура народів Причорномор'я*. Вип. 32. 2002. С. 27–30. DOI: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/75094>

7. Головенко К. В. *Концепти "ДОЛЯ", "ВОЛЯ", "СЕРЦЕ" в українській мовній картині світу та їх віддзеркалення в англомовному світосприйнятті*. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2007. С. 189–192. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/8852/97/> (дата звернення: 15.03.2025)
8. Гусейнов А. С. *Когнітивні аспекти дослідження концепту*. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. 2017. С. 57–62. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/26003/1/11.pdf> (дата звернення: 03.10.2025)
9. Дячук О. В., Онучак Л. В. Комунікативно-когнітивні особливості медіадискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 29(1). 2023. С. 124–128. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.1.22>
10. Єгорова О. І., Заїка В. С. Особливості актуалізації концепту Україна в англомовному офіційному дискурсі ЄС. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. (Серія: Філологічні науки). 2019. С. 251–256. URL: <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2019/1/26.pdf> (дата звернення: 27.04.2025)
11. Залужна О. О., Холодюк О. О. Дискурсивні та функційно-стильові виміри публіцистичного тексту як методологічного конструкту. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 24. Том 1. С. 134–138. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.24.1.26>
12. Зубач О. А. Лінгвокультурний концепт у міжкультурній комунікації. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка* №16. 2011. С. 172–177. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/15729/1/%d0%bb%d1%83%d0%b3%d0%b0%d0%bd%d1%81%d1%8c%d0%ba2.pdf> (дата звернення: 12.03.2025)
13. Іващенко В. Л. *Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології)*: монографія. Київ: ВД Дмитра Бураго,

2006. 328 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Ivaschenko_Viktoriiia_Liudvigi_vna/Kontseptualna_reprezentatsiia_frahmentiv_znannia_v_naukovo-mystetskii_kartyni_svitu.pdf (дата звернення: 31.10.2025)

14. Колегаєва І. М. Конструювання номінативного поля концепту: етапи та одиниці. *Записки з романо-германської філології*. 2018. Вип. 1. С. 121–127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2018_1_19 (дата звернення: 31.10.2025)

15. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу: монографія. Київ – Івано-Франківськ: Плай, 2004. 248 с. URL: <https://kzigm.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/65/2018/04/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BA%D0%BE-%D0%92.-%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%82%D0%B8-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D1%83-1.pdf> (дата звернення: 30.10.2025)

16. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: Підруч. для студ. філол. спец. ВНЗ. 2 вид., випр. і допов. Київ: Видавничий центр «Академія», 2006. 463 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000311 (дата звернення: 22.09.2025)

17. Левченко Т. М. Вплив позамовних чинників на мову засобів сучасної масової комунікації. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. (Серія: Філологія. Журналістика). № 1. Том. 33. 2022. С. 60–64. DOI: <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2022.1-1/11>

18. Лисецька Н. Стилїстичні особливості німецького політичного дискурсу, що тематизує російську війну в Україні (на прикладі топосу тиску / Druck-Topos). *Актуальні питання іноземної філології*. 2023. Вип. 18. С. 28–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-18-4>
19. Лисецька Н., Гайволя О. Вербалізація концепту VEREINTES EUROPA в німецьких ЗМІ. *Актуальні питання гуманітарних наук: наук. журн. Дрогобицького держ. пед. уні-ту ім. Івана Франка*. 2023. Вип. 62. Том. 1. С. 221–229. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/62-1-32>
20. Лисецька Н., Травіна А. Концепт MIGRATION у німецьких мас-медіа. *Актуальні питання гуманітарних наук: наук. журн. Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2025. Вип. 83. Том 2. С. 199–207. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-29>
21. Лисецька Н. Г., Травіна А. В. Метафора у газетному дискурсі як інструмент впливу на виборця. *Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики: зб. матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції*. НУВГП, Рівне. 30.04.2025 С. 223–224. URL: https://ep3.nuwm.edu.ua/34492/1/%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20%282%29_%D0%9A%D1%83%D0%BF%D1%87%D0%B8%D0%BA_%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%80.pdf (дата звернення: 11.08.2025)
22. Мельничук О. Д. Когнітивна лексикографія та лінгвістичний аналіз концепту. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 19(1). 2021. С. 180–184. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.1.33>
23. Мосейчук О. М. Публіцистичний дискурс як контекст реалізації комунікативного впливу на масового адресата. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. С. 174–77. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/9237/1/34.pdf> (дата звернення: 13.03.2025)

24. Пасик Л. А. Концепт як об'єкт дослідження когнітивної лінгвістики. *Актуальні питання іноземної філології: науковий журнал* № 3. 2015. С. 124–128. URL: file:///D:/downloads/akpif_2015_3_24-1.pdf (дата звернення: 12.03.2025)
25. Пліс В. П. Типологія концептів у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 9 Т. 1. 2019. С. 115–119. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/90300f45-f86c-43a2-b4e3-54a7fc1fe1f4/content> (дата звернення: 31.10.2025)
26. Плотнікова Н. В. Алгоритм аналізу лінгвокультурного концепту. *STUDIA UKRAINICA POSNANIENSIA. Adam Mickiewicz University Press. Poznan.* 2013. vol. I. S. 165–170. URL: http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi10_14746_sup_2013_1_21 (дата звернення: 31.10.2025)
27. Плотнікова Н. В. Поняття «концептосфера» та «концепт» у сучасній лінгвістиці. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. (Серія : Філологія. Соціальні комунікації). 2020. Т. 31(70), № 1(1). С. 91–96. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.1-1/17>
28. Полюжин М. М. Поняття, концепт та його структура. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2015. С. 212–222. URL: file:///D:/downloads/Nvvnuflm_2015_4_43.pdf (дата звернення: 10.06.2025)
29. Похилюк О. М. Поетичний текст як об'єкт когнітивно-лінгвістичного аналізу. *Академічні студії*. (Серія: Гуманітарні науки). Вип. 2, 2025. С. 21–29. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2025.2.3>
30. Ржевська Д. Концепт у когнітивній лінгвістиці (на прикладі ономотопоетичної лексики). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2018. Вип. 21(2). С. 58–64. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/21.167265>
31. Скриннік Ю. С. Дискурсивні стратегії набуття популярності на матеріалі Instagram дописів. *Закарпатські філологічні студії*. Вип.

33(2). 2024. С. 95–101. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.2.17>

32. Солдато́ва С. М., Гоштанар І. В. Специфіка сучасного газетного німецькомовного заголовку (на матеріалі провідних інтернет-вадань Німеччини). *Науковий вісник ХДУ* (Серія: Германістика та міжкультурна комунікація). 2023. С. 70–76. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-10>

33. Ставчук Н. В. Концепт як базове поняття когнітивної лінгвістики. *Проблеми лінгвістики й методики викладання мов у контексті входження України в європейський простір: матер. І Міжнародної Інтернет-конференції*. Умань. 2020. С. 46–53. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/12373/1/KONTSEPT_%20YAK_BAZOVE%20PONYATTY_%20KOHNITIVN_YI_LINHVISTYKY.pdf (дата звернення: 25.10.2025)

34. Степанов В. В. Синергетична модель концепту ПОЛІТИКА (на матеріалі англійської мови). *Нова філологія*. №80. Том 2. 2020. С. 269–278. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2020-80-2-40>

35. Фролова І. Є. Дискурсивна стратегія як організуючий конституент вербально-соціальної інтеракції. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. 2009. № 3. С. 242–249. URL: <https://nasplib.isoftware.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/c48b63d0-e4d9-4b15-9990-d326d9681d6c/content> (дата звернення: 23.10.2025)

36. Цимбал Н. А. Методи лінгвістичних досліджень: навч. посіб. Умань: Візаві. 2018. 107 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/11808/1/%D0%9C%D0%9B%D0%94.pdf> (дата звернення: 10.09.2025)

37. Чернишенко І. А. Структурна модель концепту дружба у свідомості українців. *Наукові записки*. (Серія: Філологічні науки). 2023. С. 355–365. DOI: 10.36550/2522-4077-2021-1-193-355-365

38. Шевченко Л. Л. Мовно-інформаційні моделі концептосфери Нового Завіту в українській рецепції: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01. Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ, 2021. 396 с. URL: https://ulif.mon.gov.ua/system/files/shevchenko_dys.pdf (дата звернення: 31.10.2025).

39. Шкворченко, Н. М., Шарапановська, Ю. В. Структура класифікації концепту у лінгвістичному дослідженні. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету № 35*. 2021. С. 52–56. URL: <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v35/15.pdf> (дата звернення: 27.04.2025)

40. Bakaki Zorzeta, Tobias Böhmelt, Vincenzo Bove “Attitudes Toward Migration and Associational Activity: Evidence From Germany”. URL: https://doi.org/10.1177/14789299221139805_2024 (дата звернення: 31.10.2025)

41. Duden online. URL: <https://www.duden.de/rechtschreibung/MIGRATION?amp> (дата звернення: 05.01.2025)

42. DWDS. URL: <https://www.dwds.de/wb/MIGRATION> (дата звернення: 05.01.2025)

43. Fremdwort. URL: <https://www.fremdwort.de/suchen/bedeutung/MIGRATION/> (дата звернення: 05.01.2025)

44. Konerding K. Frames und lexikalisches Bedeutungswissen. Untersuchungen zur linguistischen Grundlegung einer Frametheorie und zu ihrer Anwendung in der Lexikographie. Tübingen : Niemeyer, 1993. 492 S.

45. Lysetska N. Der Topos der Führungskraft Deutschlands im Kontext des Russisch-Ukrainischen Krieges. *Studia Methodologica*. 2025. (59). С. 155–167. DOI: <https://doi.org/10.32782/2307-1222.2025-59-14>

46. Lysetska N., Bondarchuk O. Topos zögernder Politiker im deutschen politischen Diskurs. *Слобожанський науковий вісник*. (Серія:

Філологія). 2025. (9). С. 48–52. DOI:
<https://doi.org/10.32782/philspu/2025.9.9>

47. Lysetska N. H. Konzept «Europa» an der Schwelle zweier Jahrtausende. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. (Серія: Філологія). Остріг: НаУОА, 2020. Вип. № 9 (77). С. 51–55. DOI: [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2020-9\(77\)-51-55](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2020-9(77)-51-55)

48. Pajnik Mojca, Ribač Marko «Emotional solidarity: social movements’ framing of migration». 2025. DOI: <https://doi.org/10.1080/14742837.2025.2470240>

49. Prihodko A., Prykhodchenko O. Frame modeling of the concepts of LIFE and DEATH in the English Gothic worldview. *Lege Artis-Language Yesterday Today Tomorrow*. 2018. С. 164–203. URL: <https://lartis.sk/wp-content/uploads/2019/01/PrihodkoPrykhodchenkoLArt3.02.2018.pdf> (дата звернення: 11.11.2025)

50. Synonyme. URL: <https://www.wort-suchen.de/synonyme/MIGRATION> (дата звернення: 05.01.2025)

51. Van Dijk T. A. Discourse and MIGRATION. 2018. 23 с. URL: <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2018-Discourse-and-MIGRATION.pdf> (дата звернення: 05.11.2025)

52. Wengeler M. Topos und Diskurs. Begründung einer argumentationsanalytischen Methode und ihre Anwendung auf den Migrationsdiskurs (1960-1985). Martin Wengeler. Tübingen, 2003. 345 S. URL: https://books.google.com.ua/books?id=6R4hAAAAQBAJ&printsec=frontcover&source=gbs_atb&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 29.10.2025)

53. Wengeler M Topos und Diskurs – Möglichkeiten und Grenzen der topologischen Analyse gesellschaftlicher Debatten [Topos and Discourse – Possibilities and Limits of Topological Analysis of Social Debates]. In *Diskurslinguistik nach Foucault: Theorie und Gegenstände*, edited by Ingo H.

Warnke. Berlin; Boston: De Gruyter. 2007. DOI:
<https://doi.org/10.1515/9783110920390.165>

54. Wierzbicka A. Słowa klucze. Różne języki – różne kultury. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa, 2019. 564 s. DOI:
<https://doi.org/10.31338/uw.9788323539193>

55. Wikiwörterbuch. URL:
<https://de.wiktionary.org/wiki/MIGRATION> (дата звернення: 05.01.2025)

56. Wodak R. Discourse and European Integration. Working Paper No. 86. 2018. URL:
https://www.polsoz.fu-berlin.de/en/v/transformeurope/publications/working_paper/wp/wp86/WP_86_Wodak_Druck_und_Web.pdf (дата звернення: 05.11.2025)

57. Ziem A. Frame-Semantik und Diskursanalyse – Skizze einer kognitionswissenschaftlich inspirierten Methode zur Analyse gesellschaftlichen Wissens. Ingo Warnke (Hg.): *Methoden der Diskurs-linguistik: sprachwissenschaftliche Zugänge zur transtextuellen Ebene*. Berlin: de Gruyter. 2008. S. 89–116.

Список джерел ілюстративного матеріалу

58. AfD-Antrag zur Zurück-weisung Asylsuchender stößt auf Kritik. *Deutscher Bundestag*. 2025. 11 вер. URL:
<https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2025/kw37-de-grenzkontrollen-1107576> (дата звернення: 19.10.2025)

59. AfD-Chefin kritisiert „grüne Wende ins Nirgendwo“. *Tagesschau*. 2025. 18 лют. URL:
<https://www.tagesschau.de/inland/bundestagswahl/parteien/weidel-farbe-bekennen-100.html> (дата звернення: 21.05.2025)

60. Benzing Annika. Anteil junger Menschen in Deutschland weiterhin historisch niedrig. *Die Zeit*. 2025. 5 сер. URL:

<https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2025-08/junge-menschen-bevoelkerungsanteil-deutschland-historisch-niedrig> (дата звернення: 05.09.2025)

61. Bevölkerung 2024 langsamer gewachsen als im Vorjahr. *Die Zeit*. 2025. 23 січ. URL: <https://www.zeit.de/gesellschaft/2025-01/bevoelkerungswachstum-2024-deutschland-statistik-zuwanderung> (дата звернення: 09.02.2025)

62. Bittner Jochen, Coen Amrai, Dausend Peter, Heinemann Christoph, Langemann Simon, Lau Mariam, Schirmer Stefan, Sußebach Henning, Ulrich Bernd, Wefing Heinrich, Wunderlich Franziska, Yang Xifan. Haben wir es geschafft? *Die Zeit*. 2025. 4 вер. URL: <https://www.zeit.de/2025/38/wir-schaffen-das-10-jahre-angela-merkel-integration-gefluechtete> (дата звернення: 26.09.2025)

63. Bundestagswahl 2025: Narrativwechsel Migration – Zukunft gestalten. *Amnesty international*. 2025. 8 січ. URL: <https://www.amnesty.de/deutschland-bundestagswahl-2025-MIGRATION> (дата звернення: 19.07.2025)

64. Deutlich weniger Asyl-Erstanträge im ersten Halbjahr. *Süddeutsche Zeitung*. 2025. 5 лип. URL: <https://www.sueddeutsche.de/politik/MIGRATIONspolitik-deutlich-weniger-asyl-erstantraege-im-ersten-halbjahr-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-250705-930-761022> (дата звернення: 26.09.2025)

65. Die Maus und Merz: Ein Beitrag zum Wert der Rechtsstaatlichkeit. *Beck-aktuell. Heute im Recht*. URL: <https://rsw.beck.de/aktuell/daily/meldung/detail/merz-cdu-afd-bundestag-beschluss-MIGRATION-rechtsstaat> (дата звернення: 11.10.2025)

66. Die Migrationswende der Bundesregierung. *Die Zeit*. URL: <https://www.zeit.de/thema/MIGRATION> (дата звернення: 26.10.2025)

67. Die Presseschau aus deutschen Zeitungen. *Deutschlandfunk*. 2025. 08 лип. URL: <https://www.deutschlandfunk.de/die-presseschau-aus-deutschen-zeitungen-8328.html> (дата звернення: 25.08.2025)
68. Die Presseschau aus deutschen Zeitungen. *Deutschlandfunk*. 2025. 11 кв. URL: <https://www.deutschlandfunk.de/die-presseschau-aus-deutschen-zeitungen-7574.html> (дата звернення: 09.08.2025)
69. Diskussion über Migranten-Quote im Klassenzimmer. *Deutschlandfunk*. 2025. 4 лип. URL: <https://www.deutschlandfunk.de/diskussion-ueber-migranten-quote-im-klassenzimmer-100.html> (дата звернення: 11.07.2025)
70. Eikmanns Frederik, Schindler Franziska. So könnte eine humane Fluchtpolitik aussehen. *TAZ*. 2025. 16 сер. URL: <https://taz.de/So-koennte-eine-humane-Fluchtpolitik-aussehen/!6104483/> (дата звернення: 22.09.2025)
71. Einzel Dominik. Weniger Asylsuchende: Faeser verteidigt ihre Migrationspolitik. *Bayerischer Rundfunk*. 2025. 1 кв. URL: <https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/weniger-asylsuchende-faeser-verteidigt-ihre-MIGRATIONspolitik,Uh6hEct> (дата звернення: 01.10.2025)
72. Englmann Christoph. Deutschland verhandelt mit den Taliban über Abschiebe-Abkommen. *Focus*. 2025. 14 вер. URL: https://www.focus.de/politik/deutschland/deutschland-verhandelt-ueber-abschiebe-abkommen-mit-taliban_71d1d121-da2e-4950-8050-5c053f307ee1.html (дата звернення: 25.09.2025)
73. Forscher: Medien stellen Migration fast nur als Problem dar. *Evangelische Zeitung*. 2025. 24 січ. URL: <https://evangelische-zeitung.de/forscher-medien-stellen-migration-fast-nur-als-problem-dar> (дата звернення: 15.07.2025)
74. Fratzscher Marcel. Deutschland muss für Zuwanderer attraktiver werden. *Die Zeit*. 2023. 17 лис. URL: <https://www.zeit.de/wirtschaft/2023-11/MIGRATION-fachkraeftemangel-pull-faktoren-asylpolitik> (дата звернення: 03.07.2025)

75. Fürstenau Marcel. Flucht und Migration: Heftige Kritik an Deutschland. *Deutsche Welle*. 2025. 19 трав. URL: <https://www.dw.com/de/flucht-MIGRATION-fluechtlinge-integration-deutschland-bundesregierung- asyl-abschiebungen-v2/a-72599820> (дата

звернення: 29.06.2025)

76. Fürstenau Marcel. Migration: CSU verschärft den Ton auf ihrer Klausur in Seeon. *Deutsche Welle*. 2025. 6 січ. URL: <https://www.dw.com/de/MIGRATION-csu-versch%C3%A4rft-den-ton-auf-ihrer-klausur-in-seeon/a-71209199> (дата звернення: 20.07.2025)

77. Gewerkschaft der Polizei hält Merz-Pläne für nicht umsetzbar. *Spiegel*. 2025. 24 січ.

URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/migration-gewerkschaft-der-polizei-haelt-merz-plaene-fuer-neue-grenzkontrollen-nicht-umsetzbar-a-aecdbd3e-1240-44a4-888a-08d5b967d22c> (дата звернення: 15.07.2025)

78. Grüne warnen vor Überforderung der Polizei durch verstärkte Grenzkontrollen. *Die Welt*.

URL: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article256136450/Illegale-MIGRATION-Gruene-warren-vor-Ueberforderung-der-Polizei-durch-verstaerkte-Grenzkontrollen.html> (дата звернення: 11.10.2025)

79. Grüne. Regierungsprogramm 2025. 2025. URL: https://cms.gruene.de/uploads/assets/20250205_Regierungsprogramm_DIGITAL_DINA5.pdf (дата звернення: 18.10.2025)

80. Hasselmann Donata, Pürckhauer Andrea. Migration und Kriminalität. *Mediendienst Integration* 2025. 02 квіт. URL:

<https://mediendienst-integration.de/artikel/migration-und-kriminalitaet.html>

(дата звернення: 18.04.2025)

81. Immer mehr Geflüchtete finden Arbeit – doch Hürden bleiben. *Süddeutsche Zeitung*. 2025. 2 сеп. URL:

<https://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/arbeitsmarkt-immer-mehr->

[gefluechtete-finden-arbeit-doch-huerden-bleiben-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-250802-930-868205](#) (дата звернення: 29.09.2025)

82. Jäckels Pauline, Türkmen Derya. Willkommen in der deutschen Realität. *TAZ*. 2025. 17 вер. URL: <https://taz.de/MIGRATION-nach-Deutschland/!6110486/> (дата звернення: 22.09.2025)

83. Kabinett bringt erste Migrationsverschärfungen auf den Weg. *Handelsblatt*. 2025. 28 трав. URL: <https://www.handelsblatt.com/politik/deutschland/migration-kabinett-bringt-erste-migrationsverschaeerfungen-auf-den-weg/100131497.html> (дата звернення: 09.11.2025)

84. Kinkartz Sabine. Deutschland: Jeder vierte Einwanderer will wieder gehen. *Deutsche Welle*. 2025. 17 чер. URL: <https://www.dw.com/de/deutschland-jeder-vierte-einwanderer-will-wieder-weg-MIGRATION-diskriminierung-einb%C3%BCrgerung-v4/a-72931923> (дата звернення: 21.07.2025)

85. Knapp 3,5 Millionen Geflüchtete in Deutschland. *Deutsche Welle*. 2024. 20 вер. URL: <https://www.dw.com/de/knapp-35-millionen-gefl%C3%BChtete-in-deutschland/a-70281201> (дата звернення: 03.05.2025)

86. Kornmeier Claudia. Wahlkampfthema Migration – was wollen die Parteien? *Tagesschau*. 2025. 9 лют. URL: <https://www.tagesschau.de/inland/bundestagswahl/programmvergleich/wahlprogramme-MIGRATION-100.html> (дата звернення: 22.05.2025)

87. Mehr für Dich. Besser für Deutschland. Regierungsprogramm der SPD für die Bundestagswahl 2025. *SPD* 2025. URL: <https://mehr.spd.de/custom-static-assets/documents/Regierungsprogramm.pdf> (дата звернення: 18.10.2025)

88. Neues Rekordniveau bei Einbürgerungen gemeldet. *Tagesschau*. 2025. 31 трав. URL: <https://www.tagesschau.de/inland/innenpolitik/einbuengerungen-MIGRATION-100.html> (дата звернення: 03.06.2025)

89. Palzer Kerstin, Schwarz Bianca. Wie die Linke es aus der Bedeutungslosigkeit schaffte. *Tagesschau*. 2025. 17 лют. URL: <https://www.tagesschau.de/inland/bundestagswahl/parteien/wahlkampf-linke-100.html> (дата звернення: 21.05.2025)

90. Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 20. Deutschen Bundestag Programm der Alternative für Deutschland für die Wahl zum 21. Deutschen Bundestag Zeit für Deutschland. AfD. 2025. URL: https://www.afd.de/wp-content/uploads/2025/02/AfD_Bundestagswahlprogramm2025_web.pdf (дата звернення: 19.10.2025)

91. Schlieker Reinhard, Scheffel Sebastian. Die große Asylbilanz: Diese Grafiken verraten, ob wir es „geschafft“ haben. *Focus*. 2025. 19 сеп. URL: https://www.focus.de/politik/deutschland/haben-wir-es-geschafft-die-grosse-asylbilanz-mit-zahlen-und-grafiken_e5ab33b5-a5a1-4076-b87d-798c2cb17488.html (дата звернення: 25.09.2025)

92. Schoenes Katharina. Normalisierter Rechtsbruch. *Junge Welt*. 2025. 5 чер. URL: <https://www.jungewelt.de/artikel/501404.MIGRATION-normalisierter-rechtsbruch.html> (дата звернення: 20.07.2025)

93. Schulten Lucia. Pläne zur Migration in Deutschland mit EU-Recht vereinbar? *Deutsche Welle*. 2025. 20 лют. URL: <https://www.dw.com/de/migration-deutschland-bundestagswahl-eu-schengen-asyl/a-71664407> (дата звернення: 01.10.2025)

94. Thureau Jens. Minister Dobrindt: „Belastungsgrenze bei Migration erreicht“. *Deutsche Welle*. 2025. 27 чер. URL: <https://www.dw.com/de/deutschland-dobrindt-grenze-MIGRATION-familiennachzug-gefluechtete-ausgesetzt-asyl-zuwanderung-stop/a-73058534> (дата звернення: 29.06.2025)

95. Ungleiche Bildungschancen: Fakten zur Benachteiligung von jungen Menschen mit Migrationshintergrund im deutschen Bildungssystem. *Sachverständigenrat für Integration und Migration*. Aktualisierte Fassung.

2025. 23 січ. URL: <https://www.svr-MIGRATION.de/wp-content/uploads/2025/01/SVR-Fakten-zu-ungleichen-Bildungschancen-2025.pdf> (дата звернення: 05.07.2025)

96. Vielfältige Gesellschaft. Bündnis 90/Die Grünen. URL: <https://www.gruene-bundestag.de/unsere-politik/unsere-ziele/vielfaeltige-gesellschaft/> (дата звернення: 18.10.2025)

97. Vu Vanessa. Migranten sind offenbar seltener gegen Covid geimpft. *Die Zeit*. 2022. 3 лют. URL: <https://www.zeit.de/gesellschaft/2022-02/covimo-studie-rki-impfbereitschaft-migrationshintergrund> (дата звернення: 20.10.2025)

98. Wahlprogramm der Linken. Die Linke. 2025. URL: <https://www.bundestagswahl-bw.de/wahlprogramm-die-linke> (дата звернення: 21.05.2025)

99. Wahlprogramm von CDU und CSU. CDU. URL: <https://www.cdu.de/wahlprogramm-von-cdu-und-csu/> (дата звернення: 10.11.2025)

100. Warum Integration so wichtig ist. *Bundesministerium des Innern*. URL: <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/heimat-integration/integration/integration-bedeutung/integration-bedeutung-node.html> (дата звернення: 04.09.2025)

101. Wir Grüne sind Garant für stabile Mehrheitsverhältnisse. Bündnis 90/Die Grünen. 2024. 22 лип. URL: <https://www.gruene.de/artikel/sommerinterview-mit-ricarda-lang> (дата звернення: 19.10.2025)

102. Wir ordnen, begrenzen und steuern Migration. CDU. 2025. 15 лип. URL: <https://www.cdu.de/aktuelles/cdu-deutschlands/wir-ordnen-begrenzen-und-steuern-MIGRATION/> (дата звернення: 25.08.2025)

103. Zahl der Abschiebungen aus Deutschland nimmt zu. *Deutsche Welle*. 2025. 23 трав. URL: <https://www.dw.com/de/zahl-der-abschiebungen-aus-deutschland-nimmt-zu/a-72641126> (дата звернення: 19.07.2025)

104. Zahl der Asylanträge sinkt im August um 60 Prozent. *Die Zeit*. 2025. 2 вер. URL: <https://www.zeit.de/politik/2025-09/asylantraege-august-MIGRATION-dobrindt> (дата звернення: 22.09.2025)

105. Zahl der Erstanträge auf Asyl in Deutschland sinkt. *Die Zeit*. 2025. 3 сер. URL: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2025-08/asyl-erstantraege-deutschland-MIGRATION-alexander-dobrindt> (дата звернення: 26.09.2025)

106. Zahl der Flüchtlinge in Deutschland auf neuem Höchststand. *Die Zeit*. 2024. 29 вер. URL: <https://www.zeit.de/politik/deutschland/2024-09/MIGRATION-gefluechtete-deutschland-asylsuchend-hoechststand> (дата звернення: 03.05.2025)

107. Zuwanderer bringen ein Plus von 100 Milliarden Euro im Jahr. *Süddeutsche Zeitung*. 2025. 6 чер. URL: <https://www.sueddeutsche.de/wirtschaft/MIGRATION-zuwanderung-deutschland-studie-kosten-sozialstaat-li.3264196> (дата звернення: 03.07.2025)